

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

10^Η Ε.Σ. / 7^Η ΕΟ

ΔΙΑΤΡΙΒΗ

«Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΡΟΥΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ «ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΜΟΥ – ON WAR» ΤΟΥ CARL VON CLAUSEWITZ: ΕΝΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ Η΄ ΜΙΑ ΠΗΓΗ ΣΥΓΧΥΣΗΣ ΣΤΗΝ «ΥΠΗΡΕΣΙΑ» ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ ;»

Επίλαρχος Σταύρος Πετρουλάκης

Μάιος 2013

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΓΕΝΙΚΑ	1
ΣΚΟΠΟΣ	2
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: Ο CARL VON CLAUSEWITZ, ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ «ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΜΟΥ» ΚΑΙ Η ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ/ ΙΔΕΩΝ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ	4
CARL VON CLAUSEWITZ : ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ	4
ΟΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	6
ΟΙ ΙΔΕΕΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΟΥ CLAUSEWITZ ΣΤΗΝ «ΥΠΗΡΕΣΙΑ» ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΟΥΣ ΣΤΗ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ: ΕΞΕΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΤΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	11
ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΟΥΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ	11
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ DESERT STORM: ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΟΥΣ ΤΟΥ SADDAM HUSSEIN	12
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ALLIED FORCE : ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΟΥΣ ΤΟΥ SLOBODAN MILOSEVIC	17
Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΡΟΥΣ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ «ΠΥΡΗΝΑ» ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ	31

ΑΠΟΚΩΔΙΚΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΗ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΤΟΥ CARL VON CLAUSEWITZ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΡΟΥΣ	31
ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΟΥΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ	38
ΑΠΟ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΑΝΑΛΟΓΟ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΡΟΥΣ	41
ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΟΥΣ ΕΚ ΝΕΟΥ	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: ΣΥΝΟΨΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	56
ΣΥΝΟΨΗ.....	56
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ	57
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	58
ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ	59
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	61

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Είναι γεγονός ότι οποτεδήποτε γίνεται αναφορά ή συζήτηση γύρω από την έννοια της στρατηγικής, στα στρατιωτικά δρώμενα, το βλέμμα όλων στρέφεται προς τον Πρώσο στρατιωτικό και διανοούμενο Carl Von Clausewitz ή για να ακριβολογούμε, στην μεταθανάτια έκδοση του έργου του «Περί Πολέμου».

Το «Περί Πολέμου», υπήρξε αλλά και συνεχίζει να αποτελεί σημείο αναφοράς της στρατιωτικής κοινότητας, του Δυτικού κυρίως κόσμου. Όμως, όπως όλα τα μεγάλα έργα, συχνά μνημονεύεται αλλά σπανίως διαβάζεται. Πολλές δε απόψεις του πρώσου θεωρητικού για την φύση του πολέμου και του τρόπου διεξαγωγής των στρατιωτικών επιχειρήσεων απορρίφθηκαν ή παρερμηνεύτηκαν. Κύρια αιτία η αποσπασματική μελέτη του έργου συνδυαζόμενη με την εσφαλμένη μετάφρασή του και την αδυναμία κατανόησης της διαλεκτικής μεθόδου συγγραφής του, από μερίδα μεταγενεστέρων στρατιωτικών θεωρητικών και αναλυτών (Bassford 2012).

Σήμερα, μία από τις πιο πολυσυζητημένες και δημοφιλείς έννοιες, που περιλαμβάνονται στο «Περί Πολέμου», είναι αυτή του κέντρου βάρους και του τρόπου εφαρμογής του στην διεξαγωγή του πολέμου. Από την συγγραφή της εν λόγω πραγματείας μέχρι και σήμερα έχουν παρέλθει σχεδόν δύο αιώνες. Αναπόφευκτα ο τρόπος και οι μέθοδοι διεξαγωγής της πολεμικής πράξεως έχουν αλλάξει άρδην. Παρόλα ταύτα, η εν λόγω έννοια αποτελεί, εδώ και τρεις δεκαετίες, τον ακρογωνιαίο λίθο της ακολουθητέας επιχειρησιακής σχεδίασης, στις διεξαγόμενες στρατιωτικές επιχειρήσεις των Η.Π.Α, του συνόλου των ευρωπαϊκών χωρών και αναπόδραστα του NATO (Μαυρόπουλος 2009).

Παράλληλα ωστόσο με την δημοτικότητα της οποίας χαίρει η ιδέα του στρατιωτικού κέντρου βάρους, μεγάλη είναι και η σύγχυση που περιβάλλει τον θεμέλιο λίθο της, ήτοι το εννοιολογικό και προσδιοριστικό περιεχόμενο που της απέδιδε ο Carl Von Clausewitz. Ο στρατιωτικός περιοδικός τύπος και η στρατιωτική πανεπιστημιακή κοινότητα, κυρίως στην δυτική πλευρά του Ατλαντικού, βρίθουν από άρθρα, πραγματείες και αναλύσεις, μέσω των οποίων

επιχειρείται αφενός η ερμηνευτική προσέγγιση της έννοιας αφετέρου η δημιουργία ενός συγκεκριμένου μοντέλου προσδιορισμού και προσβολής του. Μοντέλο, το οποίο υιοθετούμενο από την επιχειρησιακή σχεδίαση, θα οδηγήσει στην καταστροφή ή εξουδετέρωση των αντιπάλων δυνάμεων.

Η πληθώρα των προσδιοριστικών προσεγγίσεων που έχουν προκύψει από την ανωτέρω συγγραφική δραστηριότητα καταδεικνύει την αγωνία της στρατιωτικής κοινότητας να ανακαλύψει το εννοιολογικό όχημα που θα οδηγήσει άνευ ετέρας στην νικηφόρα έκβαση των στρατιωτικών επιχειρήσεων. Αγωνία που αντανακλάται και στα υφιστάμενα στρατιωτικά δόγματα/ κανονισμούς τόσο του ΝΑΤΟ όσο και των χωρών - μελών του, με την ενσωμάτωση εντός αυτών του συνόλου των ανωτέρω προσεγγίσεων. Το εν λόγω γεγονός οδηγεί αναπόφευκτα στην χρησιμοποίηση και υιοθέτηση, εντός των στρατιωτικών δογμάτων, όρων και ορισμών οι οποίοι βαίνουν πολλές φορές αλληλοσυγκρουόμενοι. Αυτό το ενδεχόμενο όμως εγκυμονεί τον κίνδυνο παρερμηνείας τους εκ μέρους του στρατιωτικού επιτελείου. Παρερμηνείας που είναι ικανή να φαλκιδεύσει την ακολουθητέα διαδικασία επιχειρησιακής σχεδίασης, θέτοντας συνεπακολούθως σε κίνδυνο την εκπλήρωση της ανατεθείσας αποστολής.

ΣΚΟΠΟΣ

Ο σκοπός της παρούσας διατριβής είναι διπλός. Αρχικά επιδιώκεται να οικοδομηθεί το γνωσιακό υπόβαθρο που θα μας επιτρέψει να καταδείξουμε ότι αν και η έννοια του κέντρου βάρους αποτελεί χρήσιμο εργαλείο σχεδίασης, εν τοις πράγμασι οι υπάρχοντες όροι και ορισμοί την καθιστούν πηγή σύγχυσης. Ικρίωμα στην εν λόγω προσπάθεια θα αποτελέσει η ιχνηλάτιση του τρόπου «διείσδυσης» των θεωριών/ ιδεών του Clausewitz στη διαλεκτική της δυτικής στρατιωτικής κοινότητας και η μελέτη της πρακτικής εφαρμογής της θεωρίας του κέντρου βάρους σε διεξαχθείσες στρατιωτικές επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας. Ακολούθως θα επιχειρηθεί, υπό το πρίσμα της επιστήμης της μηχανικής, να διατυπωθεί, ει δυνατόν, ένας νέος τρόπος ορισμού, προσδιορισμού και εξουδετέρωσης του Κέντρου Βάρους, περισσότερο απτός στους στρατιωτικούς επιτελείς και σύλλητος με την εννοιολογική προσέγγιση του πρώσου θεωρητικού.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

❖ Το NATO αντιπροσωπεύει το forum στο οποίο συγκλίνει και εν τέλει ταυτίζεται η θεώρηση της πολεμικής πράξης του συνόλου σχεδόν της δυτικής στρατιωτικής κοινότητας. Ως εκ τούτου γνώμονα για την ανάλυση του τρόπου με τον οποίο η υφιστάμενη επιχειρησιακή σχεδίαση πραγματεύεται την έννοια του κέντρου βάρους αποτέλεσε το συμμαχικό εγχειρίδιο σχεδίασης COPD V1.0.

❖ Για την ιχνηλάτιση του τρόπου με τον οποίο ο πρώσος θεωρητικός πραγματεύτηκε την έννοια του κέντρου βάρους στο γερμανόφωνο έργο του «Περί Πολέμου/ On War» χρησιμοποιήθηκε η ελληνική μετάφραση του ομώνυμου βιβλίου από τις εκδόσεις BANIA. Κύρια αιτία αποτέλεσε το γεγονός ότι, κατόπιν βιβλιογραφικής έρευνας, η εν λόγω έκδοση εκτιμήθηκε πως αποδίδει με την μεγαλύτερη μεταφραστική πιστότητα την πρωτότυπη γερμανική. Συνεπικουρικά ωστόσο χρησιμοποιήθηκε και η μετάφραση των Peter Paret – Peter Howard στην αγγλική γλώσσα καθόσον, για λόγους άγνωστους στον γράφοντα, ορισμένα κεφάλαια που υφίστανται στην αμερικανική έκδοση δεν συμπεριλαμβάνονται στην αντίστοιχη ελληνική.

❖ Η εφαρμογή της θεωρίας του κέντρου βάρους - υφιστάμενη προσέγγιση και επαναπροσέγγιση - εξετάστηκε **μόνο** στο πλαίσιο σχεδίασης και διεξαγωγής στρατιωτικών επιχειρήσεων αποσκοπούσες στον πόλεμο, χωρίς να υπονοείται ότι δε δύναται να εφαρμοστεί και σε επιχειρήσεις υποστήριξης ειρήνης.

❖ Οι πληροφορίες, επί των οποίων στηρίχτηκε η συγγραφή της παρούσας εργασίας, αντλήθηκαν σχεδόν αποκλειστικά από άρθρα, διατριβές, μελέτες και βιβλία της αμερικανικής στρατιωτικής κοινότητας. Κύρια αιτία αποτέλεσε το γεγονός ότι μετά από μια εκτεταμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση, διαπιστώθηκε ότι μόνο στις Η.Π.Α. υφίσταται εμβριθής συγγραφική δραστηριότητα αποσκοπούσα τόσο στην κατανόηση της έννοιας του στρατιωτικού κέντρου βάρους όσο και στην επιχειρησιακή οροθέτησή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: Ο CARL VON CLAUSEWITZ, ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ «ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΜΟΥ» ΚΑΙ Η ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ/ ΙΔΕΩΝ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

CARL VON CLAUSEWITZ : ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ

Συχνά λέγεται ότι για την εμπειριστατωμένη ανάλυση ενός συγγράμματος αναγκαία και ικανή συνθήκη αποτελεί η εκ των προτέρων μελέτη της προσωπικότητας και του βίου του συγγραφέα. Μελέτη η οποία έχει συχνά σαν στόχο να ρίξει φως στις συνθήκες υπό τις οποίες επήλθε η ωρίμανση των θέσεων και των ιδεών τις οποίες ο ίδιος παραθέτει στο έργο του.

Κρίθηκε λοιπόν σκόπιμο και στην παρούσα πραγματεία να γίνει κατά όμοιο τρόπο μία έστω και σύντομη αναφορά στην προσωπικότητα και στο βίο του Clausewitz. Κύριος στόχος του εγχειρήματος η ψηλάφηση εκείνων των στοιχείων εκείνα (εμπειρία, μόρφωση, χαρακτήρα κλπ.) που λειτουργώντας ως καταλύτες μετέτρεψαν τους καρπούς μακρόχρονων συλλογισμών και αδιάκοπης μελέτης, σε θεωρίες – όπως επί παραδείγματι τριβής, πόλωσης, πολεμικής ιδιοφυΐας – οι οποίες αναλύθηκαν εν τέλει εκτενώς στο έργο του «Περί Πολέμου».

Ο Carl Phillip Gottfried von Clausewitz γεννήθηκε στις 1 Ιουνίου του 1780 σε ένα χωριό κοντά στο σημερινό Μαγδεμβούργο. Παρόλο που το όνομα του είχε Πολωνικές ρίζες, η οικογένεια του καταγόταν από τη Γερμανία, διέθετε φίλο-Πρωσικά πατριωτικά αισθήματα και ανήκε στα μικρομεσαία αστικά στρώματα (Bassford 2012, 3) (Paret 1986, 188).

Το 1792 σε ηλικία 12 ετών ο Clausewitz κατατάχθηκε ως δεκανέας (Fahnenjainker) στον Πρωσικό στρατό (Aron 1977, 31). Τις πρώτες του πολεμικές εμπειρίες τις απέκόμισε λαμβάνοντας μέρος στην εκστρατεία της Πρωσίας εναντίον της Γαλλίας το 1793- 1794 (Rothfels 1962, 128). Με το πέρας του πρωσογαλλικού πολέμου το 1795 υπηρέτησε μέχρι και το 1800 σε μονάδα η οποία είχε αναλάβει την ασφάλεια της πόλης Neuruppin. Κατά τη διάρκεια της εκεί υπηρεσίας, του δόθηκε η ευκαιρία να αφιερώσει αρκετό από τον ελεύθερο χρόνο του στη μελέτη ιστορίας, λογοτεχνίας αλλά και θεμάτων που άπτονταν της

στρατιωτικής του ιδιότητας (Paret 1986, 189). Το 1801 έγινε δεκτός στο Ινστιτούτο για νέους αξιωματικούς του Βερολίνου (το οποίο τελικά εξελίχθηκε στην φημισμένη Σχολή Πολέμου) όπου εκτός από την στρατιωτική επιστήμη μελέτησε φιλολογία, τέχνη και φιλοσοφία. Το ταλέντο και η μεθοδικότητα του Clausewitz υπέπεσε στην προσοχή του διευθυντή του Ινστιτούτου, Gerhard von Scharnhorst ο οποίος εντυπωσιασμένος από τις ικανότητες του νεαρού σπουδαστή έγινε εν ευθέτω χρόνο εκτός από διδάσκαλος, προστάτης και στενός του φίλος (Bassford 2012, 3). Το 1804, αποφοιτήσας πρώτος μεταξύ των συσπουδαστών του, διορίστηκε με την βοήθεια του Scharnhorst ως υπασπιστής του πρίγκιπα Αυγούστου της Πρωσίας (Paret 1986, 189).

Το 1806, ως λοχαγός έλαβε μέρος στον πόλεμο εναντίον της Γαλλίας κατά τη διάρκεια του οποίου η Πρωσία υπέστη καταστροφική ήττα χάνοντας το μισό περίπου των εδαφών της και μετατρεπόμενη αναπόδραστα σε κράτος δορυφόρο της Γαλλίας (Bassford 2012). Στην μάχη του Auerstadt ο πρίγκιπας Αύγουστος και ο Clausewitz, ως υπασπιστής του, συνελήφθησαν και αναγκάστηκαν να παραμείνουν πλέον του ενός έτους στη Γαλλία και την Ελβετία (Paret 1986, 191) (Rothfels 1962, 128). Με την επάνοδό του στην Πρωσία συνεργαζόμενος με τον Scharnhorst όσο και με άλλα μέλη του μεταρρυθμιστικού κινήματος έλαβε μέρος στην ανασυγκρότηση τόσο του πρωσικού κράτους όσο και του στρατού (Κουβελιώτης 2002, 12) (Rothfels 1962, 128). Πλέον τούτου από το 1810 έως και το 1811 παράδωσε σειρά διαλέξεων, στην νεότευκτη Σχολή Πολέμου του Βερολίνου, περί στρατηγικής και ανταρτοπόλεμου (Paret 1986, 192). Εν παραλλήλω του ανατέθηκε και η στρατιωτική εκπαίδευση του δεκαεξάχρονου Πρώσου πρίγκιπα Friedrich Wilhelm (αργότερα βασιλιά Friedrich Wilhelm IV), ήτοι του διαδόχου του θρόνου (Aron 1977, 31).

Όταν η Πρωσία εξαναγκάστηκε στα τέλη του 1811 να συνασπιστεί με την Γαλλία κατά την εκστρατεία του Ναπολέον εναντίον της Ρωσίας, ο Clausewitz μαζί με άλλους αξιωματικούς αποφάσισε να αποσυρθεί από τις τάξεις του Πρωσικού στρατού και να καταταχθεί στις Ρωσικές Ένοπλες Δυνάμεις, στις οποίες υπηρέτησε φέροντας το βαθμό του Συνταγματάρχη (Cannon 1989, 49) (Paret 1986, 195). Μετά τη σύναψη της πρώτης ειρήνης των Παρισίων επανήλθε στον πρωσικό στρατό διοριζόμενος ως επιτελάρχης του 3^{ου} Σώματος Στρατού, υπό την ηγεσία του στρατηγού von Thielmann (Aron 1977, 59). Με την επάνοδο της

ειρήνης στην Ευρώπη αρχικά διορίστηκε ως επιτελάρχης των πρωσικών δυνάμεων στην Ρηνανία ενώ ακολούθως από το 1818 έως το 1830 διετέλεσε διοικητής της Σχολής Πολέμου του Βερολίνου. Παράλληλα με την ενάσκηση των διοικητικών του καθηκόντων ο Clausewitz προέβη στη συγγραφή της πραγματείας του «Περί Πολέμου» (Aron 1977, 60) (Cannon 1989, 49) (Paret 1986, 196).

Ο Clausewitz επέστρεψε στην ενεργό στρατιωτική δράση το 1830 όταν τοποθετήθηκε ως διοικητής μίας ομάδος Ταξιαρχιών πυροβολικού στην ανατολική Πρωσία. Όταν όμως οι επαναστάσεις στο Παρίσι και την Πολωνία φαίνονταν να προμηνύουν έναν γενικευμένο ευρωπαϊκό πόλεμο μετατέθηκε ως επιτελάρχης στον στρατάρχη Gneisenau στα Πολωνικά σύνορα. Καίτοι ο πόλεμος αποτράπηκε ο Clausewitz παρέμεινε στην ανατολή οργανώνοντας μία υγειονομική ζώνη προκειμένου να σταματήσει την επιδημία της χολέρας από την Πολωνία (Bassford 2012, 6). Ο φίλος του στρατάρχη Gneisenau απεβίωσε προσβεβλημένος από την εν λόγω επιδημία. Ο ίδιος ο Clausewitz επέστρεψε στο σπίτι στο Breslau φαινομενικά υγιής αλλά πολύ σύντομα προσβλήθηκε και αυτός από την επιδημία και απεβίωσε στις 16 Νοεμβρίου 1831 σε ηλικία 51 ετών (Aron 1977, 61).

ΟΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Αναμφισβήτητα το «Περί Πολέμου» αποτελεί την πραγματεία εντός της οποίας περιλαμβάνονται οι κατασταλαγμένες πλέον σκέψεις και απόψεις του Clausewitz για τη φύση και τον τρόπο διεξαγωγής του πολέμου. Ωστόσο δεν αποτελεί το μοναδικό του έργο. Υπήρξε το αποτέλεσμα μιας εξελικτικής συγγραφικής δραστηριότητας και πολύχρονων μελετών επί των πολιτικοστρατιωτικών δρωμένων της εποχής.

«Η Στρατηγική» αποτέλεσε το πρώτο γνωστό στρατιωτικό σύγγραμμα του νεαρού τότε αξιωματικού Clausewitz, τη σύνταξη του οποίου άρχισε το 1804 και ολοκλήρωσε το 1808 (Aron 1977, 75). Το 1805 δημοσίευσε άρθρο του σε γερμανική εφημερίδα μέσω του οποίου άσκησε κριτική επί των στρατηγικών θεωριών του Henrich von Bulow, του πιο πολυδιαβασμένου ερμηνευτή των Ναπολεόντειων Πολέμων (Paret 1986, 189-190). Στα τέλη του 1811, πριν την αναχώρησή του για την Ρωσία προέβη στην συγγραφή ενός ακόμα στρατιωτικού

δοκιμίου με τίτλο «Αρχές Πολέμου»¹ το οποίο κληροδότησε στον μαθητή του και μελλοντικό διάδοχο του θρόνου, πρίγκιπα Friedrich Wilhelm. Το εν λόγω δοκίμιο αποτελούσε την περίληψη των διδασκαλιών του Clausewitz (Aron 1977, 32 και 53) (Bassford 2012, 4). Πλέον των ανωτέρω στρατιωτικών δοκιμίων και άρθρων, στο διάστημα μεταξύ 1804 -1830, ο Clausewitz συνέγραψε πολιτικά δοκίμια, πολυάριθμες αναλύσεις πολέμων και εκστρατειών (Κουβελιώτης 2002, 13) (Paret 1986, 197). Επιπροσθέτως προέβη στη συγγραφή μιας εμπειριστατωμένης και λεπτομερούς κριτικής αναφερόμενος στην Πρωσία του 1806 – τόσο καυστικής που δεν εκδόθηκε στην Γερμανία παρά λίγο μετά την δεκαετία του 1880 – με τίτλο «Observations on Prussia in its Great Catastrophe» (Bassford 2012, 4)

Τα ανωτέρω πονήματα αποτελούν αναμφισβήτητα τα κομβικά σημεία παρακολούθησης της σκέψεως και του στοχασμού του (Aron 1977, 75). Η συγκριτική δε μελέτη τους με το έργο «Περί Πολέμου» καταδεικνύει ότι ο Clausewitz «ήταν ήδη κύριος της μεθόδου του και κατείχε τις βασικές του ιδέες» που ανέπτυξε αργότερα. Μέσω τις συγγραφικής του δραστηριότητας επιζητούσε την περαιτέρω εμβάθυνση, επεξεργασία και ανάλυση των εν λόγω ιδεών, παρά την επινόηση νέων (Aron 1977, 91).

Ο Clausewitz άρχισε την συγγραφή της τελευταίας πραγματείας του μεταξύ των ετών 1816 και 1818 (Aron 1977, 93) την οποία ωστόσο δεν κατάφερε να ολοκληρώσει, τουλάχιστον στο επίπεδο που ο ίδιος επιθυμούσε. Η εκπόνηση του «Περί Πολέμου» διακόπηκε το 1830 όταν ο Clausewitz επανήλθε στην ενεργό στρατιωτική δράση (Paret 1986, 197). Δύναται να λεχθεί ότι η σύνταξη της εν λόγω πραγματείας διήλθε τρεις φάσεις. Κατά την πρώτη φάση, ο πρώσος θεωρητικός κατέγραψε τις ιδέες του υπό τη μορφή άρθρων ή σημειώσεων συνδεδεμένων χαλαρά μεταξύ τους (Aron 1977, 95). Η συστηματοποίηση των σκέψεων του, ο διαχωρισμός τους και η εν συνεχεία καταγραφή τους σε οχτώ ξεχωριστά βιβλία αποτέλεσε την δεύτερη φάση (Paret 1986, 187). Ωστόσο το 1827 έχοντας

¹ Ο πραγματικός τίτλος του δοκιμίου είναι «Οι πιο Σημαντικές Αρχές της Τέχνης του Πολέμου για να Ολοκληρώσω την διδασκαλία μου προς τον Διάδοχο του Θρόνου» Είναι διαθέσιμο σε δύο αγγλικές μεταφράσεις των J.J Graham (1873) και Hans Gatzke (1942). Γενικά δε τιτλοφορείται σαν «Αρχές του Πολέμου» ή σαν «Οδηγίες για τον Διάδοχο του Θρόνου». Το δοκίμιο αν και αναφερόταν ως επί το πλείστον στην τακτική χρησιμοποίηση των στρατευμάτων περιείχε έστω και σε εμβρυακή μορφή ορισμένες θεωρητικές προσεγγίσεις οι οποίες αναπτύχθηκαν αργότερα λεπτομερώς στο «Περί Πολέμου» (Bassford 2012).

ολοκληρώσει τα έξι από τα οχτώ μέρη που προσδοκούσε να περιλάβει η πραγματεία του, καθώς και σχεδιάσματα των βιβλίων VII και VIII, συνειδητοποίησε ότι ο τεθέν στόχος της συγγραφής της πραγματείας δεν επιτυγχάνετο. Τα κύρια στοιχεία της θεωρίας του ήτοι η πολιτική φύση του πολέμου και οι δύο βασικές μορφές αυτού (απόλυτος και περιορισμένος πόλεμος), δεν αποδίδονταν με επαρκή ενάργεια, γεγονός το οποίο τον οδήγησε στην αναθεώρηση και συμπλήρωση των υπάρχοντων χειρογράφων του. Η εν λόγω προσπάθειά του σηματοδότησε και την έναρξη της τρίτης φάσης εκπόνησης του «Περί Πολέμου» η οποία διήρκησε μέχρι το 1830 (Paret 1986, 196). Η επιχειρούμενη, εκ μέρους του Clausewitz, ανωτέρω αναθεώρηση αποτελεί μέχρι και σήμερα σημείο έριδας για τους μελετητές του έργου του, καθόσον δεν κατέστη δυνατόν μέσω της ιστορικής έρευνας, να διαπιστωθεί ποια από τα δημοσιευμένα βιβλία του ή τμήματα αυτών, αναθεωρήθηκαν και ποια όχι².

Τα μισοτελειωμένα χειρόγραφα του Clausewitz επιμελήθηκε η γυναίκα του Marie και τα δημοσίευσε συγκεντρωτικά σαν ένα έργο. Κατά τη διάρκεια των επανεκδόσεων οι ιδέες και οι έννοιες που αναπτύσσονταν στο «Περί Πολέμου» έπεσαν θύμα της αναθεωρητικής τάσης των διαφόρων εκδοτικών οίκων. Η πιο εμβριθής ανασύνθεση της αυθεντικής εργασίας του Clausewitz επιχειρήθηκε από το Γερμανό λόγιο Werner Hahlweg κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του πενήντα και εξήντα. Οι εκδόσεις του αποτέλεσαν το θεμέλιο λίθο της τέταρτης και πιο λόγιας αγγλικής μετάφρασης η οποία πραγματοποιήθηκε από τους Michael Howard - Peter Paret και δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1976 (Bassford 2012, 6). Εμβριθής ωστόσο υπήρξε και η ανάλυση του έργου του Clausewitz, η οποία πραγματοποιήθηκε από ένα σύγχρονο θεωρητικό ελληνικής καταγωγής, τον Παναγιώτη Κονδύλη, στο πόνημά του «Θεωρία Πολέμου».

Πολλές από τις ιδέες και μεθόδους που ο πρώσος θεωρητικός του πολέμου χρησιμοποίησε στην πραγματεία του ήταν δάνειες από τα φιλοσοφικά ρεύματα και τις θεωρητικές προσεγγίσεις των επιστημών της εποχής (Paret 1986, 193). Η επίδραση του Montesquieu επί του Clausewitz θεωρείται αποδεκτή από το

² Για περαιτέρω πληροφορίες περί της διαλεκτικής που αναπτύσσεται για την έκταση της αναθεώρησης των βιβλίων του «Περί Πολέμου» από τον ίδιο τον Clausewitz κατά το χρονικό διάστημα 1827 – 1830 βλέπε Raymond Aron, «*Σκέψεις επί του Πολέμου, Κλαούζεβιτς : Η Ευρωπαϊκή Εποχή*», Αθήνα 1977, ΔΕΚ/ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ σελ: 93-104.

σύνολο των μελετητών του (Aron 1977, 349) (Cannon 1989, 50). Μερίδα δε εξ' αυτών θεωρούν ότι εξίσου σημαντική υπήρξε και η επίδραση του Kant και του Hegel στον τρόπο σκέψης του Clausewitz³ (Rothfels 1962, 128). Θέση την οποία στηρίζουν στον τρόπο που ο ίδιος πραγματεύεται τις ιδέες και θεωρίες του στο «Περί Πολέμου» (Aron 1977, 338-348). Τα ανωτέρω λεχθέντα δεν αποτελούν ωστόσο έναν ασφαλή σταδιοδείκτη ότι ο πρώσος στρατηγός ασχολήθηκε εις βάθος με την φιλοσοφία. Εκτιμάται ότι οι ιδέες και η συγγραφική του μέθοδος υπήρξαν απόρροια του πολιτισμικού περιβάλλοντος στο οποίο έζησε και δραστηριοποιήθηκε. Ενός περιβάλλοντος στο οποίο η μέθοδος της διαλεκτικής ανάπτυξης των ιδεών αποτελούσε κτήμα όλων των μορφωμένων γερμανών της εποχής (Paret 1986, 194). Όμως στις ανωτέρω πνευματικές συνιστώσες της σκέψεως του Clausewitz δύναται αυταπόδεικτα να συμπεριληφθεί και αυτή της φυσικής επιστήμης (Fowler 2002, 1-2). Η τριβή και η πόλωση αποτελούν έννοιες που χρησιμοποιήθηκαν κατά κόρον στην πραγματεία του πρώσου στρατηγού, σε μια προσπάθεια να εξορθολογήσει και συνάμα λεκτικοποιήσει τις διάφορες πτυχές (φύση- διεξαγωγή) του πολέμου, καθιστώντας τες περισσότερο απτές στον αναγνώστη (Μαυρόπουλος 2009) (Echevarria 2002, 6).

ΟΙ ΙΔΕΕΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΟΥ CLAUSEWITZ ΣΤΗΝ «ΥΠΗΡΕΣΙΑ» ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Αν αναλογιστεί κανείς ότι το έργο του Clausewitz «Περί Πολέμου» άρχισε να πωλείται συστηματικά είκοσι περίπου χρόνια μετά την πρώτη έκδοσή του το 1832, εξάγεται αβίαστα το συμπέρασμα ότι η «διείσδυση» των ιδεών/ θεωριών του πρώσου θεωρητικού στον δυτικό τρόπο θεώρησης της πολεμικής πράξης πραγματοποιήθηκε με σχετικά βραδείς ρυθμούς. Το «Περί Πολέμου», έστω και καθυστερημένα, άρχισε να αποτελεί το αντικείμενο μελέτης πολλών ευρωπαϊών επιφανών στρατιωτικών, από την εποχή ακόμη του Στρατάρχη Helmut von Moltke. Στη μελέτη της εν λόγω πραγματείας ο Moltke απέδωσε τις εντυπωσιακές του νίκες κατά την διάρκεια των πολέμων του 1864, 1866 και 1870-71 (Cannon 1989, 53). Το ίδιο συνέβη και στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού όπου μεμονωμένα,

³ Σύμφωνα με τον Raymond Aron «εάν πρέπει να επιλέξουμε μεταξύ της επίδρασης του Kant και του Hegel κανείς δεν θα πρέπει να διστάσει. Η επίδραση του Kant είναι πλέον πιθανοφανής παρά του Hegel» (Aron 1977, 345)

Αμερικανοί στρατιωτικοί μελετώντας το «Περί Πολέμου», γοητεύτηκαν από τις ιδέες του Πρώσου στρατηγού. Ενδεικτικά θα μπορούσαν να αναφερθούν ο George Patton, ο Albert Wedemeyer, ο Dwight Eisenhower και ο Bernard Montgomery (Bassford 2012, 1).

Το τέλος του πολέμου στο Βιετνάμ αποτέλεσε το σταδιοδείκτη μιας νέας εποχής στα δρώμενα της δυτικής στρατιωτικής κοινότητας και δει της αμερικανικής. Οι Αμερικανικές Ένοπλες Δυνάμεις υπήρξαν οι πρώτες, ανάμεσα στις λοιπές της Δύσης, που ως θεσμός πλέον όχι μόνο άρχισαν να ενδιαφέρονται για τις ιδέες και θεωρίες του Clausewitz, αλλά προσπάθησαν να τις αφομοιώσουν στην εν γένει στρατιωτική τους φιλοσοφία (Bassford 2012, 1). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το «Περί Πολέμου» άρχισε να διδάσκεται στην Ναυτική Σχολή Πολέμου των Η.Π.Α. το 1976, στην Σχολή Πολέμου της Αεροπορίας το 1978 και τέλος στην Σχολή Πολέμου του Στρατού Ξηράς το 1981 (Κουβελιώτης 2002).

Εντούτοις, το έναυσμα δόθηκε το 1982 από τον αμερικανό Συνταγματάρχη Harry Summers ο οποίος στο βιβλίο του «On Strategy: A Critical Analysis of the Vietnam War» χρησιμοποιώντας τις θεωρίες του Clausewitz ανέλυσε τους λόγους που συνέβαλαν στην ήττα των Η.Π.Α κατά τη διεξαγωγή του πολέμου στο Βιετνάμ (Evans 2012, 86). Η εξαιρετική ενάργεια με την οποία ο Summers χρησιμοποίησε τις ιδέες του πρώσου θεωρητικού, προκειμένου να καταδείξει την ανάγκη αλλαγής της υφιστάμενης μέχρι τότε σχεδίασης σε στρατηγικό και επιχειρησιακό επίπεδο, προσέδωσαν την αναγκαία δυναμική για τη διεξόδωση του Clausewitz σε όλα τα επίπεδα της αμερικάνικης στρατιωτικής κουλτούρας (Undeland 2001, 12) (Melton 2012, 85). Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η ιδέα του στρατιωτικού κέντρου βάρους το οποίο προϊόντος του χρόνου εξελίχθηκε σε θεμέλιο λίθο της επιχειρησιακής τέχνης και σχεδίασης των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων (Evans 2012, 86).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΟΥΣ ΣΤΗ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ: ΕΞΕΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΤΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΟΥΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Από τα μέσα της δεκαετίας του ογδόντα, για λόγους που έχουν ήδη αναφερθεί, οι ιδέες και οι θεωρίες του Clausewitz διείσδυσαν στα στρατιωτικά δόγματα/ κανονισμούς των Η.Π.Α., προεξεχούσης της ιδέας του στρατιωτικού κέντρου βάρους. Η εν λόγω ιδέα αποτέλεσε προϊόντος του χρόνου το συστατικό στοιχείο της επιχειρησιακής τέχνης/ σχεδίασης των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων και αναπόδραστα το αντικείμενο μιας εκτεταμένης συγγραφικής δραστηριότητας του συνόλου της στρατιωτικής κοινότητας. Ο όγκος των πραγματοποιούμενων ερευνητικών εργασιών/ μελετών στις Αμερικανικές Σχολές Πολέμου όλων σχεδόν των Κλάδων και η εμβριθής αρθρογραφία στο στρατιωτικό τύπο, μαρτυρά την ένταση της προσπάθειας κατανόησης της έννοιας του στρατιωτικού κέντρου βάρους και της επιχειρησιακής οροθέτησής του. Μια εκτενής δε ανασκόπηση της υπάρχουσας στρατιωτικής βιβλιογραφίας σε επίπεδο δογμάτων – είτε πρόκειται για διακλαδικές εκδόσεις είτε για αντίστοιχες κλαδικές - καταδεικνύει την διαφορετική οπτική γωνία θεώρησης της εν λόγω ιδέας εντός των ενόπλων δυνάμεων των Η.Π.Α. (Echevarria 2003 a, 87) (VanderSteen 2012, 34) (Μαυρόπουλος 2009, 179-180).

Αναμφισβήτητα, ο πλουραλισμός των απόψεων, θεωρήσεων και προσεγγίσεων επί ενός θέματος, κρίνεται από την επιστημονική/πανεπιστημιακή κοινότητα ως εποικοδομητικός καθόσον πιστεύεται ότι προάγει τη γνώση και συμβάλλει στην εξέλιξή της. Εντούτοις, μια αντίστοιχη πολυσχιδής προσέγγιση των στρατιωτικών θεμάτων από το θεσμό των ενόπλων δυνάμεων⁴ δύναται να αποδειχθεί καταστροφική. Τα στρατιωτικά δόγματα/ κανονισμοί, θα πρέπει να

⁴ Αναφέροντας το θεσμό των ενόπλων δυνάμεων, σε καμία περίπτωση δεν αναφερόμαστε στην πανεπιστημιακή στρατιωτική κοινότητα, στα πλαίσια της οποίας όχι μόνο ενδείκνυται αλλά και επιβάλλεται η προαγωγή της σκέψης και η παραγωγή γνώσης, μέσω της επιστημονικής διερεύνησης των θεμάτων που άπτονται της στρατιωτικής τέχνης και επιστήμης. Απεναντίας με τον όρο ένοπλες δυνάμεις εννοούμε τα Στρατιωτικά Επιτελεία που είναι επιφορτισμένα με την σχεδίαση και διεξαγωγή επιχειρήσεων.

πραγματεύονται με ενάργεια κάθε πτυχή της πολεμικής πράξης. Σε αντίθετη περίπτωση υφίσταται το ενδεχόμενο οι τυχόν ανακρίβειες να «τορπιλίσουν» την επιτυχή έκβαση των επιχειρήσεων από το πρώτο κίόλας στάδιο, ήτοι τη σχεδίασή της και την κατανομή των μέσων κατά τη διεξαγωγή της.

Αυταπόδεικτο παράδειγμα της ανωτέρω θέσεως αποτελούν ο Πρώτος Πόλεμος του Κόλπου (1990-1991) και ο πόλεμος του Κοσσυφοπεδίου (1999). Κατά τη φάση της επιχειρησιακής σχεδίασης και στις δύο περιπτώσεις ο καθορισμός (είδος – αριθμός) και η μέθοδος προσβολής των κέντρων βάρους των αντιπάλων δυνάμεων αποτέλεσε σημείο έριδος ανάμεσα στο διακλαδικό διοικητή και στους αντίστοιχους τμηματικούς. Η διάσταση απόψεων οφειλόταν στην έλλειψη, εντός των επιχειρησιακών δογμάτων των Η.Π.Α.– διακλαδικών και μη-ενός κοινού, απλού και διατυπωμένου με ακρίβεια ορισμού του κέντρου βάρους (Echevarria 2003 a) (Hiang Lee 1999). Ενός ορισμού που δεν θα έδινε λαβή στους επιτελείς για διχογνωμίες, αμφισβητήσεις και διαφορετικές προσεγγίσεις.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ DESERT STORM: ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΟΥΣ ΤΟΥ SADDAM HUSSEIN

Τη δεκαετία του ογδόντα το σύνολο σχεδόν των Κλάδων των ενόπλων δυνάμεων των Η.Π.Α, πλην του Ναυτικού και του διακλαδικού επιτελείου⁵, είχαν συμπεριλάβει στα δόγματα/ κανονισμούς τους την ιδέα του στρατιωτικού κέντρου βάρους. Ο Στρατός Ξηράς (US Army) όντας επιφορτισμένος με τη διεξαγωγή μεγάλης κλίμακας χερσαίων επιχειρήσεων αντιλαμβανόταν το κέντρο βάρους των αντιπάλων δυνάμεων ως μια πηγή ισχύος την οποία συνήθως συνιστούσαν οι αντίπαλες χερσαίες δυνάμεις⁶. Απεναντίας οι Πεζοναύτες (U.S Marine Corps),

⁵ Η ιδέα του στρατιωτικού κέντρου βάρους συμπεριελήφθη για πρώτη φορά στα αμερικανικά διακλαδικά δόγματα το 1993 με την έκδοση του εγχειριδίου Joint Publication 3-0 «Doctrine for Joint Operations» Στο εν λόγω δόγμα το κέντρο βάρους οριζόταν ως «*εκείνο το χαρακτηριστικό, ικανότητα ή τοποθεσία από το οποίο οι συμμαχίες, τα έθνη και οι στρατιωτικές δυνάμεις αντλούν την ελευθερία ενεργείας τους, την φυσική ισχύ ή τη θέληση να μάχονται*». Ένα χρόνο αργότερα το Ναυτικό προέβη στην έκδοση του εγχειριδίου Naval Doctrine Publication 1 (NDP 1). Εντός του εν λόγω δόγματος γινόταν για πρώτη φορά αναφορά στο κέντρο βάρους των αντιπάλων και φίλιων δυνάμεων. Ο ορισμός δε που δινόταν ομοίαζε σε μεγάλο ποσοστό με τον αντίστοιχο του διακλαδικού δόγματος ήτοι «*εκείνο το χαρακτηριστικό, ικανότητα ή τοποθεσία από το οποίο οι εχθρικές και φίλιες δυνάμεις αντλούν την ελευθερία ενεργείας τους, την φυσική ισχύ ή τη θέληση να μάχονται*» (Fowler 2002, 6).

⁶ Ο Στρατός Ξηράς συμπεριέλαβε για πρώτη φορά την ιδέα του κέντρου βάρους το 1986 στο εγχειρίδιο εκστρατείας Field Manual 100-5 «Operations» (VanderSteen 2012, 34).

κυρίως εξαιτίας της φύσεως των ανατιθεμένων αποστολών τους, θωρούσαν το κέντρο βάρους των αντιπάλων δυνάμεων ως μια αδυναμία ζωτικής φύσεως στη δομή των εχθρικών δυνάμεων, η εκμετάλλευση και προσβολή της οποίας θα οδηγούσε στη νικηφόρα έκβαση της διεξαχθείσας εξ' αυτών επιχείρησης⁷. Εντελώς διαφορετική ήταν η επί του θέματος προσέγγιση της Πολεμικής Αεροπορίας (U.S. Air Force) καθόσον αντιλαμβανόταν το κέντρο βάρους του αντιπάλου ως ένα σύνολο «ζωτικών κέντρων», η στοχοποίηση και προσβολή των οποίων οδηγεί στη στρατηγική «παράλυση» του αντιπάλου (Fowler 2002, 2-10) (Echevarria 2003 a, 87)

Στις αρχές της δεκαετίας του ενενήντα η ανωτέρω διάσταση απόψεων των κλάδων, επί του εννοιολογικού περιεχομένου της ιδέας του κέντρου βάρους, μεταφέρθηκε για πρώτη φορά από τις σελίδες των στρατιωτικών δογμάτων στις αίθουσες επιχειρήσεων των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων. Η έλλειψη ενός κοινά αποδεκτού, απλού και με σαφήνεια διατυπωμένου ορισμού δημιούργησε προβλήματα εν τοις πράγμασι, στους επιτελείς που ήταν επιφορτισμένοι με την σχεδίαση της επιχείρησης «DESERT STORM» (Echevarria 2003 a, 88). Επιχείρησης που αποσκοπούσε στην υλοποίηση της ανατεθείσας αποστολής για εκδίωξη των Ιρακινών στρατευμάτων από το έδαφος του Κουβέιτ, στο οποίο είχαν εισβάλει στις 2 Αυγούστου 1990. Από τα πρώτα στάδια της επιχειρησιακής σχεδίασης ο προσδιορισμός και η μέθοδος προσβολής του κέντρου βάρους των Ιρακινών δυνάμεων αποτέλεσε σημείο έριδος, όχι μόνο ανάμεσα στο διακλαδικό διοικητή και στους αντίστοιχους τμηματικούς, αλλά και ανάμεσα σε επιτελείς αξιωματικούς ανήκοντες στον ίδιο Κλάδο των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων.

Ο Στρατός Ξηράς (US Army)⁸, σύννομος με τα καθοριζόμενα εντός του υφιστάμενου επιχειρησιακού δόγματος, στο εκπονηθέν σχέδιο επιχειρήσεων χερσαίων δυνάμεων (Ground Campaign Plan) κατονόμαζε ως κέντρο βάρους του

⁷ Το Σώμα των Πεζοναυτών εισήγαγε για πρώτη φορά εντός των δογμάτων του την έννοια του κέντρου βάρους με την έκδοση το 1989 του εγχειριδίου Fleet Marine Forces Manual 1 (FMFM 1). Το 2001 το εν λόγω εγχειρίδιο αντικαταστάθηκε από Marine Corps Doctrinal Publication 1, «Warfighting» εντός του οποίου γίνεται διάκριση μεταξύ της έννοιας του κέντρου βάρους και της αντίστοιχης των ζωτικών αδυνάτων σημείων καλώντας αυτές διαφορετικές αλλά ταυτόχρονα συμπληρωματικές θεωρίες (Fowler 2002, 8-9).

⁸ Η σχεδίαση των επιχειρήσεων χερσαίων δυνάμεων (Ground Campaign) πραγματοποιήθηκε από μια ομάδα αποφοίτων της σχολής Advanced Military Studies (SAMS) επικεφαλής της οποίας ήταν ο Αντισυνταγματάρχης Joe Purvis (US Army) (Agee 1992, 26).

αντιπάλου τις δυνάμεις της Προεδρικής Φρουράς (Hiang Lee 1999, 18). Οι εν λόγω στρατιωτικοί σχηματισμοί συνιστούσαν, για τους επιτελείς του Στρατού Ξηράς, την πηγή ισχύος του Ιρακινού ηγέτη Saddam Hussein καθόσον ήταν αρτιότερα εξοπλισμένοι και εκπαιδευμένοι από το σύνολο των μονάδων των Ιρακινών Ενόπλων Δυνάμεων. Ο Saddam διέθετε οχτώ τέτοιους σχηματισμούς εκ των οποίων οι επτά ήταν αναπτυγμένοι είτε εντός του Κουβέιτ είτε πλησίον της συνόρου γραμμής. Κατόπιν τούτου, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, ενδεχόμενη ήττα των επίλεκτων δυνάμεων της Προεδρικής Φρουράς θα φαλκίδευε τόσο την επιχειρησιακή ικανότητα όσο και το ψυχικό σθένος των λοιπών ιρακινών χερσαίων δυνάμεων να αντιμετωπίσουν τις συμμαχικές δυνάμεις. Υπό αυτές τις συνθήκες θα οδηγούνταν αναπόδραστα στην εγκατάλειψη των εδαφών του Κουβέιτ και την απόσυρσή τους στην ιρακινή ενδοχώρα (Blodgett 2013).

Στην αντίθετη κατεύθυνση της ανωτέρω θεώρησης κινείτο η προσέγγιση μιας εκ των ομάδων σχεδίασης του Αμερικανικού Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας (US Air Force Staff) στην οποία είχε ανατεθεί το έργο της εκπόνησης ενός αρχικού σχεδίου χρήσης των αεροπορικών δυνάμεων (Air Campaign Plan) προς αντιμετώπιση της επιθετικής δράσεως του Ιράκ στο Κουβέιτ⁹ (Agee 1992, 23). Η εν λόγω ομάδα, γνωστή και ως Checkmate Team, με επικεφαλή τον Σμήναρχο John Warden, στα πλαίσια επεξεργασίας του εν λόγω σχεδίου, προσδιόρισε δέκα είδη στόχων (target sets) ομαδοποιημένους και κατατασσόμενους σε ένα σύστημα πέντε ομόκεντρων κύκλων¹⁰. Στόχοι οι οποίοι αποτελούσαν τα κέντρα βάρους της αντιπάλου δυνάμεως. Σε αυτά τα κέντρα βάρους συγκαταλέγονταν η εθνική ηγεσία, το σύστημα διοικήσεως και ελέγχου, τα αεροδρόμια, τα λιμάνια, το σιδηροδρομικό δίκτυο, η δυνατότητα διεξαγωγής βιολογικού πολέμου, το σύστημα αεράμυνας, τα εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρισμού, τα διυλιστήρια και οι δεξαμενές αποθήκευσης πετρελαίου και τα εργοστάσια παραγωγής στρατιωτικών υλικών (Hiang Lee 1999, 18). Όμως από αυτή τη μακροσκελή λίστα έλλειπε η

⁹ Στις αρχές Αυγούστου του 1990 ο Διοικητής των Συμμαχικών Δυνάμεων (CENTCOM) Στρατηγός Norman Schwarzkopf ζήτησε από το Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας (US Air Force Staff) να προβεί στην εκπόνηση του εν λόγω σχεδίου (Air Campaign Plan). Το έργο της επεξεργασίας και εκπόνησης ανατέθηκε σε μια εκ των ομάδων του επιτελείου με την ονομασία Checkmate της οποίας επικεφαλής ήτο ο Σμήναρχος John Warden (Agee 1992, 23).

¹⁰ Για μια συνοπτική περιγραφή του μοντέλου των πέντε ομόκεντρων κύκλων του Σμηναρχού John Warden βλέπε Cruz, Francisco N. Jr. «*Strategy and Center of Gravity*» (Philippine) Air Force Review 2, no. 2.

Προεδρική Φρουρά, την οποία ο Warden δεν συμπεριέλαβε για μια σειρά λόγων. Θεωρούσε ότι η εκτεταμένη διασπορά των υλικών και μέσων των σχηματισμών της Προεδρικής Φρουράς καθιστούσε τη στοχοποίησή τους δύσκολη και τη συλλογή αναλυτικών πληροφοριών επιβεβλημένη. Επιπλέον πίστευε ότι η διεξαγωγή αεροπορικών επιχειρήσεων για την προσβολή των εν λόγω χερσαίων δυνάμεων θα απέβαινε εις βάρος του κυρίου έργου των αεροπορικών δυναμικού, ήτοι την καταστροφή στόχων στρατηγικής σημασίας, που ο ίδιος και η ομάδα του είχαν προσδιορίσει ως κέντρα βάρους (Olsen 2007, 190-191). Τη δεύτερη εβδομάδα του Αυγούστου του 1990 ο επικεφαλής της Checkmate Team παρουσίασε το εκπονηθέν σχέδιο στον διοικητή των Συμμαχικών Δυνάμεων (CENTCOM) Στρατηγό Norman Schwarzkopf και στο διοικητή των αεροπορικών συμμαχικών δυνάμεων (CENTAF) Πτέραρχο Charles Horner. Κατά τη διάρκεια της εν λόγω παρουσίασης ο Warden κατέστησε σαφή την προσέγγισή του περί ύπαρξης πολλαπλών κέντρων βάρους, ερχόμενος σε πλήρη αντίθεση με την ομάδα σχεδίασης του Στρατού Ξηράς που θεωρούσε την Προεδρική Φρουρά ως το μοναδικό κέντρο βάρους της αντιπάλου δυνάμεως (Agee 1992, 23) (Hiang Lee 1999, 18).

Όμως ακόμα και μέσα στους ίδιους τους κόλπους της Αμερικανικής Πολεμικής Αεροπορίας (US Air Force) υφίσταντο διαφορετικές τοποθετήσεις από τις αντίστοιχες του Warden. Η επίσημη ενημέρωση του Στρατηγού Schwarzkopf περί του σχεδίου αεροπορικών επιχειρήσεων (Air Campaign Plan), πραγματοποιήθηκε στις 3 Σεπτεμβρίου 1990 από τον επικεφαλής της ομάδος σχεδίασης^{11 12} των συμμαχικών αεροπορικών δυνάμεων (CENTAF), Ταξίαρχο Buster Glosson (US Air Force). Αντίστοιχη ενημέρωση πραγματοποιήθηκε από τον Glosson στις 13 Σεπτεμβρίου 1990 στον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων των Η.Π.Α. Στρατηγό Colin Powell. Και στις δύο ανωτέρω ενημερώσεις, ως κέντρα βάρους της αντιπάλου δυνάμεως προσδιορίστηκαν η ηγεσία (Leadership), οι υποδομές (Infrastructure) και οι στρατιωτικές δυνάμεις (Military Forces). Τα λοιπά κέντρα βάρους που είχαν προσδιορισθεί από τον Warden και την ομάδα του

¹¹ Η ομάδα σχεδίασης του Ταξίαρχου Buster Glosson (US Air Force), έφερε την κωδική ονομασία Black Hole Planning Cell (Agee 1992, 24)

¹² Για περισσότερες πληροφορίες περί της ομάδος Checkmate του Σμηνάρχου John Warden αλλά και της σχέσης της με την ομάδα σχεδίασης του Ταξίαρχου Buster Glosson της Αμερικανικής Πολεμικής Αεροπορίας (US Air Force) βλέπε στο (Olsen 2007, 196-197).

«μετονομάστηκαν» σε «κατηγορίες στόχων» (target categories) (Cohen 1993, 145) (Olsen 2007, 190-196).

Ωστόσο καμία από τις ανωτέρω προσεγγίσεις δεν ήταν πλήρως σύμφωνη με αυτήν του Στρατηγού Norman Schwarzkopf¹³. Ο Στρατηγός διέκρινε στις ιρακινές δυνάμεις τρία διαφορετικά κέντρα βάρους, ήτοι το σύστημα διοικήσεως – ελέγχου του Saddam Hussein, τις δυνάμεις της Προεδρικής Φρουράς και τις ΠΒΧ δυνατότητες του Ιράκ (Echevarria 2003 a, 88) (Friedrich 1991, 40). Εν τέλει, στο εκπονηθέν σχέδιο επιχειρήσεων (Campaign Plan), όπως αυτό παρουσιάστηκε στις 10 Οκτωβρίου 1990 στον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων των Η.Π.Α. Στρατηγό Colin Powell, ως κέντρα βάρους της αντιπάλου δυνάμεως μνημονεύονταν τα τρία προσδιορισθέντα εκ του Schwarzkopf, ενώ το σύνολο των λοιπών συμπεριλαμβάνονταν ως ομάδες στόχων (target sets) (Agee 1992, 22).

Μελέτες, αναλύσεις και στρατιωτικά άρθρα που συγγράφηκαν με το πέρας του Πρώτου Πολέμου του Κόλπου (1990-1991) καταδεικνύουν, είτε άμεσα είτε έμμεσα, ότι οι ανωτέρω διχογνωμίες, αμφισβητήσεις και διαφορετικές προσεγγίσεις οφείλονταν στην έλλειψη ενός κοινά αποδεκτού, απλού και διατυπωμένου με σαφήνεια ορισμού της έννοιας του στρατιωτικού κέντρου βάρους¹⁴. Ουδείς ωστόσο μπορεί να αμφισβητήσει το γεγονός ότι η επιτυχής διεξαγωγή και νικηφόρα έκβαση της επιχείρησης «Desert Storm» καταμαρτυρούν την αρτιότητα της σχεδίασης. Εντούτοις, στα πλαίσια της ολιστικής προσέγγισης του θέματος, ουδείς θα πρέπει να αντιπαρέλθει και την εν τοις πράγμασι διάσταση απόψεων που κυριάρχησε κατά το στάδιο της σχεδίασης. Γεγονός που καταδεικνύει ότι καίτοι η έννοια του κέντρου βάρους υπήρξε αναλυτικό εργαλείο στα χέρια των επιτελών, αποτέλεσε εν παραλλήλω και περισπαστικό αίτιο της διαδικασίας σχεδίασης, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν (Echevarria 2003 a, 88).

¹³ Η εργασία εκάστης ομάδας σχεδίαση, είτε του στρατού ξηράς είτε της αεροπορίας, αποσκοπούσε στον προσδιορισμό των κέντρων βάρους της αντιπάλου δυνάμεως προκειμένου αυτά να συμπεριληφθούν στο σχέδιο επιχειρήσεων του διοικητού των Συμμαχικών Δυνάμεων, Στρατηγού Norman Schwarzkopf.

¹⁴ Βλέπε (Hiang Lee 1999, 22) και (Cohen 1993, 145) και (Eikmeier, Center of Gravity Analysis 2004, 5) και (J. Strange 1996, 93-95)

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ALLIED FORCE : ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΟΥΣ ΤΟΥ SLOBODAN MILOSEVIC

Στις 23 Μαρτίου του 1999, οι διπλωματικές διαπραγματεύσεις μεταξύ των δυτικών δυνάμεων και της σερβικής ηγεσίας στο Rambouillet της Γαλλίας, στα πλαίσια τερματισμού των ενόπλων συγκρούσεων μεταξύ των σερβικών δυνάμεων ασφαλείας και του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσόβου (Kosovo Liberation Army – KLA) στην ομώνυμη περιοχή, περιήλθαν σε τέλμα. Η επιχείρηση ALLIED FORCE που διεξήχθη από τις 24 Μαρτίου 1999 έως τις 10 Ιουνίου του ίδιου έτους, αποτέλεσε τη στρατιωτική απάντηση του NATO στο αποτέλεσμα των διενεργουμένων διαπραγματεύσεων (Anderson 2004, 8) (Clark 1999, 14).

Ο προσδιορισμός του κέντρου βάρους της αντιπάλου δύναμης, ήτοι των Σέρβων, αποτέλεσε αναπόδραστα το κομβικό σημείο της σχεδίασης της εν λόγω επιχείρησης, η επιτυχής έκβαση της οποίας θα συνέβαλε αποφασιστικά στην εκπλήρωση των τεθέντων πολιτικών ΑΝΣΚ του NATO¹⁵. Αποτέλεσε όμως και το αντικείμενο ατέρμονων συζητήσεων και έντονων αντιπαραθέσεων στις αίθουσες επιχειρήσεων των εμπλεκόμενων NATOϊκών Στρατηγείων. Την εν λόγω διάσταση απόψεων αντανάκλούσε ένα σύνολο δηλώσεων των κύριων πρωταγωνιστών της επιχείρησης. Συγκεκριμένα του Διοικητή των Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης (SACEUR)¹⁶ Στρατηγού Wesley Clark και του τμηματικού αεροπορικού διοικητή (CFACC)¹⁷ Υποπτεράρχου Michael Sort (US Air Force). Δηλώσεων που πραγματοποιήθηκαν τόσο κατά τη διεξαγωγή όσο και με το πέρας της επιχείρησης (Priest, United NATO Front Was Divided Within 1999).

Την επόμενη από την έναρξη των επιχειρήσεων, ο SACEUR, σε συνέντευξη τύπου διατύπωσε με σαφήνεια την αποστολή των NATOϊκών δυνάμεων που τελούσαν υπό τις διαταγές του :

¹⁵ Για τους πολιτικούς ΑΝΣΚ του NATO που τέθηκαν στην δημοσιότητα, στις 12 Απριλίου 1999 ήτοι τρεις εβδομάδες μετά την έναρξη των επιχειρήσεων, βλέπε (Milley 2000, 6)

¹⁶ Με το ακρωνύμιο SACEUR αποδίδεται ο τίτλος των καθηκόντων Supreme Allied Commander of Europe

¹⁷ Με το ακρωνύμιο CFACC αποδίδεται ο τίτλος των καθηκόντων Combined Forces Air Component Commander .

«.....η στρατιωτική αποστολή είναι η επίθεση στις στρατιωτικές δυνάμεις και δυνάμεις ασφαλείας της Γιουγκοσλαβίαςη υποβάθμιση της δυνατότητάς τους να συνεχίσουν την καταπίεση του πληθυσμού και η αποτροπή περαιτέρω στρατιωτικών ενεργειών εναντίον του ιδίου του λαού (σ.σ. Γιουγκοσλαβίας) Συστηματικά και προοδευτικά **θα επιτεθούμε, αποδιοργανώσουμε, υποβαθμίσουμε, συνθλίψουμε και ολοκληρωτικά καταστρέψουμε αυτές τις δυνάμεις (σ.σ. στρατιωτικές και ασφαλείας)εκτός και αν ο Milosevic συμμορφωθεί/ υποχωρήσει.....» (Milley 2000, 6)**

Με την ανωτέρω δήλωση, εμμέσως ο SACEUR, προσδιόρισε ως το κέντρο βάρους του αντιπάλου τις χερσαίες δυνάμεις των Σέρβων στο Κόσσοβο, υποδεικνύοντας εν παραλλήλω με την φράση «*συστηματικά και προοδευτικά*» τον τρόπο προσβολής του (Milley 2000, 6). Αυτό που έμμεσα στη συνέντευξη τύπου ο Στρατηγός Wesley Clark προέκρινε ως το κέντρο βάρους του Milosevic φρόντισε να το καταστήσει σαφές κατά την εξέλιξη των επιχειρήσεων. Κατά τη διάρκεια των καθημερινών τηλεδιασκέψεων τόνιζε στον αεροπορικό τμηματικό διοικητή του, Υποπτεράρχο Michael Sort, ότι οι εν λόγω δυνάμεις αποτελούν την πρώτη του προτεραιότητα. Επιπροσθέτως δε, διεμήνυε ότι η επιτυχία ή αποτυχία της επιχείρησης εξαρτάται από την καταστροφή αυτών των δυνάμεων (Anderson 2004, 10) (Milley 2000, 7). Ακόμα και με το πέρας των επιχειρήσεων ο SACEUR συνέχιζε μέσα από δημοσιευμένα άρθρα του ιδίου να υποστηρίζει την ορθότητα της ανωτέρω θέσεώς του (Clark 1999, 17).

Στον αντίποδα των απόψεων του SACEUR εδράζετο η θεώρηση του Υποπτεράρχου Michael Short για το τι συνιστούσε το στρατηγικό κέντρο βάρους των Σέρβων. Πίστευε ακράδαντα ότι οι χερσαίες δυνάμεις των Σέρβων και συγκεκριμένα οι δυνάμεις του 3^{ου} Σώματος Στρατού στο Κόσσοβο δεν αποτελούσαν κέντρο βάρους (Tirpak 1999, 43). Σύμφωνα με την δικιά του προσδιοριστική προσέγγιση το κέντρο βάρους της αντιπάλου δυνάμεως ήταν η σερβική ηγεσία και ένας αριθμός στόχων υψίστης σημασίας εντός της πόλεως του Βελιγραδίου (Lecroy 2000, 1). Ως εκ τούτου, κάθε διάθεση αεροπορικού δυναμικού για την προσβολή των χερσαίων δυνάμεων συνιστούσε διάχυση της αεροπορικής ισχύος σε στόχους που δεν ήταν δυνατό να συμβάλουν στην εκπλήρωση των τιθεμένων πολιτικών ΑΝΣΚ του ΝΑΤΟ.

Ωστόσο, ο προσδιορισμός του κέντρου βάρους δεν αποτέλεσε το μόνο σημείο επί του οποίου οι απόψεις των Clark και Short ήταν εκ διαμέτρου αντίθετες. Σημείο τριβής και διαφωνίας αποτέλεσε και η μέθοδος προσβολής του. Ο Short υποστήριζε ότι με την έναρξη των επιχειρήσεων θα έπρεπε να γίνει μια μαζική και αποφασιστική χρήση της διατιθέμενης αεροπορικής ισχύος εναντίον του αντιπάλου στρατηγικού κέντρου βάρους. Απεναντίας ο SACEUR, όπως ήδη αναφέρθηκε, ήταν υπέρμαχος της συστηματικής και προοδευτικής άσκησης πίεσεως επί των αντιπάλων δυνάμεων (Milley 2000, 8).

Το σχέδιο επιχειρήσεων σύμφωνα με την άποψη του Στρατηγού Wesley Clark έπρεπε να περιλαμβάνει τρεις διαδοχικές και σταδιακά εξελισσόμενες φάσεις. Στην πρώτη εξ' αυτών ο σκοπός ήταν η προσβολή ομάδας στόχων μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνετο οι Σταθμοί Διοικήσεως – Ελέγχου, οι εγκαταστάσεις Διοικητικής Μέριμνας και το σύστημα αεράμυνας των σερβικών δυνάμεων που βρίσκονταν τόσο στο Κόσσοβο όσο και στη Σερβία. Σε περίπτωση που ο Milosevic συνέχιζε σθεναρά να αντιστέκεται στις αξιώσεις του NATO, τότε θα τίθετο σε εφαρμογή η δεύτερη φάση του σχεδίου. Κατά την υλοποίηση αυτής θα προσβάλλονταν ομάδες στόχων όπως συγκοινωνιακοί κόμβοι (γέφυρες – δρόμοι), διυλιστήρια πετρελαίου, αποθήκες καυσίμων, συστήματα διοικήσεως-ελέγχου και επικοινωνιών. Αν και τότε ο Milosevic δεν υποχωρούσε τότε θα υλοποιείτο η τρίτη φάση κατά την οποία θα πλήττονταν βιομηχανικά συγκροτήματα, εργοστάσια παραγωγής ενέργειας και θα διεξάγονταν μεγάλης κλίμακας χερσαίες επιχειρήσεις εναντίον των σερβικών στρατιωτικών δυνάμεων του Κοσόβου. Ως αναμενόταν, λόγω θέσεως και καθηκόντων, το τελικά εκπονηθέν σχέδιο επιχειρήσεων αντανάκλούσε την προσέγγιση του SACEUR (Milley 2000, 8).

Στην πραγματικότητα ουδέποτε έλαβε την έγκριση του Γενικού Γραμματέα του NATO Javier Solana, η πρόβλεψη του σχεδίου περί διεξαγωγής χερσαίων επιχειρήσεων εντός του Κοσόβου, λόγω των περιορισμών που επέβαλαν οι πολιτικοί αρχηγοί των κρατών μελών της Συμμαχίας. Σύντομα ωστόσο κατέστη σαφές ότι η ακολουθητέα στρατιωτική δράση της 1^{ης} φάσης δεν οδηγούσε στο αναμενόμενο αποτέλεσμα, ήτοι την αποδοχή από τον σέρβο ηγέτη των NATOϊκών επιβαλλομένων όρων ειρήνευσης του Rambouillet (Lecroy 2000, 12-13). Το εν λόγω γεγονός οδήγησε τους πολιτικούς αρχηγούς να συναινέσουν κατά την

Σύνοδο Κορυφής του NATO στις 23 Απριλίου 1999 στη διεύρυνση της λίστα των στόχων προκειμένου να συμπεριληφθούν εντός αυτής βιομηχανικά συγκροτήματα, αποθήκες καυσίμων, εγκαταστάσεις ΜΜΕ, διυλιστήρια πετρελαίου, συγκοινωνιακοί κόμβοι εργοστάσια παραγωγής ενέργειας, αεροδρόμια, λιμάνια κ.λ.π. Η προσβολή των εν λόγω στρατηγικής σημασίας στόχων άρχισε να υλοποιείται από τα τέλη του ιδίου μήνα¹⁸ (Anderson 2004, 9) (Clark 1999, 16).

Η υπαναχώρηση του Milosevic επί των αξιώσεων του NATO στις 10 Ιουνίου 1999 σήμανε τον τερματισμό της επιχείρησης ALLIED FORCE, δίδοντας εν παραλλήλω την αίσθηση ότι η έκβασή της υπήρξε νικηφόρα (Clark 1999, 18). Αναμφίβολα το σύνολο των πολιτικών ΑΝΣΚ του NATO επετεύχθησαν (Milley 2000, 10-11). Όμως με το τέλος του πολέμου αυτοδύναμοι σχηματισμοί και μονάδες των σερβικών στρατιωτικών δυνάμεων αποχώρησαν από το Κόσσοβο, γεγονός το οποίο οδήγησε αξιωματούχους του NATO να δηλώσουν ότι το Γιουγκοσλαβικό 3^ο Σώμα Στρατού θα μπορούσε να αντέξει μερικές εβδομάδες ακόμα, αν όχι μήνες. Εύλογα λοιπόν ηγέρθησαν ερωτηματικά περί της ορθότητας του σχεδίου επιχειρήσεων εν γένει και των προσδιορισθέντων κέντρων βάρους ειδικότερα. Εφόσον η επιλογή του 3^{ου} Σώματος Στρατού της Σερβίας ως κέντρο βάρους υπήρξε ορθή γιατί ο Milosevic παραδόθηκε πριν αυτό υποβαθμιστεί, εξουδετερωθεί ή καταστραφεί; (Lecroy 2000, 9) Μήπως οι αεροπορικές επιχειρήσεις εναντίον στόχων υψηλής αξίας εντός του Βελιγραδίου αποτέλεσαν την αιτία που οδήγησαν τον σέρβο ηγέτη να υπαναχωρήσει; Αν δοθεί θετική απάντηση στο εν λόγω ερώτημα τότε αναπόφευκτα οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι η προσέγγιση του Short ήταν η ενδεδειγμένη. Μήπως όμως εν τέλει οι διπλωματικές πιέσεις που ασκήθηκαν από την Ρωσική και Φιλανδική αντιπροσωπεία στις αρχές Ιουνίου αποτέλεσαν τον καταλύτη που μετέβαλε την μέχρι τότε τηρητέα στάση και συμπεριφορά του Milosevic; (Ignatieff 1999, 35-36) Αναμφισβήτητα θα μπορούσαν να τεθούν και άλλα ερωτήματα ή απλώς να συμπεράνει κανείς ότι το σύνολο των ανωτέρω ενεργειών αποτέλεσαν τις συνιστώσες μιας συνολικής πολιτικοστρατιωτικής στρατηγικής (Undeland 2001,

¹⁸ Με το πέρας της επιχείρησης ALLIED FORCE, σύμφωνα με κυβερνητικές αναφορές της Γιουγκοσλαβίας, είχαν στοχοποιηθεί και καταστραφεί από τις δυνάμεις του NATO 24 γέφυρες, 12 σιδηροδρομικοί σταθμοί, 36 εργοστάσια, 7 αεροδρόμια, 16 εργοστάσια καυσίμων, 17 εγκαταστάσεις και αναμεταδότες ΜΜΕ και αρκετά εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος (Priest, United NATO Front Was Divided Within 1999).

13) (Milley 2000, 13). Εντούτοις η περαιτέρω διαλεκτική επί του θέματος ξεφεύγει του σκοπού της παρούσης.

Ωστόσο στο σκοπό της παρούσης εμπίπτει η αναζήτηση εκείνων των παραμέτρων που οδήγησαν τον Clark και τον Short να υιοθετήσουν μια εκ διαμέτρου αντίθετη εννοιολογική προσέγγιση αναφορικά με το κέντρο βάρους της αντιπάλου δυνάμεως. Παραμέτρους τις οποίες δύναται κανείς να ψηλαφίσει στις σελίδες των δογμάτων των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων.

Στο διάστημα που μεσολάβησε από τον Πρώτο Πόλεμο του Κόλπου μέχρι και τον Πόλεμο του Κοσσόβου, τα δόγματα των τριών κλάδων (ΣΞ – ΠΑ – Πεζοναύτες) είχαν αναθεωρηθεί. Επίσης στο δόγμα του Ναυτικού και το αντίστοιχο διακλαδικό είχε συμπεριληφθεί η ιδέα του στρατιωτικού κέντρου βάρους. Όμως και πάλι τα εν λόγω εγχειρίδια πραγματεύονταν με διαφορετικό τρόπο την έννοια του κέντρου βάρους. Επίσης ουδείς εκ των Κλάδων δεν εναρμόνισε το δόγμα του με τις προβλέψεις του αντιστοίχου διακλαδικού επί του εν λόγω θέματος (Fowler 2002, 2-10).

Αναπόδραστα λοιπόν με την έναρξη της επιχείρησης ALLIED FORCE, η διαφοροποίηση των Κλάδων του Στρατού Ξηράς και της Αεροπορίας των Η.Π.Α. σε ότι αφορά το εννοιολογικό περιεχόμενο που απέδιδαν στην ιδέα του στρατιωτικού κέντρου βάρους εντός των δογμάτων τους, συνέχιζε να υφίσταται. Ο Στρατός Ξηράς εξακολουθούσε να αντιλαμβάνεται το κέντρο βάρους των αντιπάλων δυνάμεων ως μια πηγή ισχύος την οποία συνήθως συνιστούσαν οι αντίπαλες χερσαίες δυνάμεις. Ομοίως, η Πολεμική Αεροπορία συνέχιζε να προσεγγίζει την έννοια του κέντρου βάρους, εντός των δογμάτων της, ως ένα σύνολο «ζωτικών κέντρων», η στοχοποίηση και προσβολή των οποίων οδηγεί στην στρατηγική «παράλυση» του αντιπάλου. Κατόπιν τούτου ο SACEUR, με επιχειρησιακή εκπαίδευση και εμπειρία προερχόμενες από την θητεία του ως αξιωματικός στον Κλάδο του Στρατού Ξηράς, εύλογα θεωρούσε ως το κέντρο βάρους του Milosevic τις σερβικές στρατιωτικές δυνάμεις που βρίσκονταν στο Κόσσοβο. Κατά ανάλογο τρόπο οι αντίστοιχες προσλαμβάνουσες του Υποπτεράρχου Michael Short δεν του επέτρεπαν να δεχτεί οποιαδήποτε παρέκκλιση από τα καθοριζόμενα εντός των δογμάτων του Κλάδου του (Lecroy 2000, 1) (Anderson 2004). Κάθε διαφορετική προσέγγιση θεωρείτο από τον ίδιο

ως εσφαλμένη. Ενδεικτική ήταν η δήλωσή του επί του θέματος «Δεν ήταν προφανές μόνο σε επίπεδο ανώτατων αξιωματικών ότι δεν ακολουθούσαμε τον κλασσικό τρόπο διεξαγωγής αεροπορικών επιχειρήσεων, τον οποίο όλοι είχαμε διδαχθεί στο Maxwell (σ.σ την έδρα της Αμερικάνικης Σχολής Διοίκησης και Επιτελών Αεροπορίας). Ήταν επίσης προφανές σε επίπεδο επισμηναγών και σμηναγών ότι δεν χρησιμοποιούσαμε την αεροπορική ισχύ με τον τρόπο που θα επιθυμούσαμε..... Εν τέλει η αεροπορική ισχύς δεν χρησιμοποιείτο όπως θα έπρεπε και όπως είχες διδαχθεί να την χρησιμοποιείς.» (Tirpak 1999, 43)

Κατόπιν των ανωτέρω καθίσταται εύλογα αντιληπτό ότι η έλλειψη ενός κοινά αποδεκτού, απλού και με σαφήνεια διατυπωμένου ορισμού αποτέλεσε, κατ' όμοιο τρόπο με τον Πρώτο Πόλεμο του Κόλπου, την γενεσιουργό αιτία των αντικρουόμενων θεωρήσεων των Clark και Short (Milley 2000, 14) (Anderson 2004). Με το πέρας του πολέμου αριθμός άρθρων και μονογραφιών τόσο εντός της στρατιωτικής κοινότητας όσο και στον ημερήσιο τύπο ασχολήθηκαν με την διάσταση απόψεων των εν λόγω αξιωματικών. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η Washington Post η οποία στα μέσα Σεπτεμβρίου 1999 δεν δίστασε να υπερθεματίσει την εν λόγω διάσταση χαρακτηρίζοντάς την ως «Ο Πόλεμος των Διοικητών» (Priest 1999a, A1).

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΡΟΥΣ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ

Η εξέταση του τρόπου με τον οποίο η δυτική στρατιωτική κοινότητα αντιλαμβάνεται επί της παρούσης την ιδέα του στρατιωτικού κέντρου βάρους εμπίπτει αναμφισβήτητα στη στοχοθεσία της παρούσας εργασίας. Προκειμένου δε για την υλοποίηση αυτής, θα πρέπει κανείς να προβεί είτε σε ανάλυση της υφιστάμενης επιχειρησιακής σχεδίασης κάθε μίας εκ των χωρών της ευρωπαϊκής δύσης είτε σε ανάλυση της αντιπροσωπευτικότερης εξ' αυτών. Εκτιμάται ότι το NATO αντιπροσωπεύει το forum στο οποίο η θεώρηση της πολεμικής πράξης κάθε μιας εκ των ανωτέρω χωρών συγκλίνει και εν τέλει ταυτίζεται εν πολλοίς με των υπολοίπων. Αυταπόδεικτο παράδειγμα της ανωτέρω θέσης αποτελεί το γεγονός ότι η έκδοση και εφαρμογή των νατοϊκών στρατιωτικών δογμάτων βασίζεται στην πρότερη ομόφωνη αποδοχή του περιεχομένου τους από το σύνολο

των κρατών - μελών της συμμαχίας. Αποδοχή που σημαίνει αυτόματα και υιοθέτηση των καθοριζομένων σε εθνικό επίπεδο.

Κατόπιν τούτου ο τρόπος που η νατοϊκή συμμαχία αντιλαμβάνεται και πραγματεύεται την ιδέα του κέντρου βάρους αποτελεί αναμφισβήτητα αντιπροσωπευτικό δείγμα του συνόλου σχεδόν της δυτικής στρατιωτικής κοινότητας. Δεδομένου δε ότι στη συμμαχία υφίσταται ένα μόνο θεσμικό κείμενο για την επιχειρησιακή σχεδίαση¹⁹ εύλογα εξάγει κανείς το συμπέρασμα ότι η εννοιολογική προσέγγιση της εν λόγω ιδέας θα είναι αφενός μεν μονοσήμαντη αφετέρου δε κοινά αποδεκτή. Γεγονός το οποίο παρέχει στους επιτελείς τα εχέγγυα μέσω των οποίων δύνανται να αντιπαρέλθουν τον ύφαλο της προσδιοριστικής πολυσημίας των Κλάδων επί του οποίου προσέκρουσε η επιχειρησιακή σχεδίαση των Η.Π.Α. κατά τις επιχειρήσεις DESERT STORM και ALLIED FORCE.

Πράγματι, ανατρέχοντας στο θεσμικό κείμενο του NATO, που πραγματεύεται την επιχειρησιακή σχεδίαση των συμμαχικών δυνάμεων, γίνεται ευθύς αντιληπτό ότι υφίσταται ένας μόνο - και μάλιστα κοινά αποδεκτός - ορισμός αναφορικά με την έννοια του στρατιωτικού κέντρου βάρους. Σύμφωνα δε με το εν λόγω εγχειρίδιο ως τέτοιο ορίζεται *«τα χαρακτηριστικά, ικανότητες ή τοποθεσίες από τα οποία ένα έθνος, μια συμμαχία, μια στρατιωτική δύναμη ή άλλοι δρώντες αντλούν την ελευθερία ενεργείας, την φυσική ισχύ ή την θέλησή τους να μάχονται»*²⁰. Εύλογα λοιπόν υποθέτει κανείς ότι, στο πλαίσιο της σχεδίασης μιας ανατιθέμενης στρατιωτικής επιχείρησης, ο προσδιορισμός του κέντρου βάρους δεν θα ήταν δυνατό να αποτελέσει περισπαστικό αίτιο σε ότι αφορά τη μοναδικότητα της εννοιολογικής οριοθέτησης. Στην ερώτηση «ποιο είναι το κέντρο/α βάρους της επιχείρησης;» το σύνολο των απαντήσεων που θα δίδονταν θα εμπεριείχαν απόψεις και θέσεις οι οποίες θα είχαν διαμορφωθεί από τη μελέτη και κατανόηση του ίδιου ορισμού.

¹⁹ Επί της παρούσης το θεσμικό κείμενο του NATO που πραγματεύεται την επιχειρησιακή σχεδίαση είναι το (COPD V1.0 2010)

²⁰ *«Center of Gravity is defined as the characteristics, capabilities or localities from which a nation, an alliance, a military force or other grouping derives its freedom of action, physical strength or will to fight»* (COPD V1.0 2010, A-12)

Και όμως, η ενδελεχής μελέτη του νατοϊκού εγχειριδίου αφήνει την αίσθηση ότι ο ανωτέρω ορισμός δεν αποτελεί τον μοναδικό οδοδείκτη των επιτελών κατά τη διαδικασία προσδιορισμού του/ων κέντρου/ων βάρους των αντιπάλων δυνάμεων. Ο τρόπος με τον οποίο πραγματεύεται και αναλύει την έννοια, στα επιμέρους κεφάλαιά του, αναδεικνύει και άλλους «δευτερεύοντες» ορισμούς. Το εν λόγω γεγονός προσδίδει τη δυνατότητα στους στρατιωτικούς επιτελείς να επιλέγουν κάθε φορά τον εννοιολογικό προσδιορισμό που «νομιμοποιεί» την εισήγησή τους, προς το διοικητή, αναφορικά με το ποιο είναι το εχθρικό ή φίλιο κέντρο βάρους.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στην ίδια παράγραφο επί της οποίας παρατίθεται ο ανωτέρω ορισμός του κέντρου βάρους, λίγες γραμμές πιο κάτω, δίδεται μια πρόσθετη διατύπωση, ήτοι *«το κέντρο βάρους είναι μια κύρια πηγή δύναμης ή ισχύος»*²¹. Ομοίως, στο τμήμα του εγχειριδίου που γίνεται ανάλυση των στοιχείων της σχεδίασης σε στρατηγικό επίπεδο, το κέντρο βάρους θεωρείται ότι *«αντιπροσωπεύει την πρωταρχική δύναμη ενός δρώντα, η οποία του είναι απαραίτητη για την επίτευξη ενός στρατηγικού ΑΝΣΚ»*²². Αντιθέτως, όταν προσδιορίζεται εννοιολογικά το κέντρο βάρους στο επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο του αποδίδεται μονοσήμαντα η ιδιότητα της κυρίαρχης/συγκεκριμένης ικανότητας (dominant/specific capability) η οποία επιτρέπει στο δρώντα να επιτύχει τους επιχειρησιακούς²³ και τακτικούς²⁴ ΑΝΣΚ, αντίστοιχα. Αναπόδραστα γίνεται αντιληπτό ότι οι ανωτέρω διατυπώσεις δεν διαφέρουν μόνο ως προς τον αρχικό ορισμό του κέντρου βάρους αλλά και μεταξύ τους. Έτσι τα «χαρακτηριστικά, ικανότητες ή τοποθεσίες» αρχικά συσσωματώθηκαν στη διατύπωση «πηγή δύναμης ή ισχύος», η οποία στο στρατηγικό επίπεδο μετατράπηκε σε «πρωταρχική δύναμη» και ακολούθως στο επιχειρησιακό - τακτικό σε «κυρίαρχη δυνατότητα». Ωστόσο στις ανωτέρω προσδιοριστικές αποσαφηνίσεις δύναται να προστεθούν και άλλες. Στα τμήματα του εγχειριδίου που πραγματοποιείται η ανάλυση του κέντρου βάρους σε κρίσιμες ικανότητες,

²¹ *«A center of gravity is a principal source of strength or power»* (COPD V1.0 2010, A-12)

²² *«A strategic centre of gravity will represent the primary strength for an actor to achieve a strategic objective»* (COPD V1.0 2010, 3-27)

²³ *«Operational centers of gravity are typically a dominant capability that allows the actor to actually achieve operational objectives»* (COPD V1.0 2010, 4-42)

²⁴ *«Tactical centers of gravity tend to be specific capability at specific points that provide freedom of action and the means for achieving tactical objectives»* (COPD V1.0 2010, A-13)

κρίσιμες απαιτήσεις και κρίσιμες τρωτότητες, αυτό προσδιορίζεται εμμέσως πλην σαφώς ως «το πρωταρχικό στοιχείο της ισχύος επί του οποίου ένας δρώντας στηρίζεται προκειμένου να εκπληρώσει τους (σ.σ. τιθεμένους) ΑΝΣΚ»²⁵ Πλέον τούτου, λίγες γραμμές πιο κάτω, ο αναγνώστης παροτρύνεται να αναζητήσει τα στοιχεία αυτά ανάμεσα σε πολύπλοκα συστήματα και οργανώσεις²⁶. Εν τέλει δε σε καμία από τις ανωτέρω εννοιολογικές οροθετήσεις δεν συμπεριλαμβάνονται οι έννοιες «χαρακτηριστικά/ characteristics» και «τοποθεσίες/ localities».

Ωστόσο η ανομοιογένεια ανάμεσα στους ανωτέρω εννοιολογικούς προσδιορισμούς και στον ορισμό της ιδέας του στρατιωτικού κέντρου βάρους που παρατίθεται στο σχετικό κεφαλαίο «Glossary of Terms» δεν αποτελεί τη μοναδική αχίλλειο πτέρνα του νατοϊκού εγχειριδίου. Ακόμα και αυτός ο ίδιος ο ορισμός²⁷ προσθέτει στην υπάρχουσα προβληματική καθόσον προσδιορίζει την έννοια με τρόπο ο οποίος δίδει στους επιτελείς τη δυνατότητα των πολλαπλών αναγνώσεων. Οι χρησιμοποιούμενες λέξεις και φράσεις είναι τόσο ετερόκλητες μεταξύ τους ώστε να καθιστούν τον προσδιορισμό του κέντρου βάρους αντικείμενο εντόνων αντιπαραθέσεων αν όχι ένα γρίφο για ισχυρούς λύτες.

Ο τρόπος διατύπωσης ενός ορισμού θα πρέπει να διέπεται από σαφήνεια, λογική και ακρίβεια²⁸ (Eikmeier 2012, 139-140). Μόνο τότε οι συνειρμικές σκέψεις του συνόλου των αναγνωστών είναι δυνατό να συγκλίνουν προς την ίδια εννοιολογική θεώρηση του αντικειμένου που πραγματεύεται ο ορισμός. Η σαφήνεια, η λογική και η ακρίβεια αποτελούν τα αναγκαία και ικανά στοιχεία που τον καθιστούν ένα αναλυτικό εργαλείο και όχι μια πηγή σύγχυσης. Εξετάζοντας

²⁵ «Primary element of power upon which an actor depends to accomplish his objectives» (COPD V1.0 2010, 3-28; 4-43; A-14)

²⁶ «entity and complex systems» (COPD V1.0 2010, 3-28; 4-43; A-14)

²⁷ «Center of Gravity is defined as the characteristics, capabilities or localities from which a nation, an alliance, a military force or other grouping derives its freedom of action, physical strength or will to fight – Το κέντρο βάρους προσδιορίζεται ως εκείνα τα χαρακτηριστικά, οι ικανότητες ή οι τοποθεσίες από τις οποίες ένα έθνος, μια συμμαχία, μια στρατιωτική δύναμη ή άλλοι δρώντες αντλούν την ελευθερία ενεργείας, την φυσική δύναμη ή την θέληση να μάχονται.» (COPD V1.0 2010, 7-2)

²⁸ Στο λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας ο «ορισμός» καθορίζεται ως «η σαφής και ακριβής διατύπωση του νοήματος (σημασίας) μιας λέξης (ή έννοιας) και ο προσδιορισμός των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, των ιδιοτήτων κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην είναι δυνατή η σύγχυσή της με άλλη» (Μπαμπινιώτης 1998, 1289).

όμως τον ορισμό του στρατιωτικού κέντρου βάρους, όπως αυτός αποδίδεται στο νατοϊκό εγχειρίδιο επιχειρησιακής σχεδίασης, διαπιστώνεται η μη «συμβατότητα» του με τα ανωτέρω μνημονευόμενα στοιχεία²⁹.

Η ύπαρξη επαναλαμβανομένων σημείων στίξεως (κομμάτων) και διαζευκτικών συνδέσμων στη διατύπωση του εν λόγω ορισμού δημιουργεί προβληματισμούς αντί να προάγει την απλότητα της εννοιολογικής οριοθέτησης. Η μελέτη του εγείρει ερωτήματα αντί να δίδει απαντήσεις. Επί παραδείγματι, μια τοποθεσία συνιστά κέντρο βάρους όταν ένας δρώντας αντλεί εξ' αυτής της τοποθεσίας ταυτόχρονα ελευθερία ενεργειών, θέληση για μάχη και φυσική δύναμη;³⁰ Αν αντλεί μόνο ελευθερία ενεργειών ή μόνο φυσική δύναμη, τότε η εν λόγω τοποθεσία συνιστά κέντρο βάρους; Τι προσδίδει μεγαλύτερη αξία σε ένα χαρακτηριστικό/ ικανότητα/ τοποθεσία προκειμένου να καθοριστεί ως κέντρο βάρους; Μήπως η ελευθερία ενεργείας, μήπως η θέληση για μάχη ή μήπως η φυσική δύναμη; Αν ένας δρώντας αντλεί ελευθερία ενεργειών, θέληση για μάχη και φυσική δύναμη ταυτόχρονα από μια τοποθεσία, από μια ικανότητα και ένα χαρακτηριστικό τότε με πιο κριτήριο θα καθοριστεί ποιο εξ' αυτών συνιστά το κέντρο βάρους; Ομοίως, αν ο δρώντας αντλεί την ελευθερία ενεργειών από μια τοποθεσία, την θέληση για μάχη από ένα χαρακτηριστικό και την φυσική δύναμη από μια ικανότητα που διαθέτει, τότε πιο από τα τρία στοιχεία θα πρέπει να προσδιοριστεί ως κέντρο βάρους; Μήπως στις δύο ανωτέρω περιπτώσεις πρέπει να καθοριστούν και τα τρία στοιχεία ως κέντρα βάρους; Αν διαπιστωθεί ότι υφίσταται μια πλειάδα τοποθεσιών, χαρακτηριστικών και ικανοτήτων από τα οποία ο δρώντας αντλεί την θέλησή του να μάχεται, την φυσική του δύναμη και την ελευθερία των ενεργειών του; Πρέπει να καθορίσουμε το σύνολο αυτών ως κέντρα βάρους; Μέχρι πόσα κέντρα βάρους δύναται να διαθέτει ένας δρώντας; Αναμφίβολα θα μπορούσαν να τεθούν και άλλα νέα ερωτήματα, όμως δεν κρίνεται απαραίτητο καθόσον δεν αποτελεί τον σκοπό της παρούσας εργασίας. Ένας εκ

²⁹ Ικρίωμα για την ανάλυση που ακολουθεί αποτέλεσε η σχετική ανάλυση που πραγματοποίησε ο Eikmeier στη μονογραφία του *Modernizing the Center of Gravity Concept - So It Works* αναφορικά με τον τρόπο που τα αμερικανικά διακλαδικά δόγματα ορίζουν την έννοια του κέντρου βάρους. Για περισσότερες πληροφορίες επί της εν λόγω ανάλυσης βλέπε (Eikmeier 2012, 140-141)

³⁰ Η ίδια ερώτηση θα μπορούσε να τεθεί και για τον όρους «ικανότητες» και «χαρακτηριστικά» που υπάρχουν στον ορισμό.

των επιμέρους σκοπών της παρούσης είναι να καταδείξει ότι τα ανωτέρω ερωτήματα αποτελούν μέρος αυτών που θα πρέπει ένας επιτελής να διαχειριστεί σε περίπτωση που κληθεί να χρησιμοποιήσει τον υφιστάμενο ορισμό, προκειμένου να προσδιορίσει το κέντρο βάρους των φίλιων και εχθρικών δυνάμεων. Όταν όμως ένας ορισμός εγείρει ερωτήματα αντί να δίδει απαντήσεις τότε στερείται σαφήνειας³¹ (Eikmeier 2012, 140).

Πλέον όμως της σαφήνειας, ο ορισμός του κέντρου βάρους υπολείπεται και λογικής. Ένας ορισμός θεωρείται ότι διέπεται από λογική όταν στη διατύπωσή του περιέχονται αρχές και κριτήρια μέσω των οποίων ο αναγνώστης με μια ακολουθία σκέψεων καταλήγει εν τέλει σε έγκυρα και αιτιολογημένα συμπεράσματα (Eikmeier 2012, 140). Επί του προκειμένου σε ένα ασφαλές και κοινά αποδεκτό συμπέρασμα για το τι συνιστά και τι όχι το κέντρο βάρους ενός έθνους, μιας συμμαχίας ή μιας στρατιωτικής δύναμης. Τα εν λόγω δε κριτήρια του εκάστοτε ορισμού θα πρέπει να συνδέονται παρατακτικά μεταξύ τους με την χρήση συμπλεκτικών συνδέσμων³² καθόσον μόνο τότε αυτά μετατρέπονται σε μια αμιγώς καθορισμένη ακολουθία ελέγχου. Σε αντίθετη περίπτωση προσδίδεται η δυνατότητα της επιλεκτικής εφαρμογής αυτών. Το γεγονός αυτό φαλκιδεύει την εξαγωγή κοινά αποδεκτών συμπερασμάτων, δεδομένου ότι καθείς θα δύναται να επιλέξει εκείνο το κριτήριο που «νομιμοποιεί» την προσδιοριστική του θεώρηση, απορρίπτοντας εν παραλλήλω εκείνο που την ανατρέπει. Επί παραδείγματι ο άνθρωπος δύναται να συγκαταλεχθεί στην ανώτατη ομάδα των πρωτευόντων θηλαστικών καθόσον **εκπληρώνει το σύνολο των κριτηρίων** που θέτει ο σχετικός ορισμός. Αναμφίβολα, στον υφιστάμενο ορισμό του κέντρου βάρους οι όροι «ελευθερία ενεργειών», «θέληση για μάχη» και «φυσική δύναμη» θα μπορούσαν να αποτελέσουν εκείνα τα κριτήρια ελέγχου μέσω των οποίων θα ήταν δυνατό να υπερθεματιστεί ή απορριφθεί η επιλογή μιας τοποθεσία/ ικανότητας/ χαρακτηριστικού ως το κέντρο βάρους ενός δρώντα. Ωστόσο η ύπαρξη σημείων στίξεως (κομμάτων) και διαζευκτικών συνδέσμων μεταξύ των εν λόγω όρων τους καθιστά από μια αλληλουχία κριτηρίων ελέγχου σε απλές φραστικές διατυπώσεις

³¹ Με τον όρο σαφήνεια θεωρούμε την **κατηγορηματικότητα** με την οποία αποδίδεται στον υφιστάμενο ορισμό η ιδέα του στρατιωτικού κέντρου βάρους.

³² Οι συμπλεκτικοί σύνδεσμοι είναι οι : «και», «ούτε», «μήτε» μέσω των οποίων συνδέονται καταφατικά ή αποφατικά έννοιες, ιδέες και προτάσεις.

ικανές να νομιμοποιήσουν οτιδήποτε ήθελε χαρακτηριστεί ως κέντρο βάρους από έκαστο επιτελή.

Ωστόσο, καθίσταται σαφές ότι η δυνατότητα που προσδίδει η διατύπωση του υφιστάμενου ορισμού στους στρατιωτικούς επιτελείς να νομιμοποιούν οτιδήποτε ήθελαν κατονομάσουν ως κέντρα βάρους - λόγω έλλειψης αλληλουχίας κριτηρίων ελέγχου και ως εκ τούτου λογικής- υπονομεύει αναπόδραστα και την επιζητούμενη ακρίβεια (Eikmeier 2012, 140). Την έλλειψη ακρίβειας επιτείνει και η πρόβλεψη του ορισμού περί αναζήτησης του κέντρου βάρους ανάμεσα σε ένα σύνολο όρων όπως τοποθεσίες, χαρακτηριστικά και ικανότητες. Όρων που προκαλούν διάχυση της προσπάθειας εντοπισμού του σε εννοιολογικά πεδία ετερόκλητα μεταξύ τους³³.

Αντιστάθμισμα στα προβλήματα που ανακύπτουν από τον τρόπο διατύπωσης του ορισμού – ήτοι την έλλειψη σαφήνειας, λογικής και ακρίβειας – θα ήταν δυνατό να αποτελέσουν τα ακόλουθα «ιονεί» παραδείγματα που παραθέτει το νατοϊκό εγχειρίδιο. *«Σε στρατηγικό επίπεδο τα κέντρα βάρους **δυνατό να ανευρεθούν** στη δύναμη ενός καθεστώτος, στη θέληση του πληθυσμού, στον εθνικό πατριωτισμό, στην οικονομική ισχύ, στις ένοπλες δυνάμεις ή στη δομή μιας συμμαχίας. Σε επιχειρησιακό επίπεδο τα κέντρα βάρους **πιθανόν να είναι φυσικά μέσα**όπως επί παραδείγματι ένας όγκος επιθετικών δυνάμεων, μια αεροπορική δύναμη, οι ικανότητες προβολής ναυτικής ισχύος, τα όπλα μαζικής καταστροφής κ.λ.π.»³⁴ (COPD V1.0 2010, A-12 έως A-13)*

Εξ' ορισμού το παράδειγμα *«αποτελεί μια συγκεκριμένη περίπτωση που μπορεί να χρησιμοποιείται για να καταστήσει σαφέστερο κάτι πιο γενικό ή πιο αφηρημένο»* (Μπαμπινιώτης 1998, 1333). Ως εκ τούτου θα αναμενόταν το νατοϊκό

³³ Ανατρέχοντας στην ερμηνεία που αποδίδουν τόσο οι έλληνες όσο και οι αγγλοσάξονες λεξικογράφοι στους όρους «χαρακτηριστικά/characteristics», «τοποθεσίες/locations» και «ικανότητες/capabilities» τότε καθίστανται προδήλως αντιληπτοί οι λόγοι για τους οποίους αυτές οι έννοιες είναι ετερόκλητες μεταξύ τους. Για περαιτέρω πληροφορίες επί της ερμηνείας που αποδίδουν τα λεξικά βλέπε στις σχετικές σελίδες του (Μπαμπινιώτης 1998) και (Oxford University 2000).

³⁴ Η απόδοση των εν λόγω αποσπασμάτων στην αγγλική είναι η ακόλουθη *« Strategic COGs may be found in the power of a regime, the will of the people, economic strength, the armed forces or a coalition structure. Operational COGs are likely to be the physical means Such as a mass of offensive forces, air power, maritime power projection capabilities, weapons of mass destruction etc»*

εγχειρίδιο χρησιμοποιώντας ένα ιστορικό ή υποθετικό γεγονός να προσδώσει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να κατανοήσει αφενός μεν την έννοια του στρατιωτικού κέντρου βάρους αφετέρου δε τον τρόπο προσδιορισμού του. Αντί αυτού παρατίθεται σειρά όρων και φράσεων που κατονομάζονται ως κέντρα βάρους, χωρίς ωστόσο να προσδιορίζεται το πολιτικοκοινωνικό και στρατιωτικό πλαίσιο που να δικαιολογεί την επιλογή τους. Η εν λόγω πρακτική εκτιμάται ότι δεν επιλύει τα υφιστάμενα προβλήματα αλλά κατά το μάλλον ή ήττον τα επιτείνει και εν πολλοίς δημιουργεί νέα.

Εν πρώτοις, επιχειρώντας ο αναγνώστης, μέσω των ανωτέρω «οιονεί» παραδειγμάτων, να δώσει απάντηση στα ερωτήματα που του εγείρονται, λόγω έλλειψης ενάργειας στον υφιστάμενο νατοϊκό ορισμό, πιθανότατα θα οδηγηθεί σε τέλμα. Η χρησιμοποιούμενη φράση **«δυνατό να ανευρεθούν/ may be found»**, στο παράδειγμα που πραγματεύεται τα κέντρα βάρους του στρατηγικού επιπέδου, δημιουργεί στους επιτελείς νέα ερωτήματα. Το κέντρο βάρους είναι οι ίδιες οι ένοπλες δυνάμεις ή μια ικανότητα που αυτές διαθέτουν; Η δομή μιας συμμαχίας συνιστά η ίδια κέντρο βάρους ή μήπως ένα χαρακτηριστικό που αυτή διαθέτει πρέπει να κατονομαστεί ως τέτοιο; Ιδίως τύπου ερωτήματα δύναται να διατυπωθούν και για τα λοιπά στοιχεία του παραδείγματος που διεκδικούν τον ομώνυμο «τίτλο». Ομοίως, στο παρατιθέμενο παράδειγμα των επιχειρησιακών κέντρων βάρους η φράση **«πιθανόν να είναι φυσικά μέσα»** αναπόφευκτα δημιουργεί στον αναγνώστη σειρά ερωτημάτων. Μερικά εξ' αυτών θα μπορούσαν να είναι τα ακόλουθα: Ποια άλλα στοιχεία, πλην των φυσικών μέσων, θα μπορούσαν να προσδιοριστούν ως επιχειρησιακά κέντρα βάρους ; Με βάση ποια κριτήρια θα αποκλειστεί το ενδεχόμενο τα φυσικά μέσα να συνιστούν το επιχειρησιακό κέντρο βάρους ενός φίλιου ή εχθρικού δρώντα ; Αυταπόδεικτα λοιπόν, τα χρησιμοποιούμενα παραδείγματα δεν εξυπηρετούν τον σκοπό που εξ' ορισμού τους αποδίδεται καθόσον ο τρόπος διατύπωσής τους δεν προάγει ούτε την ακρίβεια μήτε τη σαφήνεια του ορισμού.

Πλέον των ανωτέρω, ένα μεγάλο ποσοστό επιτελών τείνει να προσδιορίζει ως κέντρα βάρους στοιχεία όμοια ή παρεμφερή με εκείνα που μνημονεύονται στα παραδείγματα. Με αυτό τον τρόπο επιδιώκουν να προσδώσουν στην επιλογή τους την αναγκαία θεσμική νομιμοποίηση, η οποία αναπόδραστα θα την θέσει στο απυρόβλητο της αντιπαραθετικής διαλεκτικής που ήθελε προκύψει στους κόλπους

των ομάδων σχεδίασης. Αναμφισβήτητα με την υιοθέτηση της εν λόγω πρακτικής η πιθανότητα απώλειας πολύτιμου χρόνου σε ατέρμονες διαβουλεύσεις αναφορικά με το ποιο είναι το κέντρο βάρους των φίλιων και εχθρικών δρώντων ελαχιστοποιείται. Εν παραλλήλω όμως ελαχιστοποιείται και η πιθανότητα να προσδιοριστεί ως κέντρο βάρους οποιοδήποτε στοιχείο δεν συνάδει με τις προβλέψεις των παραδειγμάτων του νατοϊκού εγχειριδίου, ακόμα και αν μια ενδελεχή ανάλυση των πολιτικοκοινωνικών και στρατιωτικών δεδομένων συνηγορούσε προς τούτο. Δεδομένου ότι το στρατιωτικό κέντρο βάρους αποτελεί μια από τις σημαντικότερες συνιστώσες της επιχειρησιακής σχεδίασης καθίσταται προδήλως αντιληπτό ότι ο εσφαλμένος προσδιορισμός του θέτει υπό αμφισβήτηση την ορθότητα ή πληρότητα των προϊόντων αυτής, φαλκιδεύοντας αναπόφευκτα την επιτυχή έκβαση των επιχειρήσεων (Undeland 2001, 9) (COPD V1.0 2010, A-12) (JP 5-0 2011, III-23).

Εν κατακλείδι, τόσο ο ορισμός του στρατιωτικού κέντρου βάρους όσο και ο τρόπος με τον οποίο το σχετικό εγχειρίδιο σχεδίασης πραγματεύεται - αυτοτελώς ή μέσω παραδειγμάτων - την ομώνυμη ιδέα/ έννοια, υπολείπονται ενάργειας. Προς τούτο αποτελούν γόνιμο έδαφος για δημιουργία εντόνων αντιπαραθέσεων ανάμεσα στους επιτελείς κατά το στάδιο της σχεδίασης που ανακύπτει η ανάγκη προσδιορισμού του. **Υπό το πρίσμα των ανωτέρω συμπερασματικών σκέψεων το στρατιωτικό κέντρο βάρους συνιστά πηγή σύγχυσης και περισπαστικό αίτιο. Η αξία όμως της ίδιας της ιδέας (concept) ως συστατικό της επιχειρησιακής τέχνης και ως το κυριότερο αναλυτικό εργαλείο της επιχειρησιακής σχεδίασης, δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση** (Μαυρόπουλος 2009, 201). Το πρόβλημα δεν έγκειται στην ιδέα αλλά στην εννοιολογική οροθέτηση αυτής (Eikmeier 2012, 139) (Strange και Iron, Center of Gravity : What Clausewitz Really Meant 2004, 24). Η μονοσήμαντη αντιμετώπιση της έννοιας του στρατιωτικού κέντρου βάρους εντός του συμμαχικού εγχειριδίου και η παράθεση εντός αυτού ενός ορισμού η διατύπωση του οποίου θα διέπεται από ακρίβεια, λογική και σαφήνεια αποτελεί την ενδεικνυόμενη λύση. Δεδομένου δε ότι η θεωρία του κέντρου βάρους προήλθε από τον πρώσο θεωρητικό του πολέμου Carl Von Clausewitz κρίνεται σκόπιμο να αναζητήσουμε την λύση αυτή στις σελίδες του έργου του «Περί Πολέμου».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ «ΠΥΡΗΝΑ» ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ

ΑΠΟΚΩΔΙΚΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΗ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΤΟΥ CARL VON CLAUSEWITZ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΡΟΥΣ

Όπως ήδη αναφέρθηκε στο «Α» Κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, πέραν των φιλοσοφικών ρευμάτων της εποχής, τη σκέψη και αναπόδραστα τη συγγραφική δραστηριότητα του Clausewitz επηρέασαν μεταξύ άλλων και οι σημαντικές εξελίξεις που συντελέστηκαν στους τομείς των εφαρμοσμένων μαθηματικών, της μηχανικής και της φυσικής επιστήμης. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο όρος «κέντρο βάρους» μνημονεύεται στο «Περί Πολέμου» κάτι περισσότερο από πενήντα φορές (Echevarria 2002, 6). Εκτιμάται ότι την εν λόγω ιδέα ο πρώσος θεωρητικός συνέλαβε ενόσω διατελούσε διοικητής της Σχολής Πολέμου του Βερολίνου, παρακολουθώντας σειρά διαλέξεων του γερμανού φυσικού Paul Erman, με τον οποίο είναι γνωστό ότι διατηρούσε φιλικές σχέσεις (Echevarria 2003 a, 88).

Καίτοι ο όρος Κέντρο Βάρους³⁵ μνημονεύεται στο σύνολο του «Περί Πολέμου», εντούτοις εξετάζεται και αναλύεται επαρκώς αρχικά στο Βιβλίο 6 (Άμυνα) και ακολούθως στο Βιβλίο 8 (Πολεμικά Σχέδια) (Hiang Lee 1999, 3) (Μαυρόπουλος 2009, 174). Ιχνηλατώντας την έννοια εντός της πραγματείας διαπιστώνουμε τα ακόλουθα :

Ο Clausewitz στο 27^ο Κεφάλαιο του 6^{ου} Βιβλίου αναφέρει «..... το ίδιο συμβαίνει και στον πόλεμο. Οι ένοπλες δυνάμεις κάθε μαχόμενου, είτε αυτός είναι μία μόνο χώρα ή ένας συνασπισμός/ συμμαχία χωρών, διατηρούν μία συγκεκριμένη **ενότητα** και επομένως **συνοχή**. Όπου υφίσταται τέτοιου είδους συνοχή, η αναλογία του κέντρου βάρους βρίσκει εφαρμογή. Ως εκ τούτου **αυτές οι**

³⁵ Ο όρος Κέντρο Βάρους αποτελεί την ελληνική μετάφραση/ ερμηνεία του όρου Schwerpunkt που ο Clausewitz χρησιμοποίησε εις την αυθεντική έκδοση του «Περί Πολέμου» στην γερμανική γλώσσα. Επίσης στην πραγματεία του χρησιμοποίησε και τους όρους Centra Gravitis, Kern (πυρήνας) και Zentrum (κέντρο). Κατά την μετάφραση του «Περί Πολέμου» στην αγγλική γλώσσα από τους Paret – Howard οι ανωτέρω όροι αποδόθηκαν στο σύνολό τους ως Center of Gravity (Echevarria 2003, 119)

ένοπλες δυνάμεις διαθέτουν συγκεκριμένα κέντρα βάρους, τα οποία με την κίνηση και κατεύθυνση επηρεάζουν όλα τα υπόλοιπα μέρη (σ.σ των ενόπλων δυνάμεων). Αυτά τα κέντρα βάρους βρίσκονται εκεί που είναι **συγκεντρωμένος ο μεγαλύτερος όγκος των στρατευμάτων. Στον πόλεμο όπως στον κόσμο των άψυχων σωμάτων η επίδραση επί του κέντρου βάρους καθορίζεται και περιορίζεται από την συνοχή μεταξύ των τμημάτων** (σ.σ. που αποτελούν το σώμα)»³⁶ (Von Clausewitz 1989, 485-486).

Επί του ίδιου κεφαλαίου, συνεχίζοντας λίγες παραγράφους πιο κάτω αναφέρει ότι «...Ένα θέατρο πολέμου, είτε μικρό είτε μεγάλο, καθώς και οι δυνάμεις που βρίσκονται εντός αυτού, ανεξαρτήτως μεγέθους, αντιπροσωπεύουν (σ.σ. από κοινού) **εκείνο το είδος της ενότητας με βάση την οποία μπορεί να προσδιορισθεί ένα μόνο κέντρο βάρους**»³⁷ (Von Clausewitz 1989, 487).

Καίτοι η ιδέα του κέντρου βάρους έχει χρησιμοποιηθεί σποραδικά και σε προηγούμενα βιβλία της πραγματείας, στο ανωτέρω απόσπασμα, ο πρώσος θεωρητικός θέτει για πρώτη φορά το κριτήριο χρήσης/ εφαρμογής της κατά τη σχεδίαση και διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων. Θεωρεί ως αναγκαία και ικανή συνθήκη την ύπαρξη συγκεκριμένης συνοχής, ενότητας και αλληλεξάρτησης μεταξύ των στρατιωτικών δυνάμεων, που δρουν σε ένα θέατρο πολέμου ή περιοχή επιχειρήσεων, τόσο από απόψεως διοικητικής εξάρτησης/ υπαγωγής όσο και εδαφικής κατανομής τους (Μαυρόπουλος 2009, 175). Εξίσου για πρώτη φορά, αποδίδει στο στρατιωτικό κέντρο βάρους μια ιδιότητα ανάλογη με αυτήν που διαθέτει το κέντρο βάρους στην μηχανική. Τη δυνατότητα να επηρεάζει με την κίνηση και την κατεύθυνσή του τα λοιπά τμήματα της στρατιωτικής δύναμης εντός της οποίας εδράζεται.

³⁶ Το κείμενο στην αγγλική του απόδοση έχει ως ακολούθως : «...the same holds true in war. The fighting forces of each belligerent – whether a single state or an alliance of states – have a certain unity and therefore some cohesion. Where there is cohesion, the analogy of the center of gravity can be applied. Thus, these forces will possess certain center of gravity, which, by their movement and direction govern the rest; and those centers of gravity will be found wherever the forces are most concentrated. But in war as in the world of inanimate matter the effect produced on a center of gravity is determined and limited by the cohesion of the parts»

³⁷ Το κείμενο στην αγγλική του απόδοση έχει ως ακολούθως : «... a theater of war, be it large or small and the forces stationed there, no matter what their size, represent the sort of unity in which a single center gravity can be identified»

Ο πρώσος θεωρητικός στην τελευταία παράγραφο του ίδιου κεφαλαίου ενημερώνει τον αναγνώστη ότι «*Το τελευταίο βιβλίο (σ.σ. Βιβλίο 8) θα περιγράψει πως η ιδέα του Κέντρου Βάρους των εχθρικών δυνάμεων βρίσκει εφαρμογή κατά τη σχεδίαση του πολέμου. Αυτό είναι άλλωστε το μέρος όπου πραγματικά ανήκει*»³⁸ (Von Clausewitz 1989, 487)

Όντως, το μέρος εκείνο της πραγματείας όπου η έννοια του κέντρου βάρους εισέρχεται και πάλι στη διαλεκτική του Clausewitz είναι το 4^ο Κεφάλαιο του 8^{ου} Βιβλίου. Στις πρώτες κιάλας παραγράφους ο πρώσος θεωρητικός δίδει τον ορισμό του στρατιωτικού κέντρου βάρους αναφέροντας:

«Εκείνο που μπορεί να πει η θεωρία επί του θέματος είναι πως το ουσιώδες σημείο συνίσταται στο να διατηρεί κανείς κατά νου τις συνθήκες που επικρατούν και στα δύο στρατόπεδα. Ξεκινώντας από αυτές, θα σχηματιστεί αυτόματα κάποιο κέντρο βάρους, ένα κέντρο δύναμης και κίνησης από το οποίο εξαρτώνται τα πάντα» (Von Clausewitz 1999, 351)

Από το σύνολο των μέχρι τώρα καθοριζομένων κριτηρίων εφαρμογής, ιδιοτήτων αλλά και τον ανωτέρω τρόπο ορισμού του γίνεται πλήρως αντιληπτό ότι για τον πρώσο θεωρητικό η έννοια του στρατιωτικού κέντρου βάρους βρίσκεται σε πλήρη αναλογία με τις προβλέψεις της μηχανικής επιστήμης. Σύμφωνα με αυτές τις προβλέψεις οι δυνάμεις της βαρύτητας που ασκούνται σε κάθε επιμέρους τμήμα ενός σώματος συγκλίνουν σε ένα μόνο σημείο το οποίο καλείται κέντρο βάρους. Κάθε δε κίνηση του εν λόγω σημείου (κέντρο βάρους) στο χώρο ακολουθείται από την κίνηση και των υπολοίπων επιμέρους τμημάτων του σώματος (Jones, Jones and Marchington 1993, 52-55). Ως εκ τούτου δύναται να λεχθεί ότι για τον Clausewitz το κέντρο βάρους κατά τη σχεδίαση του πολέμου αντιπροσωπεύει εκείνο το σημείο στο οποίο συγκλίνει και από το οποίο εκπορεύεται το σύνολο των δυνάμεων/ δυνατοτήτων καθενός εκ των αντιμαχομένων, που δρουν σε μια συγκεκριμένη περιοχή επιχειρήσεων (Echevarria 2007, 181).

³⁸ Με την φράση «*εκεί όπου πραγματικά ανήκει*» ο αναγνώστης αντιλαμβάνεται ότι στο βιβλίο 8 η ιδέα του στρατιωτικού κέντρου βάρους αναπτύσσεται και αναλύεται διεξοδικότερα.

Έχοντας ήδη δώσει τον ορισμό, ο Clausewitz δύο παραγράφους πιο κάτω επί του ιδίου κεφαλαίου, επιχειρεί να προσδιορίσει το κέντρο βάρους σε μια σειρά ιστορικών περιπτώσεων και ενδεχομένων καταστάσεων, που δυνατόν να παρουσιασθούν κατά την διεξαγωγή του πολέμου αναφέροντας :

*«Το κέντρο βάρους του Μεγάλου Αλεξάνδρου, **στηρίζεται** στον στρατό του..... Στα κράτη που ταραζονται από εσωτερικές διχόνοιες, αυτό το κέντρο βάρους **στηρίζεται** εν γένει στην πρωτεύουσα. Στα μικρά κράτη που εξαρτώνται από μεγαλύτερα, **βρίσκεται** γενικά στο στρατό των Συμμάχων τους. Σε μια συνομοσπονδία, **βρίσκεται** στην ενότητα των συμφερόντων. Σε μια εθνική εξέγερση, **διαμορφώνεται** στο πρόσωπο του κυρίου ηγέτη και από την κοινή γνώμη. Και είναι εναντίον αυτών των σημείων που πρέπει να κατευθύνεται το πλήγμα» (Von Clausewitz 1999, 352).*

Ο Clausewitz χρησιμοποιώντας τα ρήματα «**στηρίζεται**», «**βρίσκεται**», και «**διαμορφώνεται**» προκειμένου να προσδιορίσει το κέντρο βάρους των αντιπάλων δυνάμεων και όχι το προσδιοριστικό ρήμα «είναι», εγείρει αναπόδραστα στον αναγνώστη της πραγματείας του σειρά ερωτημάτων. Ήτοι, το κέντρο βάρους του Μεγάλου Αλεξάνδρου ήταν οι ένοπλες δυνάμεις του; Μήπως ο ίδιος ο Μ. Αλέξανδρος συνιστούσε κέντρο βάρους ; Το κέντρο βάρους μιας χώρας που ταλανίζεται από εσωτερικές διαμάχες είναι η πρωτεύουσά της ή τα πρόσωπα που ζουν εντός αυτής και ασχολούνται με τη διακυβέρνηση του κράτους ; Το κέντρο βάρους σε μια συνομοσπονδία είναι η ενότητα των συμφερόντων ή τα πρόσωπα που καθορίζουν τα συμφέροντα ; Το κέντρο βάρους σε μια εθνική εξέγερση είναι η κοινή γνώμη ή τα πρόσωπα που τη διαμορφώνουν ; (Strange and Iron 2004, 25-26)

Η απάντηση στα ανωτέρω ερωτήματα δίνεται έμμεσα πλην όμως εύγλωττα όταν ο αναγνώστης κατόπιν μελέτης του συνόλου της πραγματείας αντιληφθεί το εννοιολογικό πλαίσιο με το οποίο ο ίδιος ο Clausewitz οροθετεί την πολεμική πράξη.

Ενδεικτικά αναφέρει στο 1^ο Κεφάλαιο του 1^{ου} Βιβλίου του ότι «ο πόλεμος δεν είναι τίποτε άλλο από μια μονομαχία σε μιαν ευρύτερη κλίμακα. Αν θα θέλαμε να συγκεντρώσουμε σε μια μόνο έννοια τις αναρίθμητες επιμέρους μονομαχίες από

τις οποίες συντίθεται καλά θα κάναμε να φέρουμε στο νου μας δυο πολεμιστές. Καθένας προσπαθεί στο μέτρο της φυσικής του δύναμης να υποτάξει τον άλλο στη θέλησή του. Το άμεσο σχέδιό του είναι να καταβάλει τον αντίπαλο ώστε να τον κάνει ανίκανο για κάθε αντίσταση. Ο Πόλεμος επομένως είναι μια πράξη βίας, προορισμένη στο να αναγκάσει τον αντίπαλο να εκτελέσει την θέλησή μας» (Von Clausewitz 1999, 31).

Επίσης στο 28^ο Κεφάλαιο του 6^{ου} Βιβλίου προσδιορίζει ότι «μια μεγάλη μάχη εντός ενός θεάτρου επιχειρήσεων δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια σύγκρουση μεταξύ δύο (σ.σ αντιπάλων) κέντρων βάρους»³⁹ (Von Clausewitz 1989, 489)

Από τα ανωτέρω παρατιθέμενα αποσπάσματα καθίσταται σαφές ότι η πολεμική πράξη για τον πρώσο θεωρητικό συνίσταται στην αντιπαράθεση της αντίρροπης θελήσεως καθενός εκ των δύο αντιπάλων δυνάμεων. Αντιπαράθεση την οποία προσδιορίζει ως τη σύγκρουση δύο κέντρων βάρους. Όμως η θέληση εξ' ορισμού είναι ένα ηθικό μέγεθος το οποίο εκπορεύεται από και επιβάλλεται σε έμψυχες δυνάμεις, όχι σε υλικές ή μη απτές όπως επί παραδείγματι η πρωτεύουσα, οι ένοπλες δυνάμεις, η κοινή γνώμη ή τα συμφέροντα των συμμάχων.

Κατόπιν των ανωτέρω συνάγεται ότι σύμφωνα με τον Clausewitz η προσπάθεια προσδιορισμού του κέντρου βάρους των αντιπάλων δυνάμεων θα πρέπει να περιστρέφεται γύρω από τον καθορισμό εκείνου του έμψυχου δυναμικού μιας χώρας, ενός συνασπισμού κρατών, μιας στρατιωτικής δύναμης, στο οποίο συγκλίνει και από το οποίο εκπορεύεται η συλλογική ικανότητα για πολεμική πράξη. Ικανότητα η οποία «μετουσιώνεται» σε ληφθείσα απόφαση για έναρξη ή τερματισμό της ενόπλου συγκρούσεως. Το ανωτέρω έμψυχο δυναμικό θα πρέπει να αναζητείται ανάμεσα σε μεμονωμένα άτομα ή ομάδες ατόμων που ανήκουν σε κυβερνητικούς κύκλους, στους πολιτικούς/ διοικητικούς ιθύνοντες ενός κράτους ή μιας συμμαχίας, στην άρχουσα καθεστηκυία τάξη, στη διοικητική δομή ή στο επιτελείο μιας στρατιωτικής δύναμης και εν τέλει σε πρόσωπα

³⁹ Το κείμενο στην αγγλική του απόδοση έχει ως ακολούθως : «A major battle in a theater of operations is a collision between two centers of gravity»

συγκαταλεγόμενα στην κατηγορία των αρχηγών κρατών ή των ηγετικών φυσιογνωμιών (Strange και Iron 2004, 26).

Στο 9^ο Κεφάλαιο του 8^{ου} Βιβλίου, ο Clausewitz πραγματεύεται για τελευταία φορά την ιδέα του στρατιωτικού κέντρου βάρους κατονομάζοντας ως ύψιστη προτεραιότητα, κατά την εκπόνηση ενός πολεμικού σχεδίου, τον καθορισμό των κέντρων βάρους της αντιπάλου δυνάμεως (Von Clausewitz 1999, 389). Πλέον τούτου επί του θέματος αναφέρει χαρακτηριστικά ότι *«θεμελιώδης αρχή (σ.σ. κατά την εκπόνηση ενός πολεμικού σχεδίου) είναι η αναγωγή του βάρους της εχθρικής δυνάμεως σε όσο το δυνατόν λιγότερα κέντρα βάρους, αν είναι δυνατό μόνο σε ένα»* (Von Clausewitz 1999, 386)

Λίγες δε γραμμές πιο κάτω καθορίζει ότι *«η αναγωγή της εχθρικής δύναμης σε ένα μόνο κέντρο βάρους εξαρτάται : κατά πρώτο λόγο από τον τρόπο με τον οποίο συγκροτείται πολιτικά αυτή η δύναμη..... Κατά δεύτερο λόγο από τη θέση του θεάτρου του πολέμου στο οποίο κάνουν την εμφάνισή τους οι διάφοροι ανταγωνιστικοί στρατοί»* (Von Clausewitz 1999, 386-387)

Στο ανωτέρω απόσπασμα της πραγματείας ο Clausewitz επανεισάγει και πάλι στη διαλεκτική του - εμμέσως αυτή τη φορά – τη σημασία εξετάσεως, εκ μέρους των υπευθύνων καταρτίσεως του πολεμικού σχεδίου, της ύπαρξης **συνοχής και ενότητας** στην αντίπαλη δύναμη (Μαυρόπουλος 2009, 175). Το είδος της πολιτικής ενότητας (συνασπισμός – συμμαχία), η διοικητική εξάρτηση/ υπαγωγή και τέλος η εδαφική κατανομή αποτελούν, σύμφωνα με τον πρώσο θεωρητικό, εκείνες τις σταθερές με τις οποίες δύναται να εξεταστεί η ύπαρξη αλλά και να καθοριστεί ο βαθμός της ενότητας και συνοχής του αντιπάλου⁴⁰. Πλέον τούτου, ο τρόπος με τον οποίο ο Clausewitz πραγματεύεται στα ανωτέρω αποσπάσματα τη μοναδικότητα του κέντρου βάρους, αφήνει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να συμπεράνει ότι υφίστανται περιπτώσεις όπου υπάρχουν περισσότερα του ενός (Echevarria 2004, 50).

⁴⁰ Για περαιτέρω πληροφορίες επί των εν λόγω κριτηρίων με βάση τα οποία δύναται να εξεταστεί η ύπαρξη αλλά και να καθοριστεί ο βαθμός της ενότητας και συνοχής του αντιπάλου βλέπε την ολοκληρωμένη ανάλυση που παρατίθεται από τον ίδιο τον Clausewitz στο 9^ο Κεφάλαιο του 8^{ου} Βιβλίου της πραγματείας του (Von Clausewitz 1999, 386-387)

Καίτοι θα μπορούσαν να παρατεθούν και αλλά αποσπάσματα της πραγματείας του Clausewitz στα οποία παρατίθεται και αναλύεται η ιδέα του στρατιωτικού κέντρου βάρους, εκτιμάται ότι στα πλαίσια της οικονομίας δεν κρίνεται απαραίτητο καθόσον τα εδάφια που ήδη μνημονεύτηκαν αποτελούν εκείνα τα τμήματα του «Περί Πολέμου», στα οποία αποδίδεται με σαφήνεια και οροθετείται με ακρίβεια ο όρος και το περιεχόμενο της εν λόγω ιδέας.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της έννοιας του κέντρου βάρους, όπως αυτά συνάγονται από την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε, δύνανται να συνοψιστούν ως ακολούθως:

- ❖ Ο προσδιορισμός των κέντρων βάρους της εχθρικής δύναμης αποτελεί παράγοντα υψίστης προτεραιότητας κατά την εκπόνηση του πολεμικού σχεδίου.

- ❖ Η ύπαρξη συνοχής και ενότητας στις αντίπαλες δυνάμεις αποτελεί το κριτήριο εφαρμογής της ιδέας του κέντρου βάρους στη σχεδίαση επιχειρήσεων.

- ❖ Το είδος της πολιτικής ενότητας (συνασπισμός – συμμαχία), η διοικητική εξάρτηση/ υπαγωγή και τέλος η εδαφική κατανομή αποτελούν τις σταθερές με τις οποίες εξετάζεται η ύπαρξη και ο βαθμός της ενότητας - συνοχής του αντιπάλου.

- ❖ Ιδανικά υφίσταται ένα κέντρο βάρους χωρίς ωστόσο να αποκλείεται και η ύπαρξη περισσοτέρων (Μαυρόπουλος 2009, 178).

- ❖ Το κέντρο βάρους αντιπροσωπεύει εκείνο το σημείο στο οποίο συγκλίνει και από το οποίο εκπορεύεται το σύνολο των δυνάμεων/ δυνατοτήτων καθενός εκ των αντιμαχομένων, που δρουν σε μια συγκεκριμένη περιοχή επιχειρήσεων.

- ❖ Το κέντρο βάρους θα πρέπει να αναζητείται στο έμπυχο δυναμικό μιας χώρας, ενός συνασπισμού κρατών, μιας στρατιωτικής δύναμης.

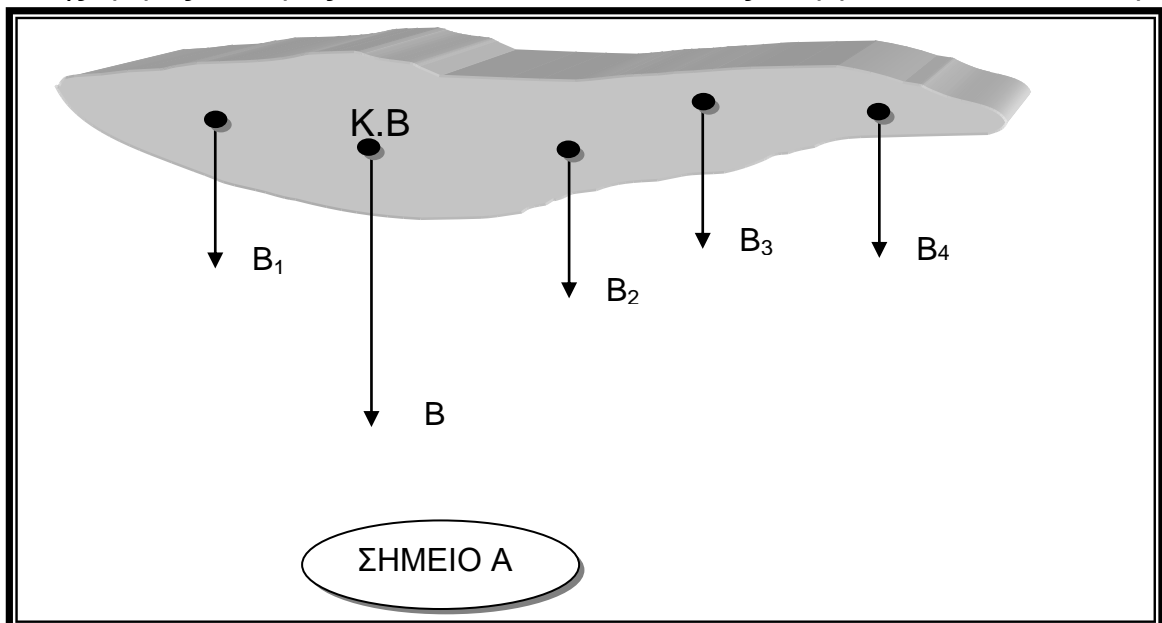
Τα εδάφια του «Περί Πολέμου» που αναλύθηκαν ανωτέρω καθιστούν σαφές, με τον πιο εύγλωττο τρόπο, ότι ο πρώσος στρατηγός δεν χρησιμοποιεί στην πραγματεία του την ιδέα του κέντρου βάρους σαν μια απλή λεκτική

μεταφορά, με σκοπό απλώς να τραβήξει την προσοχή του αναγνώστη. Τουναντίον, την χρησιμοποιεί σαν μία εννοιολογική ερμηνεία της πολεμικής πράξης σύμφωνα με τις θεωρίες της επιστήμης της μηχανικής. Η εν λόγω παραδοχή αποτελεί και το εφαλτήριο μέσω του οποίου, αφού πρώτα καταδείχθηκε ότι ο υπάρχον ορισμός του στρατιωτικού κέντρου βάρους αποτελεί περισπαστικό αίτιο της υφιστάμενης επιχειρησιακής σχεδίασης, θα επιχειρηθεί ακολούθως να καταστεί μέσω του φυσικού ανάλογου κατανοητή και απτή η ακόλουθη θέση:

«Το έμψυχο δυναμικό μιας χώρας, ενός συνασπισμού κρατών, μιας στρατιωτικής δύναμης στο οποίο συγκλίνει και από το οποίο εκπορεύεται η συλλογική ικανότητα για πολεμική πράξη, εκπεφρασμένη σε ληφθείσα απόφαση για έναρξη ή τερματισμό της ενόπλου συγκρούσεως, συνιστά το κέντρο βάρους καθενός εκ των αντιμαχομένων».

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΟΥΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ

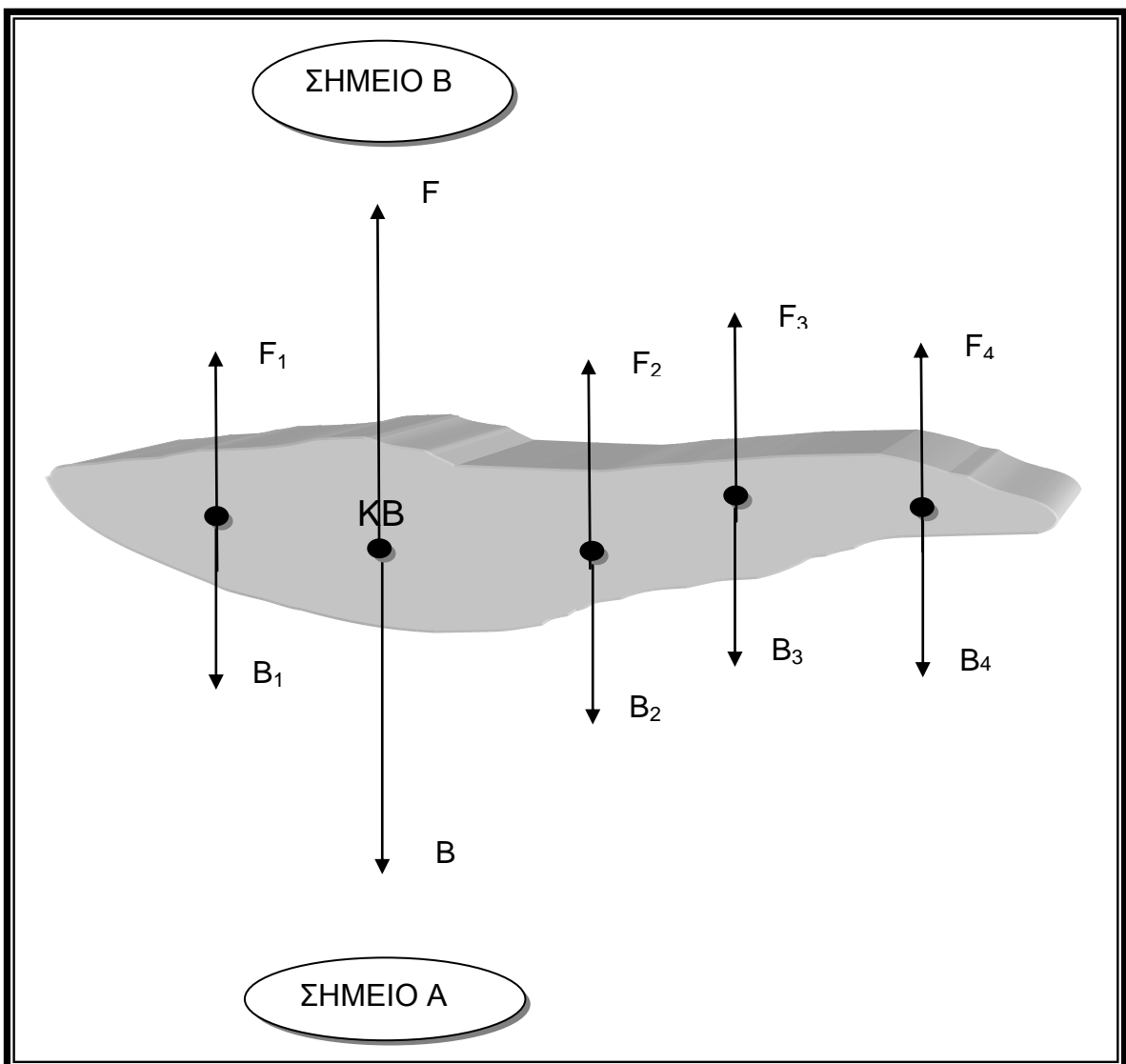
Κάθε φυσικό σώμα ομογενές ή ανομοιογενές ως προς την σύστασή του και συμμετρικό ή ασύμμετρο ως προς το σχήμα του, δύναται να θεωρηθεί ότι αποτελείται από ένα σύνολο υλικών σημείων. Το σύνολο τούτο αποτελεί ένα υλικό σύστημα. Μέσα στο απόλυτο κενό το εν λόγω σύστημα αποτελεί μια συσσωμάτωση σημείων ευρισκομένων σε αδράνεια. Αντιθέτως εντός του πεδίου βαρύτητας της Γης κάθε υλικό σημείο αυτού αποκτά ένα συγκεκριμένο βάρος B_v . Δεδομένου ότι το βάρος είναι δύναμη κατακόρυφη, τότε οι παράλληλες και της αυτής φοράς δυνάμεις B_1, B_2, B_3 κ.λ.π, οι οποίες ενεργούν επί των ανωτέρω

Εικόνα 1

υλικών σημείων ανάγονται δια της συνθέσεως σε μια γενική συνισταμένη δύναμη⁴¹ η οποία είναι κατακόρυφος και εκφράζει το συνολικό βάρος B του σώματος. Η ένταση της εν λόγω δύναμης B και κατ' επέκταση το βάρος ποικίλει ανάλογα με το βαρυτικό πεδίο εντός του οποίου βρίσκεται έκαστο σώμα. **Το σημείο δε εφαρμογής της είναι απολύτως ορισμένο και καλείται κέντρο βάρους (Κ.Β).** Επίσης η δύναμη B τείνει να μετακινήσει το σώμα σε ένα σημείο A ευρισκόμενο επί της επιφανείας της γης. (εικόνα 1).

Προκειμένου να μετακινηθεί το ανωτέρω υλικό σύστημα σε ένα άλλο σημείο B , ευρισκόμενο εκ διαμέτρου αντίθετα από το σημείο A τότε θα πρέπει ένας

Εικόνα 2

⁴¹ Ως συνισταμένη δύναμη του βάρους νοείται μια δύναμη B η οποία ισούται με το αλγεβρικό άθροισμα των επιμέρους δυνάμεων B_1, B_2, B_3 κ.λ.π.

εξωτερικός παράγοντας να επιδράσει επί του συστήματος. Ήτοι θα πρέπει να ασκηθεί επί αυτού μια εξωτερική δύναμη G μεγαλύτερης έντασης, παράλληλη και αντιθέτου φοράς από την συνισταμένη δύναμη του βάρους B , **εφαρμοζόμενη επί του κέντρου βάρους**. Το ίδιο ωστόσο αποτέλεσμα δύναται να επιτευχθεί όταν ασκηθούν επί του υλικού συστήματος επιμέρους δυνάμεις F_1 , F_2 , κ.λ.π. μεγαλύτερης έντασης, παράλληλες και αντιθέτου φοράς από τις βαρυτικές δυνάμεις B_1 , B_2 , κ.λ.π. Σύμφωνα δε με το θεώρημα της κίνησης του κέντρου βάρους υλικού συστήματος η **συνισταμένη δύναμη F^{42} αυτών θα εδράζεται επί του κέντρου βάρους του σώματος** και θα πληροί τα ίδια κριτήρια με αυτά της προαναφερόμενης δύναμης G (εικόνα 2). Αντιθέτως, σε περίπτωση που η ένταση της δύναμης F είναι μικρότερη από αυτή της δύναμης B (βάρος) τότε το σώμα θα κινηθεί αναπόδραστα προς το σημείο A .

Ωστόσο, για την εφαρμογή της θεωρίας του κέντρου βάρους στον κόσμο των φυσικών σωμάτων θα πρέπει το εξεταζόμενο σώμα να διέπεται από εσωτερική συνοχή προκειμένου αυτό να δύναται να θεωρηθεί ως ένα ενιαίο υλικό σύστημα. Σε αντίθετη περίπτωση θα πρέπει να αναζητούνται τα σημεία στα οποία υφίσταται λύση της συνοχής και να προσδιορίζεται ο αριθμός των νέων συστημάτων/σωμάτων που προκύπτουν. Κάθε ένα δε από αυτά θα διαθέτει το δικό του κέντρο βάρους ⁴³:

Συνοψίζοντας προκύπτουν τα ακόλουθα:

❖ Ως κέντρο βάρους καλείται το σημείο εκείνο στο οποίο συγκλίνουν οι δυνάμεις της βαρύτητας που ασκούνται σε κάθε επιμέρους τμήμα ενός σώματος (Jones, Jones and Marchington 1993, 52-55) καθώς και το σύνολο όλων των εξωτερικών δυνάμεων που ασκούνται σε αυτό⁴⁴.

⁴² Ως συνισταμένη δύναμη F νοείται μια δύναμη η οποία ισούται με το με το αλγεβρικό άθροισμα των επιμέρους δυνάμεων F_1 , F_2 , F_3 κ.λ.π

⁴³ Για περαιτέρω πληροφορίες επί της συνοχής που θα πρέπει να διέπει ένα σώμα πριν επιχειρηθεί ο προσδιορισμός του κέντρου βάρους του, βλέπε (Μάζης 1976, 180-182)

⁴⁴ Το γεγονός ότι το σύνολο των εξωτερικών δυνάμεων που ασκούνται σε ένα σώμα συγκλίνει/εφαρμόζεται στο κέντρο βάρους αυτού αποτελεί απόρροια σχετικού θεωρήματος της Μηχανικής (Μάζης 1976, 182)

❖ Η κατεύθυνση της κίνησης ενός σώματος στο χώρο (σημείο «Α» ή σημείο «Β») καθορίζεται από την κατεύθυνση της συνισταμένης του συνόλου των δυνάμεων (F_1, F_2 , κ.λ.π. και B_1, B_2 κ.λ.π) που ασκούνται στο σώμα.

❖ Δεδομένου ότι η συνισταμένη του συνόλου των δυνάμεων που ασκούνται στο σώμα εδράζεται επί του κέντρου βάρους αυτού καθίσταται αντιληπτό ότι η κατεύθυνση της κινήσεως του εν λόγω σημείου (κέντρου βάρους) καθορίζει αναπόδραστα και την κατεύθυνση όλου του σώματος (Jones, Jones και Marchington 1993, 52-55) (Μάζης 1976, 182).

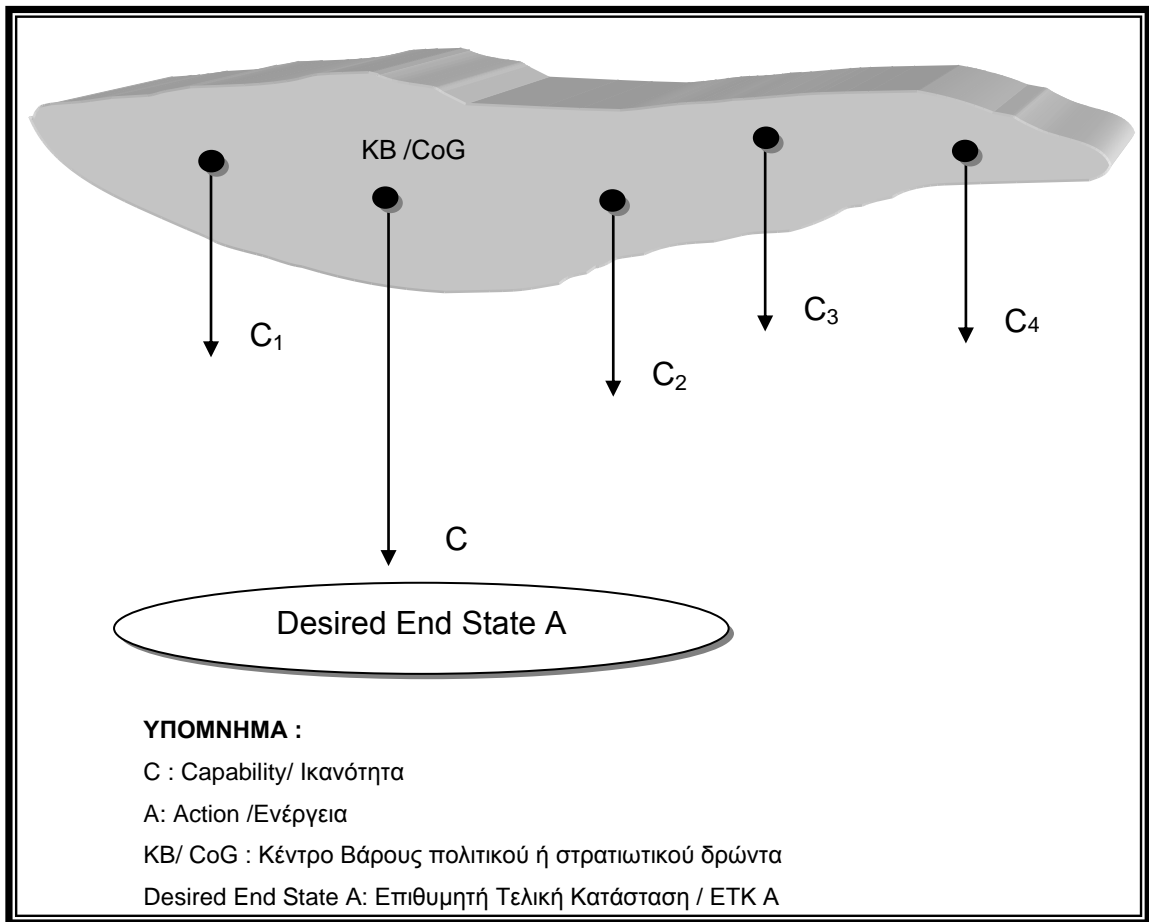
❖ Για τον προσδιορισμό του κέντρου βάρους ενός υλικού συστήματος απαιτείται η εκ των προτέρων εξέταση της συνοχής αυτού.

ΑΠΟ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΑΝΑΛΟΓΟ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΡΟΥΣ

Όπως στον κόσμο των φυσικών σωμάτων έτσι και στον «κόσμο» των πολιτικοστρατιωτικών οντοτήτων, μια συμμαχία, ένα κράτος ή μια στρατιωτική δύναμη αποτελείται από ένα σύνολο στοιχείων προερχομένων από έξι διακριτά αλλά συνάμα αλληλεπιδρώντα πεδία ήτοι το πολιτικό, το οικονομικό, το κοινωνικό, το στρατιωτικό, τις υποδομές (infrastructure) και τις πληροφορίες (information). Με βάση την εν λόγω θεώρηση οι ανωτέρω πολιτικοί και στρατιωτικοί δρώντες συνιστούν πολυσύνθετα συστήματα (COPD V1.0 2010, 3-14; 3-25; 3-26), τα οποία εντός επιχειρησιακού κενού (operational vacuum) αποτελούν απλές συσσωματώσεις στοιχείων σε αδράνεια. Αντιθέτως, εντός συγκεκριμένου επιχειρησιακού περιβάλλοντος (operations environment) κάθε στοιχείο αυτών αποκτά συγκεκριμένες ικανότητες (capabilities) C_v ⁴⁵. **Όπως και στο φυσικό ανάλογο, το σύνολο των εν λόγω ικανοτήτων (C_1, C_2, C_3 κ.λ.π) ανάγεται δια της συνθέσεως σε μια συνισταμένη ικανότητα C , η οποία «εφαρμόζεται» επί**

⁴⁵ Δεδομένου ότι τα στοιχεία ενός συστήματος δύναται να είναι υλικά (physical things) και άυλα (intangibles) (Meadows 2009, 13) τότε έστω ότι η **εθνική συνείδηση** (intangible) αποτελεί ένα από τα συστατικά στοιχεία μιας στρατιωτικής δύναμης. Εντός επιχειρησιακού κενού (operational vacuum) το εν λόγω στοιχείο θα αποτελεί απλώς ένα αδρανές πνευματικό χαρακτηριστικό του εμψύχου δυναμικού της. Αντιθέτως μέσα σε ένα συγκεκριμένο επιχειρησιακό περιβάλλον (operations environment) το εν λόγω στοιχείο αποκτά την ικανότητα να ενισχύει το φρόνημα και την θέληση των ατόμων και των ομάδων στην επίτευξη των στόχων του στρατιωτικού δρώντα.

ενός συγκεκριμένου «σημείου» του δρώντα το οποίο καλείται κέντρο βάρους. Η «ένταση» δε κάθε μιας εκ των ανωτέρω ικανοτήτων C_1 , C_2 , C_3 κ.λ.π και αναπόδραστα της συνισταμένης C ποικίλει ανάλογα με το επιχειρησιακό περιβάλλον εντός του οποίου καλείται να δραστηριοποιηθεί/ λειτουργήσει η εκάστοτε πολιτικοστρατιωτική οντότητα ⁴⁶.

Εικόνα 3

Πλέον των ανωτέρω η συνισταμένη ικανότητα C προσδίδει τη δυνατότητα στο δρώντα να επιτύχει τους τεθέντες ΑΝΣΚ⁴⁷ (πολιτικούς – στρατιωτικούς) οι

⁴⁶ Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη υποσημείωση, το **στοιχείο της εθνικής συνείδησης**, μέσα σε ένα συγκεκριμένο επιχειρησιακό περιβάλλον (operations environment), αποκτά την ικανότητα να ενισχύει το φρόνημα και τη θέληση των ατόμων και των ομάδων στην επίτευξη των στόχων του στρατιωτικού δρώντα στον οποίο ανήκουν. Ωστόσο η συγκεκριμένη ικανότητα του ανωτέρω στοιχείου θα τυγχάνει μειωμένης αξίας (μικρής έντασης) όταν ο εν λόγω δρώντας κληθεί να λειτουργήσει/ δραστηριοποιηθεί στα πλαίσια μιας ειρηνευτικής αποστολής. Απεναντίας όταν η ίδια στρατιωτική δύναμη κληθεί να δράσει στα πλαίσια μιας διακρατικής ενόπλου συρράξεως τότε η «ένταση» της ανωτέρω ικανότητας θα είναι σαφώς μεγαλύτερη και θα τυγχάνει καταλυτικής σημασίας για την έκβαση των επιχειρήσεων.

οποίοι θα του επιτρέψουν να «μετακινηθεί» από μια υφιστάμενη κατάσταση (current situation) σε μια επιθυμητή τελική κατάσταση «Α»/ ΕΤΚ «Α» (desired end state)⁴⁸ ευνοϊκότερη για αυτόν⁴⁹ (εικόνα 3).

Προκειμένου να «μετακινηθεί» ο ανωτέρω δρώντας σε μια επιθυμητή τελική κατάσταση, ευρισκόμενη εκ διαμέτρου αντίθετα από αυτή που ο ίδιος επιδιώκει, θα πρέπει μια άλλη πολιτική/ στρατιωτική οντότητα να επιδράσει⁵⁰ σε αυτόν με ένα σύνολο ενεργειών (actions) (A_1, A_2, A_3 κ.λ.π)⁵¹ - αντίστοιχων των εξωτερικών δυνάμεων (F_1, F_2, F_3 κ.λ.π) του φυσικού αναλόγου - προκειμένου να αντισταθμίσει τις επιμέρους ικανότητες C_1, C_2, C_3 κ.λ.π που αυτός διαθέτει (Springman 1998, 8-9). Το σύνολο των εν λόγω ενεργειών (A_1, A_2, A_3 κ.λ.π) δύναται να αναχθεί δια της συνθέσεως σε μια συνισταμένη ενέργεια A , η οποία «εφαρμόζεται» επί του κέντρου βάρους του δρώντα (εικόνα 4).

Ωστόσο, για την ανεύρεση του κέντρου βάρους θα πρέπει η εξεταζόμενη πολιτικοστρατιωτική οντότητα να διέπεται από συνοχή προκειμένου να δύναται να θεωρηθεί ως μια ολότητα. Σε αντίθετη περίπτωση θα πρέπει να αναζητούνται τα σημεία στα οποία υφίσταται λύση της συνοχής και να προσδιορίζεται ο αριθμός των νέων συστημάτων/δρώντων που προκύπτουν. Κάθε ένα δε από αυτά θα διαθέτει το δικό του κέντρο βάρους. Σύμφωνα με τον πρώσο θεωρητικό Carl von Clausewitz, το είδος της πολιτικής ενότητας, η διοικητική εξάρτηση/ υπαγωγή και

⁴⁷ Ως Αντικειμενικός Σκοπός (ΑΝΣΚ) ορίζεται «ένας σαφώς καθορισμένος και εφικτός στόχος, η επίτευξη του οποίου συνεισφέρει στην ολοκλήρωση της Επιθυμητής Τελικής Κατάστασης (ΕΤΚ)» (ΔΚ 2-1 2012, 35) (COPD V1.0 2010, A-11).

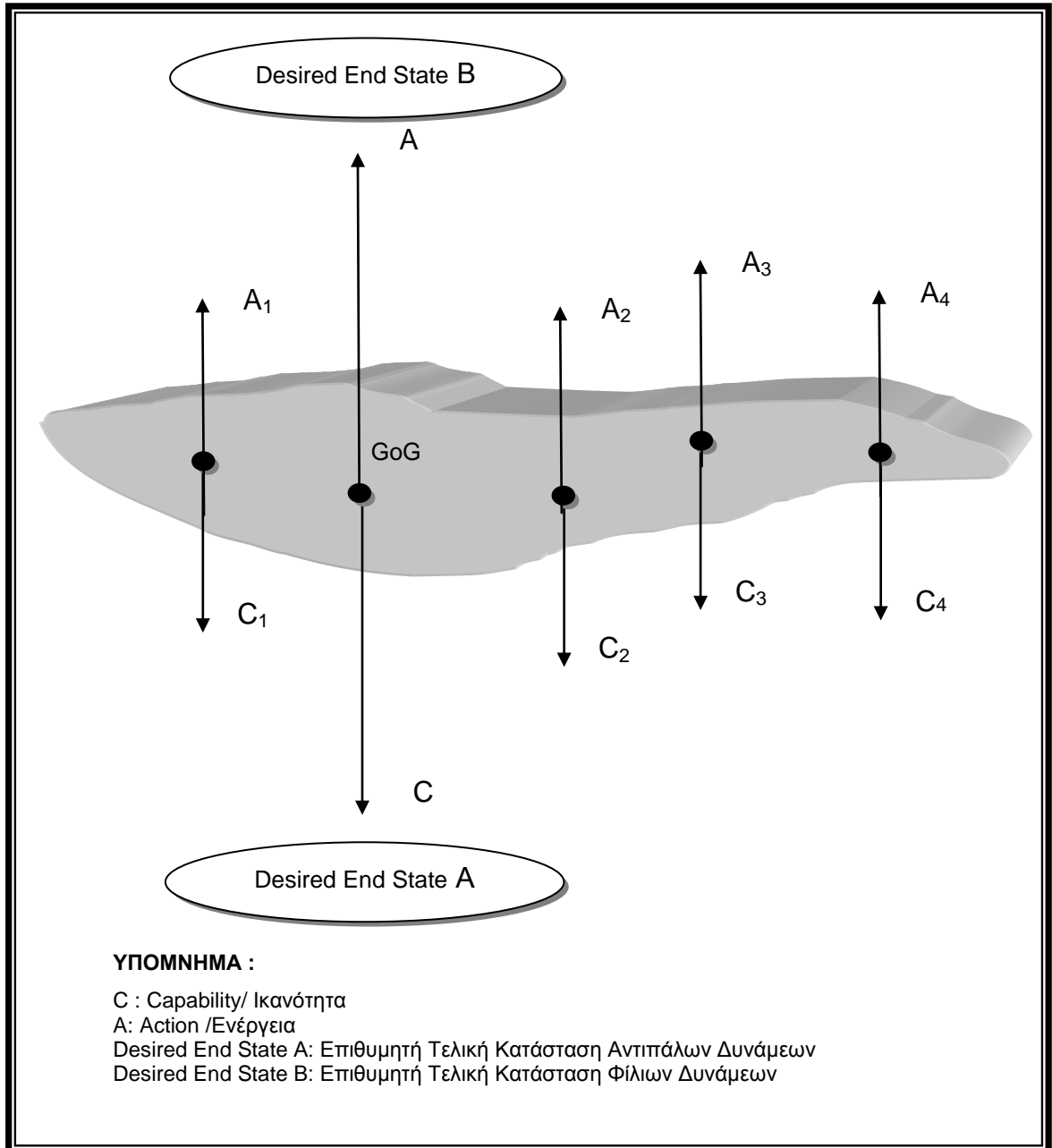
⁴⁸ Ως Επιθυμητή Τελική Κατάσταση (ΕΤΚ) ορίζονται «εκείνες οι πολιτικές ή/ και στρατιωτικές συνθήκες οι οποίες πρέπει να επικρατούν με την ολοκλήρωση της επιχείρησης». (COPD V1.0 2010, A-11) (ΔΚ 2-1 2012, 34)

⁴⁹ Το διάγραμμα του επιχειρησιακού προτύπου (operational design) στο νατοϊκό εγχειρίδιο επιχειρησιακής σχεδίασης COPD V1.0 αποτέλεσε το ικρίωμα επί του οποίου στηρίχτηκε η **λεκτική μεταφορά από το φυσικό στο στρατιωτικό ανάλογο** αναφορικά με την «μετακίνηση» ενός δρώντα από μια υφιστάμενη κατάσταση (current situation) σε μια επιθυμητή τελική κατάσταση (desired end state) ευνοϊκότερη για αυτόν (COPD V1.0 2010, figure A.1).

⁵⁰ Με τον όρο επίδραση νοείται μια αλλαγή στην κατάσταση ενός συστήματος ή ενός συστατικού στοιχείου αυτού, η οποία επέρχεται από μια ή περισσότερες ενέργειες (actions) (COPD V1.0 2010, 7-2).

⁵¹ Σύμφωνα με το νατοϊκό εγχειρίδιο επιχειρησιακής σχεδίασης COPD V1.0, οι ενέργειες (actions) μιας πολιτικής /στρατιωτικής οντότητας έχουν σαν σκοπό να μεταβάλλουν τις ικανότητες (capabilities) του δρώντα επί του οποίου ασκούνται. Πλέον τούτου οι εν λόγω ενέργειες (actions) συνιστούν το αποτέλεσμα της χρήσης των τεσσάρων εργαλείων ισχύος (instruments of power) ήτοι του πολιτικού, του στρατιωτικού, του οικονομικού και του κοινωνικού (COPD V1.0 2010, A-5; A-15).

τέλος η εδαφική κατανομή αποτελούν εκείνες τις σταθερές με τις οποίες θα πρέπει να εξετάζεται η ύπαρξη της επιζητούμενης ενότητας.

Εικόνα 4

Συνοψίζοντας προκύπτουν τα ακόλουθα:

❖ Ως κέντρο βάρους καλείται το «σημείο» εκείνο του δρώντα στο οποίο συγκλίνουν το σύνολο των ικανοτήτων (capabilities) που διαθέτει καθώς και το σύνολο των εξωτερικών ενεργειών (actions) που ασκούνται σε αυτόν από μια άλλη πολιτική/ στρατιωτική οντότητα.

❖ Η «μετακίνηση» ενός δρώντα από μια υφιστάμενη κατάσταση (current situation) προς μια επιθυμητή τελική κατάσταση «Α» ή «Β», καθορίζεται από την «κατεύθυνση» της συνισταμένης που προκύπτει από την σύνθεση του συνόλου των ικανοτήτων (capabilities) που διαθέτει και των ενεργειών (actions) που ασκούνται σε αυτόν.

❖ Δεδομένου ότι η συνισταμένη του συνόλου των ικανοτήτων (capabilities) που διαθέτει και των ενεργειών (actions) που ασκούνται στο δρώντα εδράζεται επί του κέντρου βάρους αυτού, καθίσταται αντιληπτό ότι η κατεύθυνση της «κινήσεως» του εν λόγω σημείου (κέντρου βάρους) καθορίζει αναπόδραστα και την «κατεύθυνση» του δρώντα ως ολότητα.

❖ Για τον προσδιορισμό του κέντρου βάρους ενός δρώντα απαιτείται η εκ των προτέρων εξέταση της συνοχής αυτού.

Αναμφισβήτητα, στις ανωτέρω συμπερασματικές θεωρήσεις παρατίθενται με ενάργεια τόσο οι ιδιότητες όσο και τα κριτήρια αναζήτησης του «κέντρου βάρους» στον κόσμο των πολιτικοστρατιωτικών οντοτήτων. Ωστόσο το ερώτημα που συνήθως ταλανίζει το σύνολο των μελών της ομάδας σχεδίασης ενός στρατιωτικού επιτελείου παραμένει αναπάντητο ήτοι:

«Τι συνιστά το κέντρο βάρους μιας συμμαχίας, ενός κράτους ή μιας στρατιωτικής δύναμης;»

Η απάντηση στο εν λόγω ερώτημα αναφύεται μέσα από την απάντηση που δύναται να δοθεί στα ακόλουθα συνειρμικά ερωτήματα που εγείρονται από την μελέτη των προαναφερομένων συμπερασματικών θεωρήσεων:

Ποιο στοιχείο στη δομή ενός πολιτικού ή/ και στρατιωτικού δρώντα συνιστά εκείνο το «σημείο» στο οποίο «**συγκλίνει**» αφενός μεν το σύνολο των ικανοτήτων (capabilities) που αυτός διαθέτει αφετέρου δε οι επιδράσεις των εξωτερικών ενεργειών (actions) που ασκούνται σε αυτόν ; Ποίο είναι το στοιχείο στη δομή ενός πολιτικού ή/ και στρατιωτικού δρώντα του οποίου η «**κατεύθυνση κινήσεως**» καθορίζει και την «κατεύθυνση» του δρώντα ως ολότητα ;

Δεχόμενοι ότι στο κόσμο των πολιτικών και στρατιωτικών οντοτήτων, η «**κατεύθυνση της κινήσεως**» ενός δρώντα προς μια ΕΤΚ αποτελεί απόρροια των

λαμβανομένων αποφάσεων⁵² του και ότι η λέξη «**συγκλίνει**» βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με την λέξη «**διαχειρίζεται**» τότε τα ανωτέρω ερωτήματα δύναται να επαναδιατυπωθούν ως ακολούθως :

Ποιο στοιχείο στη δομή ενός πολιτικού ή/ και στρατιωτικού δρώντα διαθέτει την δυνατότητα να **διαχειρίζεται** αφενός μεν το σύνολο των ικανοτήτων (capabilities) που αυτός διαθέτει αφετέρου δε τις επιδράσεις των εξωτερικών ενεργειών (actions) που ασκούνται σε αυτόν ; Ποίο είναι το στοιχείο στη δομή ενός πολιτικού ή/ και στρατιωτικού δρώντα το οποίο με τις **ληφθείσες αποφάσεις** του καθορίζει την «κατεύθυνση» του εν λόγω δρώντα ως ολότητα ;

Αυταπόδεικτα πλέον η απάντηση στα εν λόγω ερωτήματα και συνεπακολούθως στο ερώτημα αναφορικά με το τι συνιστά το κέντρο βάρους ενός δρώντα, δύναται να συνοψιστεί στην ακόλουθη φραστική διατύπωση :

«Το κέντρο βάρους ενός πολιτικού ή στρατιωτικού δρώντα θα πρέπει να αναζητηθεί σε εκείνο το έμψυχο δυναμικό το οποίο διαχειρίζεται το σύνολο των ικανοτήτων αυτού και λαμβάνει αποφάσεις για την έναρξη, τη συνέχιση και τον τερματισμό της πολεμική πράξης»⁵³.

Στο σημείο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να καταστεί σαφές ότι στις ανωτέρω παραγράφους δεν επιχειρήθηκε να καταδειχθεί ότι η πολεμική πράξη αποτελεί ένα γραμμικό φαινόμενο δυνάμενο να ερμηνευθεί και αναλυθεί με βάση τους νόμους της Νευτώνειας φυσικής. Ο κύριος σκοπός της παρούσας ενότητας ήταν με μεθοδολογικό «όχημα» το φυσικό ανάλογο της θεωρίας του κέντρου βάρους να καταστήσει αντιληπτή και απτή την εφαρμογή της εν λόγω ιδέας στο πλαίσιο της ενόπλου συγκρούσεως.

⁵² Με τον όρο απόφαση νοείται «η κατόπιν συλλογισμών και εκτιμήσεων ρητή βούληση του αποφασίζοντος να τελεσθούν συγκεκριμένες πράξεις ή ενέργειες» (Μπαμπινιώτης 1998, 265).

⁵³ Οι Strange και Iron θεωρούν ότι το εν λόγω έμψυχο δυναμικό διαθέτει **δύο διαφορετικές ιδιότητες**. Συγκεκριμένα τη δυνατότητα να διαχειρίζεται πόρους (command resources) και τη θέληση να μάχεται (will to fight). (Strange and Iron 2004, 26)

ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΟΥΣ ΕΚ ΝΕΟΥ

Όπως ήδη κατέστη εμφανές από την ανάλυση που προηγήθηκε στο Κεφάλαιο «Β» της παρούσης, ο τρόπος με τον οποίο το νατοϊκό εγχειρίδιο πραγματεύεται την έννοια του στρατιωτικού κέντρου βάρους την καθιστά αναπόφευκτα πηγή σύγχυσης και περισπαστικό αίτιο. Δεχόμενοι όμως ως θέσφατο το γεγονός ότι η αξία της ίδιας της ιδέας (concept) δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση, τότε καθίσταται σαφές ότι η μόνη ενδεικνυόμενη λύση είναι η εκ νέου εννοιολογική οροθέτηση αυτής. Οροθέτηση η οποία θα διέπεται από ακρίβεια, σαφήνεια και λογική. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω και με βάση την πραγματοποιηθείσα ανάλυση στις ενότητες που προηγήθηκαν, εκτιμάται ότι ο ακόλουθος ορισμός δύναται να απαλλάξει το εγχειρίδιο της συμμαχίας από την υφιστάμενη προβληματική.

«Το έμψυχο δυναμικό το οποίο έχει την εγγενή δυνατότητα να διαχειρίζεται το σύνολο των ικανοτήτων ενός πολιτικού/ στρατιωτικού δρώντα και να λαμβάνει αποφάσεις για την έναρξη, τη συνέχιση και τον τερματισμό της πολεμική πράξης συνιστά το κέντρο βάρους αυτού»

Ο εν λόγω ορισμός προάγει την σαφήνεια. Ο αναγνώστης δεν προτρέπεται να αναζητήσει το κέντρο βάρους μιας πολιτικοστρατιωτικής οντότητας σε ένα σύνολο ετερόκλητων στοιχείων όπως ικανότητες, τοποθεσίες και χαρακτηριστικά. Στοιχείων διαχωριζομένων μεταξύ τους με διαζευκτικούς συνδέσμους. Απεναντίας, δηλώνεται με κατηγορηματικότητα ότι το κέντρο βάρους θα πρέπει να αναζητείται στο έμψυχο δυναμικό του εξεταζόμενου δρώντα.

Εκτός όμως από σαφήνεια, ο ορισμός διέπεται και από λογική⁵⁴. Στη διατύπωσή του υφίστανται αρχές/ κριτήρια μέσω των οποίων έκαστος επιτελής δύναται με μια ακολουθία σκέψεων να καταλήξει σε αιτιολογημένα συμπεράσματα για το τι συνιστά και τι όχι το κέντρο βάρους ενός έθνους, μιας συμμαχίας ή μιας

⁵⁴ Δεν κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί αν στη διατύπωση του εν λόγω ορισμού υφίσταται το στοιχείο της **ακρίβειας**. Εφόσον, όπως καταδείχτηκε, ο ορισμός διέπεται από **σαφήνεια** και **λογική** τότε αναπόδραστα θα διέπεται και από **ακρίβεια**. Επίσης η ανάλυση του εν λόγω ορισμού προκειμένου να διαπιστωθεί αν διέπεται από σαφήνεια και λογική βασίζεται σε αντίστοιχη ανάλυση που πραγματοποίησε ο Eikmeier σε σχετική μονογραφία του (Eikmeier 2012, 140-143).

στρατιωτικής δύναμης. Εν πρώτοις, καθίσταται σαφές ότι το κέντρο βάρους θα πρέπει να αναζητηθεί στο έμφυχο δυναμικό. Ακολούθως, αυτό το έμφυχο δυναμικό θα πρέπει να έχει την εγγενή δυνατότητα να διαχειρίζεται το σύνολο των ικανοτήτων του δρώντα και να λαμβάνει αποφάσεις αναφορικά με την πολεμική πράξη. Επομένως η λογική είναι:

A (έμφυχο δυναμικό) + B (διαχείριση δυνατοτήτων) + Γ (λήψη απόφασης για πολεμική πράξη) = Δ (κέντρο βάρους του δρώντα).

Ωστόσο, το πάζλ της θεωρίας του κέντρου βάρους συνίσταται από τρία αλληλένδετα μεταξύ τους «κομμάτια». Ο ανωτέρω παρατιθέμενος ορισμός αποτελεί το ένα από αυτά. Τα άλλα δύο είναι ο προσδιορισμός και η εξουδετέρωση ⁵⁵. Προκειμένου δε για την «οριοθέτηση» αυτών θα πρέπει, με αρωγό τα πληροφοριακά προϊόντα της Εκτίμησης Πληροφοριών, να ακολουθείται η κάτωθι μεθοδολογική προσέγγιση⁵⁶:

Βήμα 1^ο: Καθορισμός του επιχειρησιακού περιβάλλοντος (περιοχή ή θέατρο επιχειρήσεων) εντός του οποίου θα δράσει ή λειτουργήσει μια πολιτική ή στρατιωτική οντότητα.

Βήμα 2^ο: Προσδιορισμός των δρώντων (αντιπάλων – ουδέτερων) τους οποίους η εν λόγω πολιτική/ στρατιωτική οντότητα θα κληθεί να αντιμετωπίσει εντός του ανωτέρω επιχειρησιακού περιβάλλοντος.

Βήμα 3^ο: Αναγωγή των ανωτέρω προσδιορισθέντων δρώντων σε όσο το δυνατό λιγότερους με κριτήριο τη συνοχή (αλληλεξάρτηση) που υφίσταται μεταξύ τους. Η πολιτική ενότητα (συνασπισμός – συμμαχία), η διοικητική εξάρτηση/ υπαγωγή και τέλος η εδαφική κατανομή τους εντός του θεάτρου/ περιοχής

⁵⁵ Με τον όρο εξουδετέρωση νοείται η αδρανοποίηση, αποδυνάμωση ή/ και επηρεασμός του κέντρου βάρους ενός αντίπαλου δρώντα, με την κατά περίπτωση χρήση και των τεσσάρων ημέτερων εργαλείων ισχύος (instruments of power), προκειμένου να οδηγηθεί αυτός σε ήττα, συνθηκολόγηση, διαπραγμάτευση από θέση αδυναμίας, αποδοχή των φίλιων απαιτήσεων, αποχώρηση από το θέατρο/ περιοχή επιχειρήσεων κ.λ.π..

⁵⁶ Η «διαμερισμάτωσης» της διαδικασίας προσδιορισμού και εξουδετέρωσης του κέντρου βάρους σε διακριτά και συνάμα αλληλεξαρτώμενα βήματα (step process) που παρατίθεται επί της παρούσης εργασίας αποτελεί μέθοδο που χρησιμοποιούν και οι Antulio Echevarria και Dale Eikmeier σε αντίστοιχες δικές τους θεωρητικές προσεγγίσεις επί του θέματος. Για περαιτέρω πληροφορίες βλέπε (Eikmeier 2012) (Echevarria 2003).

επιχειρήσεων, αποτελούν τις σταθερές με τις οποίες θα πρέπει να εξετάζεται η ύπαρξη και το είδος της εν λόγω συνοχής. Από την ανάλυση δυνατόν να προκύψουν τα κάτωθι αποτελέσματα:

❖ Το σύνολο των δρώντων δύναται να θεωρούνται ως μια ολότητα καθόσον υφίσταται μεταξύ τους το στοιχείο της αλληλεξάρτησης (συνοχής) ⁵⁷.

❖ Ορισμένοι εκ των δρώντων θα πρέπει να αντιμετωπιστούν ως μια πολιτική ή στρατιωτική οντότητα καθόσον οι σχέσεις τους διέπονται από το στοιχείο της συνοχής. Οι λοιποί θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αυτόνομες οντότητες.

❖ Οι δρώντες θα πρέπει στο σύνολό τους να αντιμετωπιστούν ως αυτόνομες οντότητες καθόσον δεν υφίσταται μεταξύ τους το στοιχείο της αλληλεξάρτησης/ συνοχής ⁵⁸.

Βήμα 4^ο: Προσδιορισμός, για κάθε ένα από τους τελικώς αναγνωρισθέντες δρώντες του ανωτέρω σταδίου, εκείνου του εμψύχου δυναμικού που έχει την εγγενή δυνατότητα να διαχειρίζεται το σύνολο των ικανοτήτων και να λαμβάνει αποφάσεις για την έναρξη, τη συνέχιση ή τον τερματισμό της πολεμική πράξης. Το εν λόγω έμψυχο δυναμικό του κάθε δρώντα συνιστά το κέντρο βάρους αυτού. Επιπροσθέτως, το υπόψη έμψυχο δυναμικό, θα πρέπει να αναζητείται ανάμεσα σε **μεμονωμένα άτομα ή ομάδες ατόμων** που ανήκουν σε κυβερνητικούς κύκλους, στους πολιτικούς/ διοικητικούς ιθύνοντες ενός κράτους ή μιας συμμαχίας, στην

⁵⁷ Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελούν οι συμμαχικές δυνάμεις που έδρασαν υπό την αιγίδα του NATO κατά την επιχείρηση ALLIED FORCE στο Κόσσοβο. Οι δυνάμεις αυτές που απαρτίζονταν από 19 διαφορετικά κράτη – δρώντες ήταν δυνατό να χαρακτηριστούν ως μια ολότητα καθόσον διέπονταν από συνοχή την οποία προσέδιδε το στοιχείο της πολιτικής ενότητας (συμμαχία).

⁵⁸ Αυταπόδεικτο παράδειγμα αποτελούν η Γερμανία και η Ιαπωνία οι οποίες, κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, συνιστούσαν δυνάμεις του Άξονα. Εν πρώτοις θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η μεταξύ τους συμμαχική σχέση διεπτόταν από το στοιχείο της πολιτικής ενότητας και ως εκ τούτου θα έπρεπε να αντιμετωπίζονται σαν ένας δρώντας. Εν τοις πράγμασι ωστόσο συνέβαινε το ακριβώς αντίθετο. Δεν ήταν δυνατό να θεωρηθούν ως μια ολότητα καθόσον μέσω της διενεργούμενης πολεμικής πράξης δεν επεδίωκαν την επίτευξη κοινών ΑΝΣΚ. Απεναντίας κάθε μια χώρα προσέβλεπε στην επίτευξη των δικών της εθνικών ΑΝΣΚ (Springman 1998, 46). Πλέον τούτου, στη μεταξύ τους σχέση δεν υφίστατο ούτε το στοιχείο της διοικητικής και γεωγραφικής εξάρτησης. Κάθε μια χώρα διεξήγαγε εν πολλοίς αυτόνομα τις δικές της επιχειρήσεις εντός διαφορετικού Θεάτρου Πολέμου. Προς τούτο, η Γερμανία και η Ιαπωνία θα έπρεπε να θεωρούνται και αντιμετωπίζονται ως ξεχωριστοί δρώντες. Η εν λόγω προσέγγιση είναι ορθή αν αναλογιστεί κανείς ότι η λήξη του πολέμου δεν σηματοδοτήθηκε με την ήττα της Γερμανίας. Στο Θέατρο Πολέμου του Ειρηνικού χρειάστηκε η ρίψη δύο ατομικών βομβών για να καμφθεί η θέληση της Ιαπωνίας για πόλεμο (Μαυρόπουλος 2009, 187).

άρχουσα καθεστηκυία τάξη, στη διοικητική δομή ή στο επιτελείο μιας στρατιωτικής δύναμης και εν τέλει σε πρόσωπα συγκαταλεγόμενα στην κατηγορία των αρχηγών κρατών ή των ηγετικών φυσιογνωμιών. Ο ακριβής προσδιορισμός του εμψύχου δυναμικού που συνιστά το κέντρο βάρους ενός δρώντα και ο έλεγχος εγκυρότητας της επιλογής, δύναται να πραγματοποιηθεί με τις κάτωθι ερωτήσεις ⁵⁹:

❖ **Ερώτηση 1^η**: Εάν το πρόσωπο (πολιτικό – στρατιωτικό) που έχει προσδιορισθεί ως το κέντρο βάρους ήταν δυνατό να απομακρυνθεί από τα καθήκοντά του, τότε θα δημιουργούνταν άνευ εταίρας εντός του θεάτρου/ περιοχής επιχειρήσεων, εκείνες οι συνθήκες οι οποίες θα επέτρεπαν στην φίλια διοίκηση να οδηγηθεί, δια της οδού της ελάσσοнос προσπάθειας, στην επιδιωκόμενη Επιθυμητή Τελική Κατάσταση;

Εάν η απάντηση είναι θετική τότε η επιλογή είναι έγκυρη, καθόσον το εν λόγω πρόσωπο, με τις ικανότητες που διαχειρίζεται και τις αποφάσεις που λαμβάνει, όντως αποτελεί **αυθύπαρκτο** τροχοπέδη στην επίτευξη των καθορισθέντων φίλιων ΑΝΣΚ ⁶⁰. Σε περίπτωση που η απάντηση είναι αρνητική τότε θα πρέπει να πραγματευτούμε το ακόλουθο ερώτημα.

❖ **Ερώτηση 2^η**: Η απομάκρυνση του εν λόγω προσώπου από τα καθήκοντά του, οδήγησε άνευ εταίρας στην αντικατάστασή του από κάποιο άλλο άτομο του οποίου οι αποφάσεις και δράσεις συνεχίζουν να αποτελούν τροχοπέδη στην επίτευξη των ημετέρων ΑΝΣΚ;

⁵⁹ Η ιδέα περί ελέγχου της εγκυρότητας του επιλεχθέντος κέντρου βάρους μέσω των ερωτήσεων (είδος – περιεχόμενο) που ακολουθούν προήλθε στον γράφοντα από μελέτη σχετικού άρθρου των Dr Joseph Strange & Richard Iron. Για περαιτέρω πληροφορίες βλέπε (Strange and Iron 2003, 12-14).

⁶⁰ Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί ο Δαρείος ο οποίος, κατά τη διάρκεια της εκστρατείας του Μεγάλου Αλεξάνδρου, συνιστούσε το κέντρο βάρους της Περσικής Αυτοκρατορίας. Η υπάρχουσα δομή του συστήματος εξουσίας του προσέδιδε την εγγενή δυνατότητα να διαχειρίζεται το σύνολο των ικανοτήτων αυτής και να λαμβάνει αποφάσεις για το σύνολο των διαδραματιζομένων εξελίξεων εντός και εκτός της περσικής επικράτειας. Αποτελούσε ως εκ τούτου τροχοπέδη στην επίτευξη των ΑΝΣΚ που είχε θέσει ο Μακεδόνας στρατηγός. Η ιστορική πραγματικότητα καθιστά την εν λόγω διαπίστωση αυταπόδεικτη δεδομένου ότι η εξουδετέρωση του Δαρείου επέφερε τελικά την κατάρρευση της Περσικής Αυτοκρατορίας. Για τους ίδιους ακριβώς λόγους ο Μέγας Αλέξανδρος συνιστούσε το κέντρο βάρους της δικής του αυτοκρατορίας (Μαυρόπουλος 2009, 185). Επίσης κατά η διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ο Winston Churchill συνιστούσε το κέντρο βάρους της Μεγάλης Βρετανίας (Kem 2012, 122)

Αν η απάντηση στην ανωτέρω ερώτηση είναι αρνητική, τότε η επιλογή μας είναι εσφαλμένη. Σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να επαναπροσδιορίσουμε το κέντρο βάρους του δρώντα και να πραγματευτούμε εκ νέου το πρώτο ερώτημα.

Εάν η απάντηση είναι θετική τότε το εν λόγω πρόσωπο δεν συνιστά το κέντρο βάρους του εξεταζόμενου δρώντα. Το κέντρο βάρους θα πρέπει να **αναζητηθεί** σε εκείνη την ομάδα προσώπων η οποία «διαμορφώνει» άμεσα ή έμμεσα τις αποφάσεις, δράσεις και πεποιθήσεις του εκάστοτε ατόμου που φαινομενικά προΐσταται της αντίπαλης πολιτικής/ στρατιωτικής οντότητας. Προκειμένου δε για τον ακριβή προσδιορισμό του θα πρέπει να πραγματευτούμε το τρίτο ερώτημα.

❖ **Ερώτηση 3^η:** Τα μέλη της ομάδας, εντός της οποίας αναζητείται το κέντρο βάρους του δρώντα, λειτουργούν και αποφασίζουν **ισότιμα εν τοις πράγμασι**;

Εάν η απάντηση είναι θετική τότε η ίδια η ομάδα ως σύνολο συνιστά το κέντρο βάρους του δρώντα. Αν όμως η απάντηση είναι αρνητική, τότε το κέντρο βάρους είναι εκείνο το μέλος της ομάδος που έχει την εγγενή δυνατότητα να ποδηγετεί τις δράσεις και αποφάσεις των λοιπών μελών αυτής.

Θα πρέπει να καταστεί σαφές ότι, με τις υπόψη ερωτήσεις, δεν επιχειρείται να δημιουργηθεί στον αναγνώστη η συνειρμική σκέψη πως η μόνη ενδεδαιγμένη λύση είναι η «απομάκρυνση» του προσώπου ή της ομάδας ατόμων, που έχουν προσδιορισθεί ως το κέντρο βάρους ενός δρώντα, από τα καθήκοντα που εκτελούν ⁶¹. Κύριος σκοπός των ερωτήσεων δεν είναι να καταδείξουν τον τρόπο

⁶¹ Η εν λόγω απομάκρυνση δύναται να υλοποιηθεί με διάφορους τρόπους μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η φυσική εξόντωση, η ανατροπή, η σύλληψη, ο εξαναγκασμός σε παραίτηση με πλάγια μέσα κ.λ.π. Ενδεχομένως σε ορισμένες περιπτώσεις η υιοθέτηση της άμεσου προσέγγισης του προσδιορισθέντος κέντρου βάρους με την χρήση κάποιας εκ των προαναφερομένων μεθοδεύσεων να αποτελεί όντως την ενδεδαιγμένη λύση. Θα πρέπει όμως να έχει πραγματοποιηθεί λεπτομερή ανάλυση των παρεπομένων μιας τέτοιας ενέργειας καθόσον είναι πιθανό να πυροδοτήσει σειρά πολιτικοστρατιωτικών εξελίξεων εντός του θεάτρου/ περιοχής επιχειρήσεων ανεπιθύμητων προς τη φίλια διοίκηση. Ως εκ τούτου η πλέον «ασφαλής» μέθοδος είναι η έμμεσος προσέγγιση ήτοι ο εξαναγκασμός του ιδίου του προσώπου ή της ομάδας, μέσω μια σειράς συντονισμένων και αλληλοσυμπληρούμενων φίλιων ενεργειών (actions), να λάβει εκείνες τις αποφάσεις που θα επιτρέψουν στη φίλια διοίκηση να οδηγηθεί, δια της οδού της ελάχιστου προσπάθειας, στην επιδιωκόμενη Επιθυμητή Τελική Κατάσταση.

εξουδετέρωσής του κέντρου βάρους αλλά όπως ήδη αναφέρθηκε να βοηθήσουν τους επιτελείς να το προσδιορίσουν με ακρίβεια, ελέγχοντας την ορθότητα της επιλογής τους.

Πλέον τούτου, οφείλει να διευκρινιστεί ότι η παρουσιαζόμενη αλληλουχία χρήσης των ερωτήσεων δεν είναι δεσμευτική. Εξαρτάται από τις διατιθέμενες πληροφορίες. Επί παραδείγματι, αν είναι προδήλως εμφανές ότι το κέντρο βάρους ενός δρώντα θα πρέπει να αναζητηθεί σε μια συγκεκριμένη ομάδα προσώπων τότε ο επιτελής δύναται να πραγματευτεί απευθείας το τρίτο ερώτημα παραλείποντας τα δύο πρώτα.

Βήμα 5^ο: Από το σύνολο των ικανοτήτων ενός δρώντα, τις οποίες διαχειρίζεται το προσδιορισθέν ως κέντρο βάρους έμψυχο δυναμικό αυτού, θα πρέπει να καθορισθούν εκείνες οι κρίσιμες ικανότητες (*critical capabilities*) με τις οποίες φαλκιδεύεται η εκπλήρωση των τιθεμένων φίλιων ΑΝΣΚ. Καθίσταται αντιληπτό ότι η εν λόγω διαδικασία θα πρέπει να πραγματοποιείται για κάθε τελικώς αναγνωρισθέντα - εκ του 3^{ου} βήματος - δρώντα του θεάτρου/ περιοχής επιχειρήσεων.

Βήμα 6^ο: Προσδιορισμός των πόρων, μέσων, λειτουργιών και χαρακτηριστικών που καθιστούν τις καθορισθείσες κρίσιμες ικανότητες (*critical capabilities*) κάθε δρώντα λειτουργικές και δυνάμενες να υλοποιηθούν. Το σύνολο αυτών των στοιχείων απαρτίζουν τις κρίσιμες απαιτήσεις (*critical requirements*).

Βήμα 7^ο: Εντοπισμός των κρίσιμων τρωτοτήτων (*critical vulnerabilities*) που παρουσιάζουν οι ανωτέρω κρίσιμες απαιτήσεις (*critical requirements*)⁶².

Βήμα 8^ο: Ανάλυση των κρίσιμων απαιτήσεων (*critical requirements*) και κρίσιμων τρωτοτήτων (*critical vulnerabilities*), προς καθορισμό του συνόλου των αποφασιστικών σημείων (*decisive points*) και προσδιορισμό των ενεργειών (*actions*) που αυτά αντικατοπτρίζουν. Ενεργειών, οι οποίες δύναται να οδηγήσουν στην αποδόμηση των κρίσιμων ικανοτήτων και συνεπακολούθως στην εξουδετέρωση του κέντρου βάρους του δρώντα (ΔΚ 2-1 2012, 47-49).

⁶² Για περαιτέρω πληροφορίες περί των κρίσιμων ικανοτήτων (*critical capabilities*), κρίσιμων απαιτήσεων (*critical requirements*) και κρίσιμων τρωτοτήτων (*critical vulnerabilities*) βλέπε (ΔΚ 2-1 2012, 40-41)

Αναμφισβήτητα, η υιοθέτηση εκ μέρους των ημετέρων δυνάμεων του **συνόλου των ανωτέρω ενεργειών**, συνιστά έναν ασφαλή και σίγουρο τρόπο εξουδετέρωσης του αντιπάλου κέντρου βάρους. Υφίσταται όμως το ενδεχόμενο η αποδόμηση συγκεκριμένων κρίσιμων ικανοτήτων να μην έχει καμία επίδραση (effect) επί του εμψύχου δυναμικού του δρώντα που έχει προσδιορισθεί ως το κέντρο βάρους αυτού. Πιθανόν, η **εν τόπω και χρόνω** διαθεσιμότητα ή απώλειά τους, να μη συμπεριλαμβάνεται στα κριτήρια με βάση τα οποία, το εν λόγω έμψυχο δυναμικό θα λάβει απόφαση είτε να συνεχίσει να ανθίσταται στην εκπλήρωση των φίλιων ΑΝΣΚ είτε να συνθηκολογήσει αντίστοιχα. Ακόμα όμως και αν συμπεριλαμβάνεται, ενδεχομένως να αποτελεί παράμετρο ελάσσονος σημασίας στην υποκειμενική κλίμακα ιεράρχησης των κριτηρίων από πλευράς σπουδαιότητας, Απεναντίας, η απομείωση κάποιων άλλων κρίσιμων ικανοτήτων πιθανόν να συνιστά κριτήριο μείζονος σημασίας, δυνάμενο να επηρεάσει **άμεσα και καταλυτικά** τις ανωτέρω ληφθείσες αποφάσεις (Pierce και Coon 2007, 78).

Καθίσταται λοιπόν αντιληπτό ότι η επιδίωξη αποδόμησης του **συνόλου** των κρίσιμων ικανοτήτων ενός δρώντα πολύ πιθανό να οδηγήσει στην άνευ λόγου επιμήκυνση του χρόνου διεξαγωγής της πολεμικής πράξης, σε άσκοπη διάχυση της προσπάθειας και σε κατασπατάληση των διαθεσίμων πόρων⁶³. Προς τούτο, η

⁶³ Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η επιχείρηση «ALLIED FORCE». Ένας από τους ΑΝΣΚ της συμμαχίας ήταν ο τερματισμός της βίας και της καταπίεσης που υφίστατο ο μουσουλμανικός πληθυσμός του Κοσσόβου από τους Σέρβους. Η κρίσιμη ικανότητα που διέθετε ο Slobodan Milosevic και η οποία φαλκίδευε την επίτευξη του τιθεμένου ΑΝΣΚ ήταν η δυνατότητά του να ελέγχει την περιοχή του Κοσσόβου και να δρα εντός αυτής. Η κρίσιμη απαίτηση που καθιστούσε την εν λόγω κρίσιμη ικανότητα λειτουργική ήταν οι ανεπτυγμένες στο Κόσσοβο σερβικές στρατιωτικές δυνάμεις και δυνάμεις ασφαλείας. Προς τούτο επιλέχθηκε από τους συμμάχους η αποδόμηση της ανωτέρω κρίσιμης ικανότητας του σέρβου ηγέτη να πραγματοποιηθεί με την καταστροφή των εν λόγω δυνάμεων (Milley 2000, 5-6). Το εγχείρημα υλοποιήθηκε με μαζικούς αεροπορικούς βομβαρδισμούς κατά τη διάρκεια των οποίων χρησιμοποιήθηκαν 1000 αεροσκάφη όλων των τύπων, πραγματοποιήθηκαν 38.000 έξοδοι αεροσκαφών και ρίφθηκαν 23.000 πυρομαχικά (Milley 2000, 15). Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της στρατιωτικής ηγεσίας των ΝΑΤΟϊκών δυνάμεων η αποδόμηση της συγκεκριμένης κρίσιμης ικανότητας ήταν δυνατό να οδηγήσει τον σέρβο ηγέτη σε αποδοχή των συμμαχικών αιτημάτων. Εν τοις πράγμασι όμως αποδείχτηκε ότι η εκτίμηση υπήρξε εσφαλμένη. Ο Slobodan Milosevic μετά από 78 ημέρες εν τέλει συνθηκολόγησε αποδεχόμενος τους όρους της συμμαχίας μην έχοντας ωστόσο απολέσει την κρίσιμη ικανότητα να ελέγχει την περιοχή του Κοσσόβου και να δρα εντός αυτής (Milley 2000, 10). Το σύνολο σχεδόν των σερβικών στρατιωτικών δυνάμεων και δυνάμεων ασφαλείας που ήταν ανεπτυγμένες στην περιοχή δεν είχαν φτάσει στο σημείο της επιχειρησιακής τους κορύφωσης όταν αποφασίστηκε ο τερματισμός της επιχείρησης «ALLIED FORCE». Σύμφωνα με εκτιμήσεις ΝΑΤΟϊκών αξιωματούχων θα μπορούσαν να αντέξουν για μήνες (Lecroy 2000, 9). Κατόπιν δε μεταγενέστερων αναλύσεων διαπιστώθηκε ότι η συνθηκολόγηση του Slobodan Milosevic υπήρξε το αποτέλεσμα του βομβαρδισμού στόχων στρατηγικής σημασίας εντός του Βελιγραδίου, των οικονομικών κυρώσεων που επιβλήθηκαν από την Ρωσία (Milley 2000, 20) (Lecroy 2000, 8). Καθίσταται λοιπόν αντιληπτό ότι απωλέσθηκε χρόνος και σπαταλήθηκαν πόροι για την αποδόμηση μιας κρίσιμης ικανότητας η

μέθοδος εξουδετέρωσης του κέντρου βάρους θα πρέπει να περιλαμβάνει και τα ακόλουθα δύο στάδια.

Βήμα 9^ο: Ανάλυση, κατανόηση και ιεράρχηση των κριτηρίων με βάση τα οποία, το προσδιορισθέν ως κέντρο βάρους έμψυχο δυναμικό ενός δρώντα, λαμβάνει απόφαση για έναρξη, συνέχιση και τερματισμό της πολεμικής πράξης ⁶⁴. Η ανάλυση θα πραγματοποιηθεί με γνώμονα τα ηγετικά χαρακτηριστικά, την επιχειρησιακή κουλτούρα/ εμπειρία και το ψυχολογικό προφίλ που διαθέτει το εν λόγω έμψυχο δυναμικό.

Βήμα 10^ο: Από το σύνολο των ενεργειών (actions) που προσδιορίστηκαν στο 8^ο στάδιο θα πρέπει να καθοριστούν οι κρίσιμες όμοιες (critical actions). Ήτοι εκείνες οι ενέργειες οι οποίες θα επιδράσουν **άμεσα και καταλυτικά** επί του έμψυχου δυναμικού του δρώντα - που έχει αναγνωρισθεί ως το κέντρο βάρους – εξαναγκάζοντάς το να λάβει στον **ελάχιστο δυνατό χρόνο** την απόφαση να σταματήσει να ανθίσταται στην εκπλήρωση των φίλιων ΑΝΣΚ και να συνθηκολογήσει αποδεχόμενο τους ημέτερους όρους. Η επιλογή των κρίσιμων ενεργειών (critical actions) θα βασίζεται στη «διήθηση» του συνόλου των εν δυνάμει αναληφθέντων ενεργειών (actions), χρησιμοποιώντας ως φίλτρο τα αποτελέσματα της ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε στο 9ο στάδιο της διαδικασίας ⁶⁵.

Συνοψίζοντας, τα κυριότερα σημεία στα οποία διαφοροποιείται η παρούσα διαδικασία προσδιορισμού και προσβολής του κέντρου βάρους ενός δρώντα, από

οποία εν τέλει δεν αποτέλεσε την παράμετρο που επηρέασε την απόφαση του σέρβου ηγέτη για συνθηκολόγηση. (Pierce και Coon 2007, 78).

⁶⁴ Για περαιτέρω πληροφορίες αναφορικά με τη σπουδαιότητα κατανόησης των κριτηρίων, με βάση τα οποία ο αντίπαλος δρώντας λαμβάνει απόφαση είτε να συνεχίσει να ανθίσταται στην εκπλήρωση των φίλιων ΑΝΣΚ είτε να συνθηκολογήσει αποδεχόμενος τους ημέτερους όρους, βλέπε (Pierce και Coon 2007, 78-80).

⁶⁵ Η εν λόγω προσέγγιση είναι σύννομη και με τον τρόπο που ο Carl von Clausewitz πραγματεύεται στο έργο του «Περί Πολέμου» τον τρόπο προσβολής του κέντρου βάρους. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον πρώσο θεωρητικό, δύο είναι οι θεμελιακές αρχές που καθορίζουν το πολεμικό σχέδιο. «*Η πρώτη είναι η εξής : η αναγωγή του κέντρου βάρους της εχθρικής δύναμης σε όσο το δυνατό λιγότερα κέντρα βάρους, αν είναι δυνατό μόνο σε ένα. Στη συνέχεια ο περιορισμός της επίθεσης εναντίον αυτών των κέντρων βάρους σε όσο το δυνατό λιγότερες κύριες επιχειρήσεις (σ.σ. ενέργειες/ actions), σε μία μόνο, αν γίνεται*» (Von Clausewitz 1999, 386).

αυτή που περιγράφεται στο αντίστοιχο νατοϊκό εγχειρίδιο σχεδίασης, είναι τα κάτωθι :

❖ Σύμφωνα με τις προβλέψεις του νατοϊκού εγχειριδίου, οι επιτελείς προτρέπονται να αναζητήσουν το κέντρο βάρους του αντιπάλου ανάμεσα σε χαρακτηριστικά, τοποθεσίες και ικανότητες. Το εν λόγω γεγονός προκαλεί αναπόδραστα διάχυση της προσπάθειας προσδιορισμού του σε ένα σύνολο στοιχείων, ετερόκλητων μεταξύ τους. Αντιθέτως, με την παρούσα μέθοδο παροτρύνονται να εστιάσουν την προσπάθεια αναζήτησής του σε κάτι πιο συγκεκριμένο. Ήτοι στο έμπυχο δυναμικό του δρώντα που φέρει συγκεκριμένες εγγενείς δυνατότητες.

❖ Εισάγεται το κριτήριο της συνοχής στη διαδικασία προσδιορισμού του κέντρου βάρους, καθιστώντας την παρούσα μέθοδο σύννομη με τον τρόπο που ο πρώτος θεωρητικός πραγματεύεται την εν λόγω ιδέα στο έργο του «Περί Πολέμου».

❖ Οι επιτελείς δύνανται, μέσω σειράς ερωτημάτων, να ελέγξουν αν το προσδιορισθέν κέντρο βάρους αποτελεί ορθή ή εσφαλμένη επιλογή.

❖ Στη διαδικασία που παρατίθεται εντός της παρούσης εργασίας, από το σύνολο των εν δυνάμει ενεργειών (actions) που δύνανται να αναληφθούν για την εξουδετέρωση του κέντρου βάρους, προσδιορίζεται ένα υποσύνολο αυτών ήτοι οι κρίσιμες όμοιες (critical actions). Με αυτό τον τρόπο αποσοβείται η επιδίωξη αποδόμησης του **συνόλου** των κρίσιμων ικανοτήτων του δρώντα. Επιδίωξη που δύνανται να οδηγήσει στην άνευ λόγου επιμήκυνση του χρόνου διεξαγωγής της πολεμικής πράξης, σε άσκοπη διάχυση της προσπάθειας και σε κατασπατάληση των διαθεσίμων πόρων, για τους λόγους που αναλύθηκαν στο 8^ο βήμα.

❖ Η «διαμερισμάτωση» της διαδικασίας σε διακριτά αλλά συνάμα αλληλεξαρτώμενα βήματα (step process) προσφέρει στους επιτελείς μια χρηστική και απλά δομημένη μεθοδολογία η οποία τους παρέχει τη δυνατότητα της σταδιακής αποδόμησης του προβλήματος και εν συνεχεία αναδόμηση της ενδεικνυόμενης λύσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: ΣΥΝΟΨΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΣΥΝΟΨΗ

Το «Περί Πολέμου» αποτελεί την πραγματεία εντός της οποίας περιλαμβάνονται οι κατασταλαγμένες σκέψεις και απόψεις του πρώσου θεωρητικού για την φύση και τον τρόπο διεξαγωγής του πολέμου. Ο Clausewitz άρχισε τη συγγραφή της μεταξύ των ετών 1816 και 1818 χωρίς ωστόσο να καταφέρει να την ολοκληρώσει, τουλάχιστον στο επίπεδο που ο ίδιος επιθυμούσε. Τα μισοτελειωμένα χειρόγρατά του επιμελήθηκε η γυναίκα του Marie και τα δημοσίευσε συγκεντρωτικά σαν ένα έργο το 1832. Ωστόσο άρχισε να πωλείται συστηματικά είκοσι περίπου χρόνια μετά την πρώτη έκδοσή της. Παρόλα ταύτα, το «Περί Πολέμου» έστω και καθυστερημένα άρχισε σταδιακά να αποτελεί το αντικείμενο μελέτης πολλών ευρωπαϊών επιφανών στρατιωτικών, από την εποχή ακόμη του Στρατάρχη Helmut von Moltke. Το ίδιο συνέβη και στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, όπου μεμονωμένα, Αμερικανοί στρατιωτικοί μελετώντας το «Περί Πολέμου», γοητεύτηκαν από τις ιδέες του πρώσου στρατηγού. Ενδεικτικά θα μπορούσαν να αναφερθούν ο George Patton, ο Albert Wedemeyer, ο Dwight Eisenhower και ο Bernard Montgomery.

Όμως το τέλος του πολέμου στο Βιετνάμ αποτέλεσε το σταδιοδείκτη μιας νέας εποχής στα δρώμενα της δυτικής στρατιωτικής κοινότητας και δει της αμερικανικής. Οι Αμερικανικές Ένοπλες Δυνάμεις υπήρξαν οι πρώτες ανάμεσα στις λοιπές της Δύσης που, ως θεσμός πλέον, όχι μόνο άρχισαν να ενδιαφέρονται για τις ιδέες και θεωρίες του Clausewitz, αλλά προσπάθησαν να τις αφομοιώσουν στην εν γένει στρατιωτική τους φιλοσοφία. Από τα μέσα της δεκαετίας του ογδόντα οι εν λόγω ιδέες και θεωρίες, προεξεχούσης αυτής του στρατιωτικού κέντρου βάρους, διείσδυσαν στα στρατιωτικά δόγματα/ κανονισμούς των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων. Αναπόδραστα όμως διείσδυσαν και στη στρατιωτική διαλεκτική του NATO. Οι Η.Π.Α. όντας η σημαντικότερη πολιτικοστρατιωτική συνιστώσα του οργανισμού αποτέλεσε – και συνεχίζει να αποτελεί - τον καταλυτικό διαμορφωτή των συμμαχικών θεσμικών κειμένων. Προς τούτο, η θεωρία του στρατιωτικού κέντρου βάρους κατέληξε να αποτελεί σήμερα το συστατικό στοιχείο

της επιχειρησιακής τέχνης και σχεδίασης τόσο των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων όσο και του NATO. Συνεπακολούθως και του συνόλου σχεδόν της δυτικής στρατιωτικής κοινότητας, καθόσον ο οργανισμός αντιπροσωπεύει το forum εντός του οποίου η θεώρηση της πολεμικής πράξης κάθε μιας εκ των χωρών – μελών του οφείλει εν πολλοίς να ταυτίζεται με των υπολοίπων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

Ο ορισμός του στρατιωτικού κέντρου βάρους όσο και ο τρόπος με τον οποίο το NATOϊκό εγχειρίδιο σχεδίασης COPD V1.0 πραγματεύεται - αυτοτελώς ή μέσω παραδειγμάτων - την ομώνυμη ιδέα/ έννοια, υπολείπονται ενάργειας. Προς τούτο, αποτελούν γόνιμο έδαφος δημιουργίας έντονων αντιπαραθέσεων ανάμεσα στους επιτελείς. Αντιπαραθέσεων, ικανών να φαλκιδεύσουν την ορθότητα των προϊόντων της σχεδίασης θέτοντας αναπόδραστα σε κίνδυνο την εκπλήρωση της ανατεθείσας αποστολής. **Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, το στρατιωτικό κέντρο βάρους συνιστά πηγή σύγχυσης και περισπαστικό αίτιο. Η αξία όμως της ίδιας της ιδέας (concept) ως συστατικό στοιχείο της επιχειρησιακής τέχνης και ως το κυριότερο αναλυτικό εργαλείο της επιχειρησιακής σχεδίασης, δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση. Το πρόβλημα δεν έγκειται στην ιδέα αλλά στην εννοιολογική οροθέτηση αυτής.**

Η μονοσήμαντη αντιμετώπιση της έννοιας του στρατιωτικού κέντρου βάρους εντός του συμμαχικού εγχειριδίου και η παράθεση εντός αυτού ενός ορισμού, η διατύπωση του οποίου θα διέπεται από ακρίβεια, λογική και σαφήνεια αποτελεί την ενδεικνυόμενη λύση. Δεδομένου ότι η εν λόγω ιδέα εισήχθη στη στρατιωτική διαλεκτική από τον Carl Von Clausewitz, κρίθηκε σκόπιμο - αν όχι επιβεβλημένο - η λύση στην υφιστάμενη προβληματική να αναζητηθεί στις σελίδες του έργου του «Περί Πολέμου».

Η ιχνηλάτιση της ιδέας του κέντρου βάρους στα εδάφια της πραγματείας του πρώσου θεωρητικού καταδεικνύει με τον πιο εύγλωπτο τρόπο ότι, για τον Carl von Clausewitz, το κέντρο βάρους ενός δρώντα θα πρέπει να αναζητείται στο έμπυχο δυναμικό αυτού. Συγκεκριμένα, ανάμεσα σε πρόσωπα ή ομάδες προσώπων που έχουν την εγγενή δυνατότητα να διαχειρίζονται το σύνολο των

ικανοτήτων του πολιτικού/ στρατιωτικού δρώντα και να λαμβάνουν αποφάσεις για την έναρξη, τη συνέχιση και τον τερματισμό της πολεμική πράξης.

Ωστόσο, το πάζλ της θεωρίας του κέντρου βάρους συνίσταται από τρία αλληλένδετα μεταξύ τους «κομμάτια». Ο ορισμός αποτελεί το ένα από αυτά. Τα άλλα δύο είναι ο προσδιορισμός και η εξουδετέρωση. Οποιαδήποτε σημαντική αλλαγή ενός εξ' αυτών οδηγεί αναπόφευκτα και στην αναπροσαρμογή των άλλων δύο. Ως εκ τούτου, ο νέος ορισμός του κέντρου βάρους και η ανάλυση επί της οποίας στηρίχθηκε η διατύπωσή του, επέβαλε την επαναπροσέγγιση της διαδικασίας προσδιορισμού και εξουδετέρωσης που πραγματοποιείται το νατοϊκό εγχειρίδιο σχεδίασης. Επαναπροσέγγιση που - κατά την εκτίμηση του γράφοντα - καθιστά την εν λόγω διαδικασία αφενός μεν περισσότερο χρηστική, «εύπεπτη» και απτή στους επιτελείς αφετέρου δε σύννομη με τον τρόπο που ο ίδιος ο Carl von Clausewitz πραγματοποιείται την εν λόγω ιδέα στο έργο του.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οποιοσδήποτε πραγματοποιείται ένα πρόβλημα, εκούσια επιλέγει να πορευτεί ακολουθώντας τρεις διαδοχικούς οδοδείκτες, ήτοι την ανάλυσή του, τη διάγνωση των αιτιών που δημιουργούν την παθογένεια και τέλος τη διατύπωση προτάσεων που δυνατόν να εξαλείψουν την υφιστάμενη προβληματική. Προς τούτου, κρίθηκε επιβεβλημένο στην παρούσα εργασία, με γνώμονα την πραγματοποιηθείσα ανάλυση και τις ανωτέρω συμπερασματικές σκέψεις – διαπιστώσεις να διατυπωθούν και οι ακόλουθες προτάσεις :

❖ Υποβολή εισηγητικής εκθέσεως στον αρμόδιο ΝΑΤΟϊκό φορέα με την οποία να καθίσταται σαφές ότι κρίνεται επιβεβλημένη η αναθεώρηση του τμήματος του COPD V1.0 στο οποίο παρατίθεται και αναλύεται η ιδέα του κέντρου βάρους. Η αναγκαιότητα της επιζητούμενης αναθεώρησης θα τεκμηριώνεται με την διεξοδική ανάλυση της υπάρχουσας παθογένειας. Ήτοι με την ανάλυση των λόγων για τους οποίους τόσο ο υφιστάμενος ορισμός του κέντρου βάρους όσο και ο τρόπος με τον οποίο το συμμαχικό εγχειρίδιο σχεδίασης πραγματοποιείται - αυτοτελώς ή μέσω παραδειγμάτων - την ομώνυμη ιδέα/ έννοια, υπολείπονται ενάργειας. Έλλειψη η οποία δύναται να αποτελέσει γόνιμο έδαφος δημιουργίας έντονων αντιπαράθεσεων ανάμεσα στους επιτελείς, ικανών να φαλκιδεύσουν την

ορθότητα των προϊόντων της σχεδίασης και να θέσουν αναπόδραστα σε κίνδυνο την εκπλήρωση της ανατεθείσας αποστολής.

❖ Αξιολόγηση του ορισμού και της μεθόδου προσδιορισμού - εξουδετέρωσης του κέντρου βάρους, που παρατίθενται στην παρούσα εργασία, προκειμένου να διαπιστωθεί η ορθότητα και η χρηστικότητά τους. Το εν λόγω εγχείρημα δύναται να υλοποιηθεί με την πιλοτική εφαρμογή τους κατά τη διάρκεια ασκήσεων ΤΑΑΣ που διεξάγονται είτε στην ΑΔΙΣΠΟ είτε σε επίπεδο ΓΕΕΘΑ – ΓΕ - ΜΕΣ.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Σύμφωνα με μια αρχαία ιστορία των Σούφι (Sufi) υπήρχε κάποτε ένα χωριό οι κάτοικοι του οποίου ήταν όλοι τυφλοί. Εν ευθέτω χρόνο, ένας βασιλιάς, στα πλαίσια μιας διενεργούμενης εκστρατείας, συνοδευόμενος από τον στρατό του στρατοπέδευσε σε μια έρημη περιοχή που βρισκόταν πλησίον του εν λόγω χωριού. Στην κουστωδία του εκτός από τους αξιωματικούς, τους αυλικούς, τους υπηρέτες και τους οπλίτες συμπεριλαμβανόταν και αριθμός ελεφάντων, τους οποίους χρησιμοποιήσουμε για να προκαλέσει τον τρόμο στα αντίπαλα στρατεύματα και το δέος στον πληθυσμό των περιοχών που κατακτούσε (Meadows 2009, 7).

Όταν η πληροφορία περί ύπαρξης ελεφάντων σε παρακείμενη περιοχή διαδόθηκε στο χωριό τότε πολλοί εκ των κατοίκων του έτρεξαν να βρουν το περίεργο εκείνο ζώο. Δεδομένου ότι δεν γνώριζαν ούτε ένα στοιχείο που να αφορά το σχήμα, την υφή, τη μορφή και την δομή του επιχείρησαν ψηλαφίζοντάς το να συλλέξουν όσο το δυνατό περισσότερες πληροφορίες. Επιστρέφοντας πίσω, κάθε ένας εκ των τυφλών που είχε αγγίξει τον ελέφαντα νόμιζε ότι μπορούσε να τον περιγράψει. Ο τυφλός άντρας ο οποίος λόγω αναστήματος κατάφερε να ψηλαφίσει τα αυτιά του τον περιέγραψε σαν κάτι μεγάλο, τραχύ και φαρδύ καταλήγοντας εν κατακλείδι στο συμπέρασμα ότι μοιάζει με ένα χαλί. Ένας άλλος κατάφερε να αγγίξει την προβοσκίδα του συμπεραίνοντας ως εκ τούτου ότι μοιάζει με ένα μακρύ, κοίλο σωλήνα, άσχημο στην υφή και συνάμα καταστροφικό. Ένας τρίτος,

καταφέρνοντας να ψηλαφίσει μόνο τα πόδια, αποκόμισε αναπόδραστα την εντύπωση ότι μοιάζει με κολόνα (Meadows 2009, 7).

Καθίσταται σαφές ότι το ύψος και οι διαστάσεις του ζώου συγκρινόμενες με το ανάστημα των ανωτέρω ανδρών, δεν κατάστησαν εφικτή της ψηλάφηση του ελέφαντα ως ολότητα. Όλοι τους κατάφεραν να αγγίξουν μόνο ένα μέρος αυτού οδηγούμενοι αναπόφευκτα σε αμφιλεγόμενες και αντικρουόμενες μεταξύ τους συμπερασματικές σκέψεις (Meadows 2009, 7).

Ενδεχομένως κάποιοι από τους αναγνώστες της παρούσης εργασίας να συγκαταλέξουν τον γράφοντα στους κατοίκους του εν λόγω χωριού. Πιθανόν να έχουν δίκιο. Ίσως οι εμπειρίες και το γνωσιακό υπόβαθρο να μην μου προσέδωσαν το ανάλογο «ανάστημα» το οποίο θα μου επέτρεπε να «ψηλαφίσω» το όλον της θεωρίας του στρατιωτικού κέντρου βάρους. Όμως εξαρχής, ο σκοπός συγγραφής της εργασίας δεν ήταν αυτός. Κύριος στόχος υπήρξε η «ψηλάφηση» μιας άλλης πτυχής της ομώνυμης θεωρίας, χρησιμοποιώντας ως «αισθητήριο όργανο αφής» την επιστήμη της μηχανικής και την πραγματεία του Carl von Clausewitz «Περί Πολέμου». Βαθύτερη προσδοκία του γράφοντος δεν ήταν να δώσει στην στρατιωτική κοινότητα μια νέα μεθοδολογική πλατφόρμα έτοιμη προς χρήση αλλά να προσθέσει ένα επιπλέον κομμάτι στο πάζλ της υφιστάμενης διαλεκτικής, ευελπιστώντας ότι αξίζει να αποτελέσει το εφελτήριο περαιτέρω ανάλυσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Agee, Collin. *Peeling the Onion: The Iraqi Center of Gravity in Desert Storm*. Monograph, Fort Leavenworth, Kansas: School of Advanced Militar Studies/ US Army Command and General Staff College, 1992.

Anderson, William. *Where You Sit and Centers of Gravity*. Monograph, Newport RI: NAVAL WAR COLLEGE, 2004.

Aron, Raymond. *Σκέψεις επί του Πολέμου, Κλαουσεβιτς : Η Ευρωπαϊκή Εποχή*. Αθήνα: ΔΕΚ/Αρχηγείον Στρατού, 1977.

Bassford, Christopher. «CLAUSEWITZ AND HIS WORKS.» *CLAUSEWITZ HOMEPAGE*. 23 September 2012. <http://www.clausewitz.com> (πρόσβαση January 12, 2013).

Blodgett, Brian. «Clausewitz and the Theory of Center of Gravity as it applies to Current Strategic, Operational, and Tactical Levels of Operation.» *Blodgett's Historical Consulting*. 2013. <https://sites.google.com/site/blodgetthistoricalconsulting> (πρόσβαση February 12, 2013).

Cannon, Michael W. «Clausewitz for Beginners.» *Airpower Journal Vol 3 No 2*, 1989: 48-57.

Clark, Wesley. «When force is necessary: NATO's military response to the Kosovo Crisis.» *NATO Review Vol 47 No2*, Summer 1999: 14-18.

Cohen, Eliot. *Gulf War Air Power Survey Volume 2: Operations and Effects and Effectiveness*. Survey, Washington DC: Department of the Air Force, 1993.

Cook, Martin. *The Moral Warrior: Ethics and Service in the US Military*. Albany: State University of New York Press, 2004.

COPD V1.0. *Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive Interim V1.0*. Belgium: NATO/ SHAPE, 2010.

Cruz, Francisco. «Strategy and Center of Gravity.» *Air Force Review (Philippine)* Vol 2, No 2, 2001.

Echevarria, Antulio. «"Reining in" the Center of Gravity Concept.» *Air & Space Power Journal / Vol 17/ Issue 2* , June 2003 a: 87-99.

—. *Clausewitz and Contemporary War*. New York: Oxford University Press, 2007.

Echevarria, Antulio. *Clausewitz Center Of Gravity : Changing Our Warfighting Doctrine Again*. Monograph/ Report, Carlisle Pennsylvania: Strategic Studies Institute/ US Army War College, 2002.

—. «Clausewitz Center of Gravity : Its Not What we Thought.» *Naval War College Review*, Winter 2003: 108-123.

Echevarria, Antulio. *THE INTEROPERABILITY OF FUTURE OPERATIONAL CONCEPTS OF NATO FORCES*. Monograph, US Army War College, 2004.

Eikmeier, Dale. «Center of Gravity Analysis.» *Military Review* 84, August 2004.

Eikmeier, Dale. «Modernizing the Center of Gravity Concept - So It Works.» Στο *Addressing the Fog of COG*, του/της Celestino Perez, 133-169. Kansas: Combat Studies Institute Press, 2012.

Evans, Michael. «Centre of Gravity Analysis in Joint Military Planning and Design: Implications and Recommendations for the ADF.» *Security Challenges Vol 8 No 2*, Winter 2012: 81-104.

Fowler, Christofer. *Center of Gravity - Still Relevant After all these Years*. Strategy Research Project, Carlisle Barracks PENNSYLVANIA: US Army War College, 2002.

Friedrich, Otto. *Desert Storm: The War in the Persian Gulf*. Boston: Time Warner, 1991.

Hiang Lee, Seow. *Center of Gravity or Center of Confusion*. The Wright Flyer Papers No 10, Maxwell AFB , ALABAMA: US Air Command and Staff College, 1999.

Ignatieff, Michael. «The Virtual Commander.» *New Yorker*, 2 August 1999.

Jones, Geoff, Mary Jones, και Phillip Marchington. *Cambridge Coordinated Science: Physics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.

JP 5-0. *Joint Operations Planning*. Washington DC: US Government Printing Office, 2011.

Kem, Jack. *Planning for Action : Campaign Concepts and Tools*. Fort Leavenworth/ Kansas: US Army Command and General Staff College/ US Army Combined Arms Center, 2012.

Lecroy, Jessica. *Center of Gravity Schizophrenia over Kosovo: An Eccentric War in Need of a True Clausewitzian Analysis* . Monograph, NATIONAL WAR COLLEGE, 2000.

Meadows, Donella. *Thinking in Systems*. New York: Earthscan, 2009.

Melton, Stephen. «Center of Gravity Analysis - the Black Hole of Army Doctrine.» Στο *Addressing the Fog of COG : Perspectives on the Center of Gravity in US Military Doctrine*, του/της Celestino Perez. Kansas: Combat Studies Institute Press/ US Army Combined Arms Center, 2012.

Milley, Mark. *Centers of Gravity and the War in Kosovo*. Monograph, Newport: NAVAL WAR COLLEGE, 2000.

Olsen, John Andreas. *John Warden and the Renaissance of American air Power*. Virginia: Potomac Books Inc, 2007.

Oxford University. *Oxford Advanced Learners Dictionary*. Oxford: Oxford University Press, 2000.

Paret, Peter. «Expansion of War.» Στο *MAKER OF MODERN STRATEGY : From Machiavelli to the Nuclear Age*, του/της Peter Paret, 186-213. New Jersey: Princeton University Press, 1986.

Pierce, William, και Robert Coon. «Understanding the Link Between Center of Gravity and Mission Accomplishment.» *MILITARY REVIEW*, 2007: 76-84.

Priest, Dana. «The Commander's War.» *Washington Post*, 19-21 September 1999a: A1.

—. «United NATO Front Was Divided Within.» *WASHINGTON POST*, 21 September 1999: A1.

Rothfels, H. «Κλαούζεβιτς.» Στο *Δημιουργοί της Νέας Στρατηγικής : Η Στρατιωτική Σκέψη από Μακκιαβέλλι μέχρι Χίτλερ*, του/της Νικόλαος Παππαρόδου, 125-150. Αθήνα: Εκδόσεις ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ, 1962.

Springman, Jeffrey. *The Relationship Among Tasks, Center of Gravity and Decisive Points*. Monograph, Fort Leavenworth/ Kansas: US Army Command and General Staff College/ School of Advanced Military Studies, 1998.

Strange, Joe. *Center of Gravity and Critical Vulnerabilities: Building on the Clausewitzian Foundation So That We Can All Speak the Same Language*. Perspectives on Warfighting Series no 4, Quantico: Marine Corps Association, 1996.

Strange, Joseph, και Richard Iron. «Center of Gravity : What Clausewitz Really Meant.» *Joint Force Quarterly / Issue Thirty Five*, 2004: 20-27.

—. «Understanding Centers Of Gravity and Critical Vulnerabilities.» *Air University/ Air War College/ Gateway to the Internet*. 2003. <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/awcgate.htm> (πρόσβαση January 23, 2013).

Tirpak, John. «Short' s View of the Air Campaign.» *Air Force Magazine 82, No 9*, September 1999.

Undeland, David. *Center of Gravity - Use and Misuse*. Thesis, Newport Rhode Island: Naval War College, 2001.

VanderSteen, Kurt. «Center of Gravity: A Quest for Certainty or Tilting at Windmills?» Στο *Addressing the Fog of COG : Perspectives on the Center of Gravity in US Military Doctrine*, του/της Celestino Perez. Fort Leavenworth Kansas: Combat Studies Institute Press/ US Army Combined Arms Center, 2012.

Von Clausewitz, Carl. *ON WAR*. Μετάφραση: Peter Howard και Peter Paret. Princeton New Jersey: Princeton University Press, 1989.

Von Clausewitz, Karl. *Περί του Πολέμου*. Ε' Έκδοση. Μετάφραση: Νατάσα Ξεπουλιά. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις ΒΑΝΙΑΣ, 1999.

ΔΚ 2-1. *Επιχειρησιακή Σχεδίαση Ενόπλων Δυνάμεων*. Αθήνα: ΓΕΕΘΑ/ΔΙΣΧΕΔ, 2012.

Κουβελιώτης, Κυριάκος. *Φιλοσοφία του Πλέμου και Ηγεσία*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ, 2002.

Μάζης, Αλκίνοος. *ΦΥΣΙΚΗ : ΜΗΧΑΝΙΚΗ - ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ (Τόμος Α)*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΣΤΙΑ, 1976.

Μαυρόπουλος, Παναγιώτης. «Το Κέντρο Βάρους.» *Γεωστρατηγική Νο 17*, Ιούνιος - Δεκέμβριος 2009: 168-205.

Μπαμπινιώτης, Γεώργιος. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Εκδόσεις ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ, 1998.

